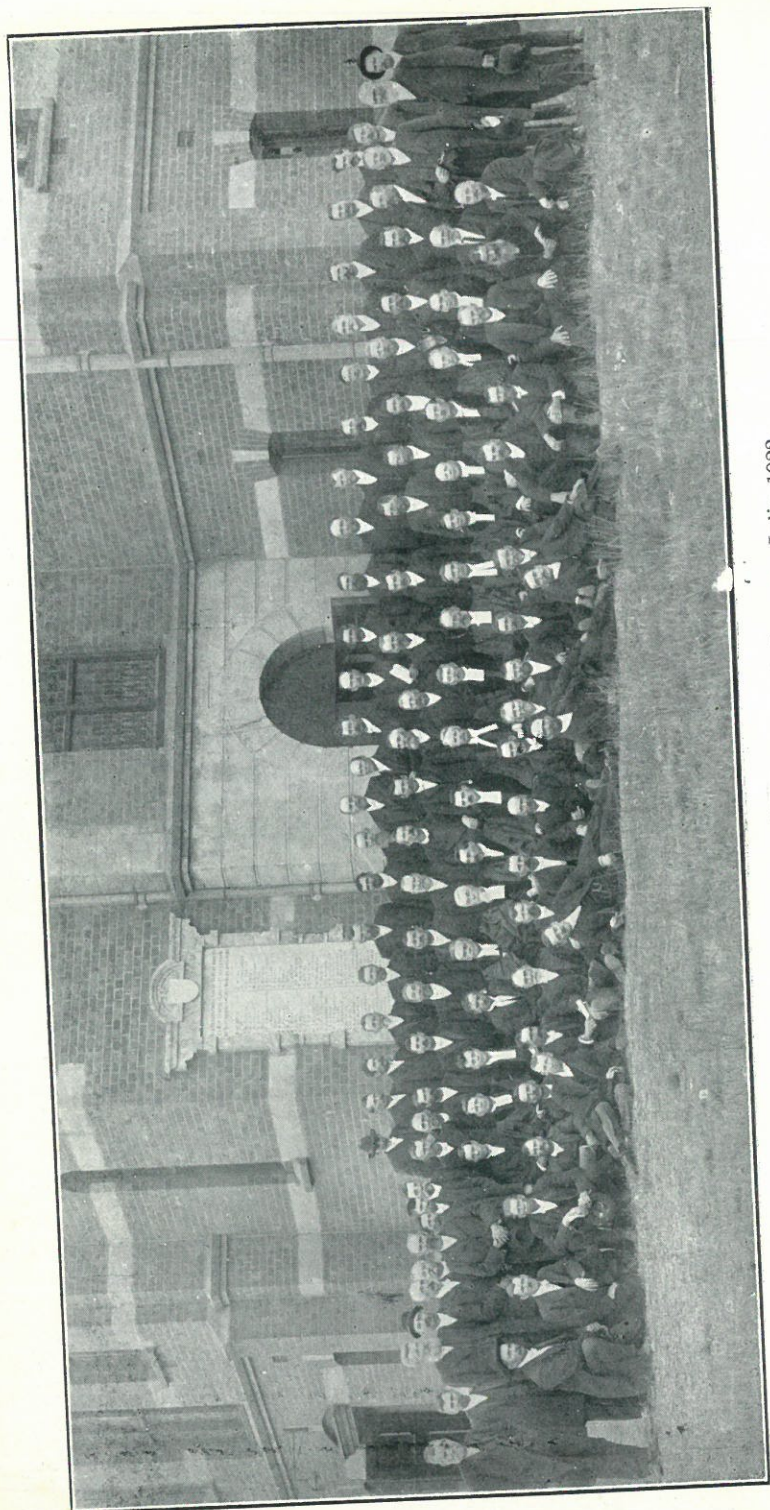

De Algemene Kerkvergadering van Julie 1922.

ALMANAK

VOOR DE

Nederduitsch Hervormde Kerk van
Afrika

voor het jaar Onzes Heeren

1923.

*Uitgegeven van wege de Algemene Vergadering
der Nederduitsch Hervormde Kerk.*

17e JAAR

Hoofd Redacteur : Ds. JAC. VAN BELKUM.
Redacteuren : Dr. S. P. ENGELBRECHT, Ds. P. W. ENNIS,
Ds. J. J. KUHN

Gedrukt ter Volkstem Drukkerij, Pretoria.

1922

De Nationale Bank van Zuid-Afrika

BEPERKT.

(Waarmede de Bank van Afrika, Bpkt., opgericht in 1879; de Nationale Bank der Oranjerivier-Kolonie, Bpkt., opgericht in 1877; en de Natal Bank, Bpkt., opgericht in 1854, zijn verenigd.)

Bankiers der Unieregeering in Transvaal, den Oranje-Vrijstaat, en Natal, en der Rijksregeering.

Gemachtigd Kapitaal	£4,000,000
Geplaatst en Gestort Kapitaal	2,965,000
Reserve	£1,000,000

HOOFDKANTOOR: PRETORIA.

Kantoren te Londen: Circus Place, London Wall, London, E.C.2.
25, Cockspur Street, S.W.1.

Kantoor te Nieuw-York: 44 Beaver Street (Wall St. District),
Nieuw-York.

Kantoor te Bombay: Eruckshaw Gebouw, Hornby Road.
Tevens Bijkantoren te Antwerpen (België), Port Louis (Mauritius).

ROTTERDAM.

In Kantoren der Rotterdamse
Bankvereeniging.
Adres: Boompjes, Rotterdam.

AMSTERDAM.

In Kantoren der Rotterdamse
Bankvereeniging.
Adres: Rokin, Amsterdam.

FRANKRIJK.—Deze Bank is verbonden met de H. en Cox & Co. (Frankrijk) Bpkt., met Kantoren te Algiers, Amiens, Boulogne, Cannes, Keulen, Havre, Lyon, Marseille, Mantone, Monte-Carlo, Nice, Oran, Parijs en Rouen.
Agenten in Britsch West-Afrika, den Belgischen Congo, op Madagascar, enz., en in de belangrijkste steden der wereld.

DE BANK HEEFT BIJKANTOREN EN AGENTSCHAPPEN

in de voornaamste steden in de Zuid-Afrikaansche Unie, in het Zuid-West protectoraat, Rhodézië, Nyassaland, Portugeesch Oost-Afrika, Oost-Afrika, Kenya Kolonie, Tanganyika-gebied en Brits Oost-Afrika Protectoraat.

Bankzaken van alle soorten worden door alle Bijkantoren ondernomen.
Rekeningen-Courant worden op de gebruikelijke voorwaarden geopend, en Deposito's worden voor vastgestelde termijnen aangenomen, tegen een rentevoet, welke op aanvraag zal worden medegedeeld.

Spaarrekeningen worden overeenkomstig de bepalingen geopend.
Wissels op alle plaatsen worden verhandeld en geïnd.
Credietbrieven en Wissels worden afgegeven en Handelscredieten worden gevestigd op alle Bijkantoren en Agentschappen der Bank in Afrika en het buitenland.
De Reizigers-Credietbrieven der Bank zijn in de geheele wereld geldig.
Belegging in, en verkoop van, allerhande Zuid-Afrikaansche en buitenlandsche effecten. Dividenden en lijfrenten worden geïnd.

De Bank belast zich met de behandeling van Executeurs- en Voogdij-zaken.
Brandkluizen zijn beschikbaar voor de veilige bewaring van documenten en ander door cliënten der Bank gedeponseed eigendom.
Keur-Afdeeling.—Goud, Tin, en alle Minerale Ertsen, worden gekeurd en te gelde gemaakt.

De Ambtenaren der Bank zijn, wat de handelingen harer cliënten betreft, tot geheimhouding verplicht.

INHOUD.

	Blz.
Algemene Kerkvergadering 1922	—
Voorbericht	5
Feest- en Vakantiedagen	7
Bijbelse Kalender	9
Historiese Kalender met zons op- en ondergang	33
Posttarief	57
Nederduits Hervormde Kerk	65
Dienstdoende Predikanten op 1 November 1922	115
Predikanten der Ned. Herv. Kerk, sedert 1853	117
U Groeten al de Heiligen, door Ds. S. J. Strijdom	120
Zonde en haar vergiffenis, door Ds. P. W. Ennis	121
Gezang 123, door Ds. J. van Belkum	125
Professor Dr. P. J. Muller, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	135
Algemene Kerkvergadering 1890, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	138
Uit veel bewogen dagen, met drie tekeningen, door Dr. S. P. Engelbrecht	142
Francois Jacobus Joubert, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	143
Gedichten door Ds. G. E. Alers	146
Vlagstokkies in die Kerkgeschiedenis, door Ds. J. J. Kuhn	154
Jacobus Stuart, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	169
Kijkjes in de Geschiedenis der Ned. Herv. Gemeente Ventersdorp, door Ds. D. F. Erasmus	179
Pieter Johannes Lodewikus Venter, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	188
Uitspanning omstreeks 1800, met tekening, door Dr. S. P. Engelbrecht	189
Dr. B. Poortman, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	190
Een trouwpartij in 1875, met portret, door Dr. S. P. Engelbrecht	191
Aan L. N. Tolstoi, door Ds. G. E. Alers	192
De Nieuwe Kerk van Waterberg, met twee portretten, door Dr. S. P. Engelbrecht	197
Nieuwe Kerk te P.P.Rust, met portret	199
Kinderwelvaren, door Ds. L. E. Brandt	200
Losse Bijlage, De Predikanten van de Ned. Herv. Kerk in 1922.	

.. MILLARS ..

DE GROTE POST BESTELLINGS WINKEL,
PRETORIA.

Orders per Post

Met betrekking tot bestellingen per Post heeft U niet bang te zijn om te vragen. Onze Bestellingen Departement is tot uw dienst en aanvragen omtrent prijzen, kwaliteit en modellen zullen direkt worden beantwoord. Maak uw brief echter duidelijk. U moet niet denken dat omdat U weet wat U hebben wilt dat wij het ook weten. Wees niet bang om lange brieven te schrijven, wij zullen tijd nemen om ze door te lezen en proberen om aan uw behoeften zo goed mogelijk te voldoen. Vergeet niet dat wij alle post- of spoorgeld betalen.

MILLARS

MILLARS.

Enig Agenten voor Pretoria voor De beroemde 'Holeproof' Kousen

bekend over de hele Wereld als de beste verkrijgbaar.

Vraag om nieuwe Prijslijst.

De meest gewilde soort is

480

De oorspronkelijke en misschien meest populaire van al de "Holeproof" fabrieken, 1/4 puur zij met zeer rekbaar geripte boven-einden, zoomloze benen en voeten.

Kleuren: Neger Bruin, Saxe, Brons, Bruin, Fawn, Hemelblauw, Champagne, Zilver, Muiskleur, Bever, Kameel, Paars, Rose, Castor, enz. enz., alsook Zwart en Wit. Wij hebben de volgende groottes in voorraad:

8½, 9, 9½, 10, 10½ duim.

De fraaiste en meest betrouwbare kousen die verkrijgbaar zijn.

Nieuwe Prijs 3 PAAR VOOR

12/-

paar.

35/-

POSTVRIJ.

Aan MILLARS, PRETORIA.

Gelieve mijn naam op Uw adreslijst te plaatsen.

Mnr.

De Grote Post Bestellingen Winkel. **PRETORIA.**

VOORBERICHT.

Aan deze Almanak is dit jaar biezonder veel zorg besteed. Zowel wat de uitvoering als de inhoud betreft, kan hij een vergelijking met andere dergelijke boekjes in Afrika wel doorstaan.

De Redaktie hoopt dan ook dat hij in de kerk met belangstelling ontvangen, veel gelezen, gekocht en betaald zal worden.

Voor al hopen wij dat de kopers ook zullen betalen. Het is treurig te vernemen hoevelen wel kopen, maar niet betalen. Dit men daardoor onrecht doet aan de Kerk, aan de Redaktie, schijnt niet gevoeld te worden, en is uit een bezigheidsoogpunt niet te verdedigen.

De Redaktie betuigt haar dank aan allen die bijdragen gezonden hebben: ook aan de Administrateur, die voor het bezigheidsdeel heeft gezorgd en veel moeite zich getroost.

De Heer der Gemeente make ook dit boekje bevorderlijk aan de bloei der Kerk, en aan de uitbreiding van zijn Koninkrijk.

Namens de Redaktie:

JAC. VAN BELKUM.

Heidelberg,

November, 1922.

De Universiteit van Stellenbosch

KANSELIER.

De Hoogetw. Prof. P. J. G. de Vos, B.A., Litt. D.

DE RAAD.

De HoogEerw. Prof. A. Moorrees, Litt.
D., Vicekanselier.
De WelEerw. Heer D. S. Botha.
De Weled. Heer V. E. P. Bradshaw.
De Weled. Heer Dr. G. G. Cillie, Rek-
tor.
De Weled. Heer W. B. de Villiers.
De Weled. Heer T. J. de Waal.
De Weled. Heer Prof. S. F. N. Gie.
De WelEerw. Heer P. G. J. Meiring.
De Weled. Heer A. F. Markötter.

De HoogEd. Heer J. X. Merriman.
De Weled. Heer C. M. Neethling.
De Weled. Heer J. H. Neethling.
De Weled. Heer K. B. Quinan.
De Weled. Heer J. Rawbone.
De Weled. Heer Prof. J. J. Smith.
De Weled. Heer J. G. van der Horst.
De Weled. Heer Prof. C. D. van der
Merwe.
De HoogEd. Gestr. Heer H. S. van Zijl.
De Weled. Heer J. P. de Wet.

DE STAF.

IN DE FAKULTEIT VAN LETTEREN EN WIJSBEGEERTE:

P. van Braam, M.A., Litt. D., Professor in Latijn.
C. S. Edgar, M.A., Professor in Grieks.
J. Basson, M.A., Ph.D., Professor in Klassieken.
W. A. Joubert, B.A., Theol. D., Professor in Nederlands.
E. C. Pienaar, B.A., Litt. D., Professor in Nederlands.
A. E. Bouman, Litt. D., Professor in Germaanse Filologie.
J. J. Smith, B.A., (Barrister-at-Law, Middle Temple, Lond.). Jan Marais, Professor in 't
Afrikaans.
Lydia van Niekerk, B.A., Litt. D., Buitengewone Professor in 't Nederlands.
H. C. Notcutt, B.A., Professor in Engels.
E. Friedlaender, D. Phil., (Ex. pro. fac. doc.) Oberlehrer, Professor in Duits.
W. Blommaert, Litt. D., Professor in Geschiedenis.
S. F. N. Gie, B.A., Ph. D., Professor in Zuid-Afrikaanse Geschiedenis.
P. Serton, Litt. D., Professor in Aardrijkskunde.
N. J. Brummer, M.A., B.D., Prof. in Sedeleer en Staatskunde.
E. W. Wilcocks, B.A., Ph.D., Professor in Logika en Zielkunde.
J. F. W. Grosskopf, M.A., Jur. Dr., Professor in Staathuishoudkunde.
En 6 Lektoren.

IN DE FAKULTEIT VAN WIS- EN NATUURKUNDE:

A. H. Mackenzie, M.A., Professor in Wiskunde.
E. T. Stegmann, B.A., D.Sc., Agerende Professor in Wiskunde.
J. T. Morrison, M.A., B.Sc., F.R.S.E., Professor in Toegepaste Wiskunde.
W. E. Malherbe, B.A., B.Sc., Professor in Natuurkunde.
B. de St. J. van der Riet, M.A., Ph.D., Professor in de Organiese Scheikunde.
C. D. van der Merwe, B.A., Ph.D., Professor in de Anorganiese Scheikunde.
D. F. du Toit, M.A., D. Chem., Professor in de Fysiese Scheikunde.
S. J. Shand, Ph.D., D.Sc., Professor in de Aardkunde.
G. C. Nel, B.A., D.Sc., Professor in de Plantkunde.
E. J. Goddard, B.A., D.Sc., Professor in de Dierkunde.
P. Battaerd, M.D., Professor in de Fysiologie.
En 7 Lektoren.

IN DE FAKULTEIT VAN ONDERWIJS:

G. Cillie, B.A., Ph.D., Professor in de Opvoedkunde.
D. A. A. Panw, B.A., Professor in de Metodiek.
En 4 Lektoren.

IN DE FAKULTEIT VAN LANDBOUW:

A. I. Perold, B.A., Ph.D., Professor in Enologie en Wijnbouw.
J. H. Neethling, M.Sc., Professor in Landbouw-Plantkunde.
O. S. H. Reinecke, B.S.A., Professor in Vruchteteelt.
I. de V. Malherbe, B.A., Ph.D., Professor in Landbouw-Scheikunde.
C. K. Brain, M.A., D.Sc., Professor in Entomologie.
J. H. W. Th. Reimers, Landb. Eng., Professor in Landbouwen en Zuivelbereiding.
P. van der Bijl, M.A., D.Sc., Professor in Plantepathologie.
J. S. Marais, B.A., Ph.D., Lektor in Akkerbouw.

IN DE FAKULTEIT VAN THEOLOGIE:

A. Moorrees, Litt. D., Professor in Kerkgeschiedenis.
J. du Plessis, B.A., B.D., Professor in Geschiedenis van de Godsdiensten, Grieks en N. T.
Exegese.
E. E. van Rooyen, B.A., Theol. D., Professor in Apologetiek, Hebreeuws en O. T.
Exegese.
B. B. Keet, M.A., Theol. D., Professor in Theologiese Etiek.

IN DE FAKULTEIT VAN RECHTSGELEERDHEID:

H. D. J. Bodenstein, LL.D., (Barrister-at-Law, Middle Temple, Lond.), Professor in
Romeins-Hollands Recht.
W. M. R. Malherbe, LL.D., (Barrister-at-Law, Middle Temple, Lond.), Professor in Ro-
meins en Zuid-Afrikaanse Rechten.
Dr. H. Ver Loren van Themaat, Dr. in de Rechten en Dr. in de Staatswetenschappen,
Lektor in Staatsrecht.

FEEST- EN VAKANTIEDAGEN.

Kerkelike Feestdagen.

Goede Vrijdag	30 Maart.
Paasdag	1 April.
Hemelvaartsdag	10 Mei.
Pinksteren	20 Mei.
Kerstfeest	25 Desember.

Kerkelike Cedenkdagen.

Hervormingsdag	31 Oktober.
-----------------------	-------------

Nationale Cedenkdagen.

Amajubadag	27 Februarie.
Dingaansdag	16 Desember.

Vakantiedagen.

Nieuwjaarsdag	1 Januarie.
Paasmaandag	2 April.
Victoriadag	24 Mei.
Uniedag	31 Mei.
Boomplantdag	6 Augustus.
Bank Vakantiedag	1 Oktober.
2e Kerstdag	26 Desember.

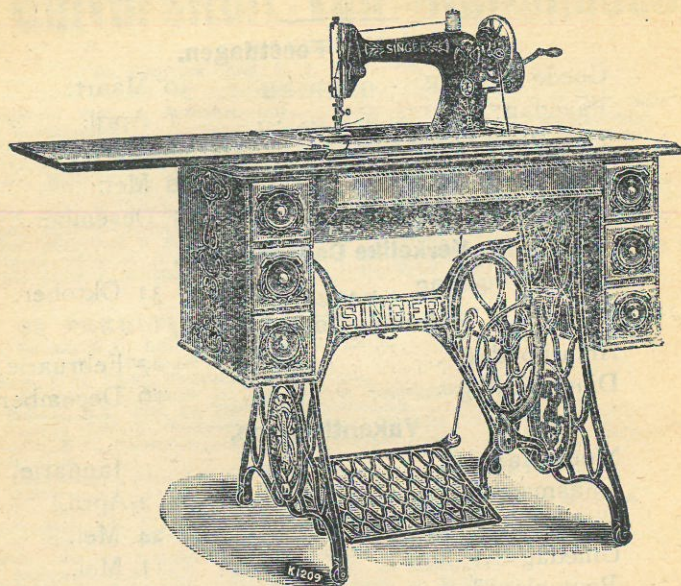
VERDUISTERINGEN 1923.

Er zullen twee verduisteringen van de Zon en twee van de Maan zijn, gedurende het jaar 1923.

- (1) Een gedeeltelike verduistering van de Maan op 3 Maart, zichtbaar van de Unie van Zuidafrika. De Maan treedt in de schaduw van de Aarde op 3 Maart 4 uur 28 min. v.m., het midden van de verduistering op 3 Maart 5 uur 32 min. v.m., de Maan verlaat de schaduw van de Aarde 3 Maart, 6 uur 36 min. v.m., Grootte van de verduistering 0.376 (Maans doorsnede 1.0).
- (2) Een Ringvormige verduistering van de Zon op 17 Maart, zichtbaar van de Unie van Zuidafrika. Te Kaapstad begint de verduistering op 17 Maart 1 uur 35 min. n.m., midden van de Verduistering 17 Maart 3 uur 18 min. n.m., eind van de Verduistering 17 Maart 4 uur 48 min. n.m., Grootte van de Verduistering 0.77.
Te Johannesburg begint de verduistering op 17 Maart 2 uur 11 min. n.m., midden van de Verduistering op 17 Maart 3 uur 49 min. n.m., einde van de Verduistering op 17 Maart 5 uur 12 min., Grootte van de Verduistering 0.83.
- (3) Een gedeeltelike verduistering van de Maan, op 26 Augustus, onzichtbaar van de Unie van Zuidafrika.
- (4) Een totale verduistering van de Zon op 10 September, onzichtbaar van de Unie van Zuidafrika.

SEIZOENEN VOOR 1923.

21 Maart (Equinox) Begint de Herfst.
22 Juni (Kortste Dag) Begint de Winter.
24 September (Equinox) Begint de Lente.
22 Desember (Langste Dag) Begint de Zomer.

Dit is uw Naaimachine

DE MACHINE, WAARAAN U ALTIJD GEDACHT HEBT,
ALS UW BESTE KEUZE.

WERKT VIERMAAL ZO VLUG, VEEL EENVOUDIGER
EN GEMAKKELIKER DAN EEN HANDMACHINE.

WANNEER GESLOTEN IS HIJ EEN MOOI MEUBEL-
STUK, DAT ELKE KAMER VERSIEREN ZAL.

EEN VOLLEDIG STEL BIJBEHOREN VOOR PLOOIEN,
OPNAAISELS, ZOMEN, BINDEN, SPREI-STIKKEN ENZ.

WORDT BIJ ELKE MACHINE GEGEVEN.

ZO U LIEVER EEN HANDMACHINE HEEFT, WEET U
DAT DE SINGER DE BESTE IS, DIE ER BESTAAT. WIJ
ZULLEN U BETALEN VOOR UW OUDE MACHINE.

Postbus 952, PRETORIA.
Postbus 736, JOHANNESBURG.
en in alle steden van Zuidafrika.

JANUARI, 31 Dagen.

1	M.	Wij vliegen daarhenen. Psalm 39:10.
2	Din.	Wij zijn Gods maaksel. Ephese 2:10.
3	W.	Gods zag al, wat Hij gemaakt had, dat het zeer goed was. Genesis 1:31.
4	Don.	Als ik zwak ben, dan ben ik machtig. 2 Korinthen 12:10.
5	Vr.	Gij zult den Heer kennen. Hosea 2:19.
6	Zat.	De ziel, die zondigt, die zal sterven. Ezechiël 18:20.
7	Zon.	Bekeert U, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgeko- men. Mattheus 4:17.
8	M.	De Heer zal zijn volk niet begeven. Psalm 94:14.
9	Din.	Christus is onze Vader. Ephese 2:14.
10	W.	In het zweet uws aanschijns zult gij Uw brood eten. Genesis 3:19.
11	Don.	Zijt eensgezind. 2 Korinthen 13:11.
12	Vr.	Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is. Hosea 4:6.
13	Zat.	Die overtreding toedekt, zoekt liefde. Spreuken 17:9.
14	Zon.	Zalig zijn de armen van geest, hunner is het Koninkrijk der hemelen. Mattheus 5:3.
15	M.	Gij, Heere zijt mijne Toevlucht. Psalm 91:9.
16	Din.	De Heidenen zijn mede erfgenamen. Ephese 3:6.
17	W.	Ben ik mijns broeders hoeder. Genesis 4:9.
18	Don.	Ik heb lusut tot weldadigheid en niet tot offer. Hosea 6:6.
19	Vr.	Wilt gij ook niet weggaan? Johannes 6:67.
20	Zat.	Een bedriegelijke ziel zal hongeren. Spreuken 19:15.
21	Zon.	Zalig die treuren; zij zullen vertroost worden. Mattheus 5:4.
22	M.	Gij hebt mij verblijd o Heer, met Uwe daden. Psalm 92:2.
23	Din.	Legt af de leugen, en spreekt de waarheid. Ephese 4:25.
24	W.	Henoch wandelde met God? Genesis 5:24.
25	D.	Er is geen Heiland dan ik. Hosea 13:4.
26	Vr.	Ik het het brood des levens. Johannes 6:48.
27	Zat.	Rijken en armen ontmoeten elkander: de Heert heeft ze allen gemaakt. Spreuken 22:2.
28	Zon.	Zalig zijn de zachtmoedigen: zij zullen het aardrijk beër- ven. Mattheus 5:5.
29	M.	De Heere regeert. Psalm 93:1.
30	Din.	Wandelt in de liefde. Ephese 5:2.
31	W.	Het gedichtsel der gedachten zijns harten is ten allen dage boos. Genesis 6:5.

GE-ENTE VRUGTE BOME.

Boere, het julle al daarom gedink dat deur vrugte-bome te plant julle die waarde van julle plaas kan verdubbel? evenso julle inkomste?

Sorg net dat julle die regte boom krij bij die regte man.

Ek het weer 'n groot eige voorraad vir 1923.

Skryf dadelik om mij prijslijs, die julle posvrij en verniet gestuur word.

Daarin sal julle nie alleen nuttige informasie krij omtrent bome, maar ook 'n beskrywende lijs van die beste soorte Appels, Appelkose, Amandels, Perskes, Kaalperskes, Pruime, Vije, Druiwe, ens. ens., die ik in voorraad het.

G. P. BRITS, Jr.,
Geregistreeerde Boomkweker,
P.K. Jachtfontein,
via Johannesburg.

FEBRUARI, 28 Dagen.

1	Don.	De liefde van Christus dringt ons. 2 Korinthen 5:14.
2	Vr.	Een goedertieren mensch doet zijne ziel wel. Spreuken 11:17.
3	Zat.	Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; zij zullen verzadigd worden. Mattheus 5:6.
4	Zon.	Zingt den Heere een nieuw lied. Psalm 98:1.
5	M.	Doet aan de gehele wapenrusting Gods. Ephese 6:11.
6	Din.	Ga gij en Uw gansche huis in de ark. Genesis 7:1.
7	W.	Laat U met God verzoenen. 2 Korinthen 5:20.
8	Don.	De Heer heeft groote dingen gedaan. Joel 2:21.
9	Vr.	Een goed woord verblijdt het hart des menschen. Spreuken 12:25.
10	Zat.	Eerste Lijdensweek. Al onze smarten heeft Hij gedragen. Jesaja 53:4.
11	Zon.	Heere, hoor mijn gebed. Psalm 102:2.
12	M.	Ik bid God, dat Uwe liefde nog meer overvloedig worde. Philippensen 1:9.
13	Din.	Zijt vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de aarde. Genesis 9:1.
14	W.	Die spaarzaam zaait, zal ook spaarzaam zaaien. 2 Korinthen 9:6.
15	Don.	Scheurt Uw hart en niet Uwe kleederen. Joel 2:13.
16	Vr.	Die zijn land bouwt, zal van brood verzadigd worden. Spreuken 12:11.
17	Zat.	Tweede Lijdensweek. De zoon des menschen zal overgeleverd worden in de handen der menschen. Mattheus 17:22.
18	Zon.	Loof den Heere mijne ziel, en vergeet geen van zijne weldaden. Psalm 103:2.
19	M.	Het leven is mij Christus, het sterven mij gewin. Philippensen 1:21.
20	Din.	Wees een zegen. Genesis 12:2.
21	W.	Mijne genade zij U genoeg. 2 Korinthen 12:9.
22	Don.	Mijn volk zal niet beschaamd worden in eenwigheid. Joel 2:27.
23	Vr.	Het hart ds menschen overdenkt zijnen weg, maar de Heer stiert zijne gang. Spreuken 16:9.
24	Zat.	Derde Lijdensweek. De zoon des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, wat verloren is. Mattheus 18:11.
25	Zon.	Hoe groot zijn Uwe werken, o Heere. Psalm 104:24.
26	M.	Doet alle dingen zonder murmureeren. Philippensen 2:14.
27	Din.	Ik ben U een schild, uw loon, zeer groot. Genesis 15:1.
28	W.	

HUPP GARAGE,

(GERARD H. BRAAK).

Agentschap voor de beroemde

HUPMOBILE, STUDEBAKER, BENZ, ALLEN
Motorkarren.

EXCELSIOR, WANDERER, SUN en CLEVELAND
Motor Rijwielen.

MULLINS' STALEN MOTOR- en ROEIBOTEN.

CONTINENTAL BANDEN.

MODERNE INRICHTING VOOR ALLE
REPARATIES—MEKANIËSE ZOWEL ALS ELEK-
TRIESE— SCHILDEREN, BEKLEDEN, ENZ.

ZAAKKUNDIG BESTUUR.

ENIG ADRES:

HUPP GARAGE

(GERARD H. BRAAK).

Pretoriusstraat,

PRETORIA.

Postbus 694.

Telefoon 765.

MAART, 31 Dagen.

1 Don.	Ik zal in het midden van U wonen, spreekt de Heer. Zacharia 2:10.
2 Vr.	Houdt sterk aan in het gebed. Kolossensen 4:2.
3 Zat.	Gij zult mij tot een volk zijn. Jeremia 30:22.
4 Zon.	Vierde Lijdensweek. Zij zullen hem kruisigen. Mattheus 20:19.
5 M.	Vraagt naar den Heer en zijne sterkte. Psalm 105:4.
6 Din.	Verblijdt U in den Heer. Philippensen 3:1.
7 W.	Vanwaar komt gij en waar gaat gij heen? Genesis 16:8.
8 Don.	Waakt, staat in het geloof. 1 Korinthen 16:13.
9 Vr.	Schik U, om Uwen God te ontmoeten. Amos 4:12.
10 Zat.	Ik zal mijne wet in hun binnenste geven. Jeremia 31:33.
11 Zon.	Vijfde Lijdensweek. Wie zich zelve vernedert, zal verhoogd worden. Mattheus 23:12.
12 M.	De Heer heeft de hongerige ziel verzadigd. Psalm 107:9.
13 Din.	Zijt nuchteren en waakt in de gebeden. 1 Petrus 4:7.
14 W.	Zou iets voor den Heer te wonderlijk zijn? Genesis 18:14.
15 Don.	De letter doodt, de Geest maakt levend. 2 Korinthen 2:6.
16 Vr.	Zoekt mij en leeft. Amos 5:4.
17 Zat.	Zou mij eenig ding te wonderlijk zijn. Jeremia 32:27.
18 Zon.	Zesde Lijdensweek. Mijn tijd is nabij. Mattheus 26:18.
19 M.	Des Heeren goedertierenheid is groot tot boven de hemelen. Psalm 108:5.
20 Din.	Ik heb geleerd vergenoegd te zijn, in hetgeen ik ben. Philippensen 4:11.
21 W.	Zou de Rechter der gansche aarde geen recht deon? Genesis 18:25.
22 Don.	Waar de Geest des Heeren is, daar is vrijheid. 2 Korinthen 4:17.
23 Vr.	Het is mij beter te sterven, dan te leven. Jona 4:8.
24 Zat.	Die het Woord veracht, zal verdorven worden. Spreuken 13:13.
25 Zon.	Palm Zondag. Zie Uw Koning komt. Mattheus 21:5.
26 M.	De Heere is aan Uwe rechterhand. Psalm 110:5.
27 Din.	In Hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk. Philippensen 2:9.
28 W.	Behoudt U om Uws levens wil. Genesis 19:17.
29 Don.	Wij hebben dan altijd goeden moed. 2 Korinthen 5:6.
30 Vr.	Goede Vrijdag. Het is volbracht. Johannes 19:30.
31 Zat.	Hij zal hunne ongerechtigheden dragen. Jesaja 53:11.

"CAPEX" Artikelen,

ZIJN ONMISBAAR VOOR

SUKSESVOL "BOEREN".

DIPSTOFFEN:

"Capex" Gekonsentreerd Zwavel Kalk Schapendip.
"Capex" Veedip. "Capex" Arsenite of Soda (poeder).

BOOMGAARD SPROEISTOFFEN:

"Capex" Gekonsentreerd Zwavelkalk Boomsproeimiddel.
"Capex" Loodarsenaat (pap of poeder).
"Capex" Zwavel voor Druivenstokken. "Capex" Droge Bordeaux Pap,
enz., enz.

KUNSTMESTSTOFFEN:

Eerste graad Superfosfaat.
Ammoniaksulfaat; Slakkenmeel (basic slag); Potas-sulfaat;
Samengestelde Kunstmeststoffen, enz.

CHEMIESE PRODUKTEN:

Epsom- en Glauber-zouten; Kopersulfaat (bluestone); IJzersulfaat;
"Capex" Zuivere Loog. enz.

ONTPLOFFINGSMIDDELEN:

Voor Mijnen en andere industriële doeleinden. Verder voor 't planten
van bomen, stompjes verwijderen, 't maken van sloten, enz.
Slaghoedjes. Lont. Lontontstekers.

ALLE "CAPEX" PRODUKTEN WORDEN GEGARANDEERD.

VERKRIJGBAAR VAN HANDELAREN DOOR 'T GEHELE LAND.

Agenten in Transvaal: Agenten in Oranje Vrijstaat:
De heren Reunert & Lenz, Bep., De heren G. A. Fichardt, Bep.,
Bus 92, Johannesburg. Bus 242, Bloemfontein.

GEFABRISEERD DOOR:

CAPE EXPLOSIVE WORKS, LTD.

P.K. DYNAMIETFABRIEK, Kaap Provinsie.

APRIL, 30 Dagen.

1	Zon.	Paaschfeest. De Heer is waarlijk opgestaan. Lucas 24:34.
2	M.	De vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid. Psalm 111:10.
3	Din.	Bedenk de dingen, die boven zijn. Kolossensen 3:2.
4	W.	God zal zich zelve een lam ten brandoffer voorzien. Genesis 22:8.
5	Don.	Die meent te staan, zie toe dat hij niet valle. 1 Korinthen 10:12.
6	Vr.	Er is verscheidenheid van gaven. 1 Korinthen 12:4.
7	Zat.	Ik weet o Heere, dat bij den mensch zijn weg niet is. Jeremia 10:23.
8	Zon.	Blijf met ons. Lucas 24:29.
9	M.	De Heere is onzer gedachtig geweest. Psalm 115:12.
10	Din.	Het Woord van Christus wone rijkelijk in U. Kolossensen 3:16.
11	W.	Ik ben een vreemdeling en bijwoner bij U. Genesis 23:4.
12	Don.	Zoo een lid lijdt, zoo lijden alle leden mede. 1 Kor. 12:26.
13	Vr.	De liefde denkt geen kwaad. 1 Korinthen 13:5.
14	Zat.	Heere, Gij zijt mijne Sterkte. Jeremia 16:19.
15	Zon.	Zalig zijn de barmhartigen: hun zal barmhartigheid geschieden. Mattheus 5:7.
16	M.	De Heere is bij mij, ik zal niet vreezen. Psalm 118:6.
17	Din.	Ik ben het brood des levens. Johannes 6:35.
18	W.	Ik weet den dag mijns doods niet. Genesis 27:2.
19	Don.	Jaagt de liefde na. 1 Korinthen 14:1.
20	Vr.	Gij zijt te rein van oogen, dan dat gij het kwade zoudt kunnen zien. Habakuk 1:13.
21	Zat.	Gezegend de man die op den Heer vertrouwt. Jeremia 17:7.
22	Zon.	Zalig zijn de reinen van hart: zij zullen God zien. Matt. 5:3.
23	M.	Heere, leer mij den weg Uwer inzettingen. Psalm 119:33.
24	Din.	Uw Woord zij allen tijd in aangenaamheid. Kolossensen 4:6.
25	W.	Zijt kinderen in de boosheid. 1 Korinthen 14:20.
26	Don.	Kwade samenspreknigen bederven goede zeden. 1 Korinthen 15:33.
27	Vr.	Gij zijt te rein van oogen, dan dat gij het kwade zoudt kunnen zien. Habakuk 1:13.
28	Zat.	Genees mij, Heere! zoo zal ik genezen worden. Jeremia 17:14.
29	Zon.	Zalig zijn de vreedzamen, zij zullen Gods kinderen genaamd worden. Mattheus 5:9.
30	M.	Heere, Gij zijt rechtvaardig en elk een Uwer oordeelen is recht. Psalm 119:137.

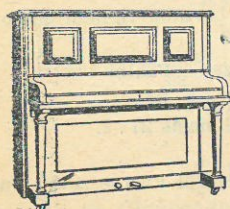
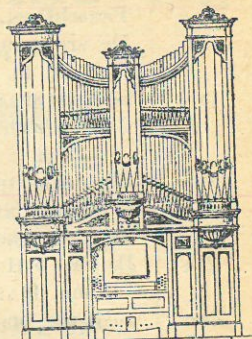
KERK ORRELS

Waardig om die Godsdienstoeffeninge te lei.

KERKKLOKKE.

KLAVIERE om musiek en geluk in huis te bring. Onovertreffelik in toon, duursaam en fraai.

Terme kan gereel word.

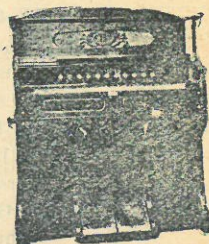
COOPER, GILL & TOMKINS.

"ORREL FIRMA",
42 LOOPSTRAAT,
KAAPSTAD.

Tak: 10 Popestraat, Bellevue,
Johannesburg.

PIJPORRELS vir Kerk of Huis, het fluit-tone en is sterk gemaak.

VIOLE gevorm soas die van die oue meesters.

Snare, Strijkstokke en benodighede.

MEI, 31 Dagen.

1	Din.	Wij danken God altijd over U. 1 Thessalonisensen 1:2.
2	W.	Zegen mij, ook mij, mijn vader. Genesis 27:34.
3	Don.	Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, namelijk Jezus Christus. Korinthen 3:9.
4	Vr.	IJzer scherpt men met ijzer. Spreuken 27:17.
5	Zat.	Wascht Uw hart van Uwe boosheid. Jeremia 4:14.
6	Zon.	Weest dan gijlieden volmaakt. Mattheus 5:48.
7	M.	Ik hef mijne oogen op tot U die in den hemel zit. Psalm 123:1.
8	Din.	Dit is de wil van God Uwe heiligmaking. 1 Thessalonisensen 4:3.
9	W.	Ik zal U voorzeker tienden geven. Genesis 28:22.
10	Don.	Hemelvaartsfeest. Jezus werd opgenomen daar zij het zagen. Handelingen 1:9.
11	Vr.	De gedaante dezer wereld gaat voorbij. 1 Korinthen 7:31.
12	Zat.	Vraagt naar de oude paden. Jeremia 6:16.
13	Zon.	Niemand kan twee heeren dienen. Mattheus 6:24.
14	M.	Heere doe den goeden wel. Psalm 125:4.
15	Din.	Gij zijt van God geleerd om elkander lief te hebben. 1 Thessalonisensen 4:9.
16	W.	Gij zijt van Christus. 1 Korinthen 3:23.
17	Don.	Het koninkrijk Gods is niet gelegen in woorden, maar in kracht. 1 Korinthen 4:20.
18	Vr.	Een iegelijk blijve waarin hij geroepen is. 1 Korinthen 7:24.
19	Zat.	Wandelt in al den weg, dien ik U gebieden zal. Jeremia 7:23.
20	Zon.	Pinksterfeest. Wandelt door den Geest. Galaten 5:16.
21	M.	De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd. Psalm 126:3.
22	Din.	Laat ons waken en nuchteren zijn. 1 Thessalonisensen 5:6.
23	W.	God heeft hem niet toegelaten aan mij kwaad te doen. Genesis 31:7.
24	Don.	Zuivert den ouden zuurdeesem uit. 1 Korinthen 5:7.
25	Vr.	Gij zijt duur gekocht. 1 Korinthen 6:20.
26	Zat.	Niemand is U gelijk, o Heere. Jeremia 10:6.
27	Zon.	Bidt en U zal gegeven worden. Mattheus 7:7.
28	M.	Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt. Psalm 130:4.
29	Din.	Onthoudt U van allen schijn des kwaads. 1 Thessal. 5:22.
30	W.	God zal getuigen zijn tusschen mij en U. Genesis 31:51.
31	Don.	Weet gij niet, dat zij, die de heilige dingen bedienen van het heilige eten. 1 Korinthen 9:14.

KEURIGE MANTELS EN BONTEN BIJ

SUGDENS, BPT., 270 KERKSTRAAT, PRETORIA.

VROLIKE KAMERS.

SCHONE MUREN.

GEZONDE WONINGEN.

De grote voorraden dekoratie materialen zijn spesiaal uitgezocht om aan alle behoeften van huishoudens tegemoet te komen.

KWALITEIT.**BEZUINIGING.****VERFWAREN.****PLAKPAPIER.****BORSTELWAREN.****SPIEGEL- EN GEWOON VENSTER-
GLAS.****IN LOOD GEZETTE RAMEN.****KUNST MATERIALEN.****STALEN ZOLDERINGEN.****SCHILDERIJ LIJSTEN.****STAINS. VERNISSEN. EMAILS.**

Monsters, kleuren kaarten, prijslijsten, enz.,
gratis op aanvraag.

HERBERT EVANS & CO.,

DE VERFWINKEL.

POSTBUS 1231.
FOON 2214-5-6-7.88, PRITCHARDSTRAAT.
VON BRANDIS SQUARE.

JOHANNESBURG.

Alsook te 263 PRETORIUSSTRAAT, PRETORIA.

JUNI, 30 Dagen.

1	Vr.	Niet doo rkracht noch door geweld, maar door mijnen Geest zal het geschieden. Zacharia 4:6.
2	Zat.	Terwijl zij nog spreken, zal ik antwoorden. Jesaja 65:24.
3	Zon.	Ga heen, U geschiedde, gelijk gij geloofd hebt. Mattheus 8:13.
4	M.	De Heere zegene U uit Sion. Psalm 134:3.
5	Din.	Jezus Christus zelf versterke U in alle goede woord. 2 Thesalonisensen 2:17.
6	W.	Ik zal U niet laten gaan, tenzij gij mij zegent. Genesis 32:26.
7	Don.	Wij zullen allen verschijnen voor den rechterstoel van Christus. Romeinen 14:10.
8	Vr.	De rechtvaardige zal door het geloof leven. Habakuk 2:4.
9	Zat.	Als een, die zijn moeder troost, zal ik U troosten. Jesaja 66:13.
10	Zon.	Psalmzingt des Heeren naam, want Hij is lieflijk. Psalm 135:3.
11	M.	De Heer is getrouw. 1 Thessalonisensen 3:3.
12	Din.	Aanschouwt de daden des Heeren. Psalm 46:9.
13	W.	Laat ons elkander niet meer ordeelen. Romeinen 14:13.
14	Don.	Wij prediken Christus den gekruisigde. 1 Korinthen 2:23.
15	Vr.	Zwijg voor zijn aangezicht, gij gansche aarde. Habakuk 2:20.
16	Zat.	Uwe boosheid zal U kastijden. Jeremia 2:16.
17	Zon.	De oogst is wel groot, maar de arbeiders weinige. Mattheus 9:37.
18	M.	Ik zal U loven met geheel mijn hart. Psalm 138:1.
19	Din.	Vertraagt niet in goed te doen. 1 Thessalonisensen 3:13.
20	W.	God is getrouw. 1 Korinthen 1:9.
21	Don.	Daar zij licht. Genesis 1:3.
22	Vr.	Ik zal mij verheugen in den God mijns heils. Habakuk 3:18.
23	Zat.	Mijn Vader, gij zijt de leidsman mijner jeugd. Jeremia 3:4.
24	Zon.	Die volstandig zal blijven tot den einde, die zal zalig worden. Mattheus 10:22.
25	M.	Heere, Gij doorgrondt en Gij kent mij. Psalm 139:1.
26	Din.	Het einde des gebods is liefde. 1 Timotheus 1:5.
27	W.	Wij zijn Gods medearbeiders. 1 Korinthen 3:9.
28	Don.	Doorzoek U zelve nauw. Zefanje 2:1.
29	Vr.	De Meester is daar en Hij roept U. Johannes 11:28.
30	Zat.	Alleen ken Uwe ongerechtigheid. Jeremia 3:13.

Fatti's

GROOTHANDEL EN KLEINHANDEL.

HET VOORNAAMSTE HUIS IN ZUIDAFRIKA VOOR
ALLE KONTINENTALE KRUIDENIERSWAREN,
LEVENS MIDDELEN, DELIKATESSEN, WIJNEN
EN SPIRITUALIËN.

ENIGE AGENTEN VOOR
"ESANOFELE" KOORTSPILLEN,
het beroemde Geneesmiddel voor Malaria Koorts.
Hetwelk is aangenomen door het Italiaanse Goevernement.

FABRIKANTEN VAN
FATTI'S GOUDE MEDALJE MACARONI EN
"CUT-MAG'S".

24 Eerste Prijs Gouden Medaljes en Diplomas bewijzen hun
verdienste.

Dring aan om "Fatti's" te krijgen
Bezuinigend en Overheerlik.

Dit is niet alleen een Delikatesse doch ook een gezonde smakelijke
schotel, welke te allen tijden door allen begeerd wordt.
KINDEREN GROEIEN EN WORDEN ER VET VAN.

VRAAG OM GRATIS RESEPTEBOEK AAN

L. FATTI & CO., BEPKT.

• Postbus 1139.

140-142 JEPPESTRAAT,

JOHANNESBURG.

TAK FABRIEK TE KAAPSTAD.

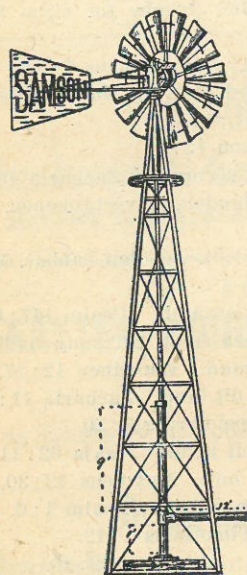
JULI, 31 Dagen.

1	Zon.	Vrees niet, gij gaat vele muschjes te boven. Mattheus 10:15.
2	M.	De Heere is nabij allen, die Hem aanroepen. Psalm 145:18.
3	Din.	Heb acht op u zelve en op de leer. 1 Timotheus 4:16.
4	W.	De God Israels is God. Genesis 33:20.
5	Don.	Wordt dezer wereld niet gelijkvormig. Romeinen 12:2.
6	Vr.	Wie veracht den dag der kleine dingen. Zacharia 4:10.
7	Zat.	Gij zult weten, dat ik de Heere ben, Uw verlosser. Jesaja 60:16.
8	Zon.	Zalig is hij, die aan mij niet zal geërgerd worden. Mattheus 11:6.
9	M.	Welgelukzalig is hij, die den God Jacobs tot zijne hulp heeft. Psalm 146:5.
10	Din.	De arbeider is zijn loon waardig. 1 Timotheus 5:18.
11	W.	Hoe zoude ik zoo groot een kwaad doen en zondigen tegen God. Genesis 39:9.
12	Don.	De liefde zij ongeveinsd. Romeinen 12:9.
13	Vr.	Ik ben de Heer, Uw God, ik zal ze verhooren. Zacharia 10:6.
14	Zat.	Hij heeft mij gezonden, om te verbinden, de verbrokenen van harte. Jesaja 61:1.
15	Zon.	De zoon des menschen is een heer ook van den Sabbat. Mattheus 22:8.
16	M.	De Heere houdt de zachtmoedigen staande. Psalm 147:6.
17	Din.	Die rijk willen worden vallen in een strik. 1 Timotheus 6:9.
18	W.	Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Romeinen 12:17.
19	Don.	Ik zal een herder verwekken over dit land. Zacharia 11:16.
20	Vr.	Ik sta aan de deur en Ik klop. Openbaring 3:20.
21	Zat.	Zegt der dochter Zions, zie Uw heil komt. Jesaja 62:11.
22	Zon.	Wie niet met mij is, die is tegen mij. Mattheus 12:30.
23	M.	De Heer kent den weg der rechtvaardigen. Psalm 1:6.
24	Din.	Ik weet, wien ik geloofd heb. 2 Timotheus 1:12.
25	W.	De liefde is de vervulling der wet. Romeinen 12:10.
26	Don.	De Heere zal koning over de gansche aarde zijn. Zacharia 14:9.
27	Vr.	God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen. Openbaring 7:17.
28	Zat.	Wij allen zijn Uw volk. Jesaja 64:9.
29	Zon.	Meer dan Salomo is hier. Mattheus 12:42.
30	M.	De Heere zal hooren, als ik roep. Psalm 4:4.
31	Din.	Indien wij verdragen wij zullen ook met Christus heerschen. 2 Timotheus 2:12.

'N WONDERBAAR- LIKE WINDMOLEN.

Nieuw verbeterd model

"Samson."

De Fabrikanten van deze Windmolens zijn altijd scherp uitziende om een toestand van volmaaktheid te bereiken en hebben twee belangrijke verbeteringen aangebracht: Hyatt Kogelassen en een nieuwe soort van tuimel pin. Deze nieuwe assen vereisen vet in plaats van olie en kunnen voor 'n jaar of zelfs langer lopen zonder na te kijken, waardoor de moeite van nakijken, iedere twee of drie weken, wordt te boven gekomen.

De Kogelassen zijn zo fijn gesteld dat de molen bij de zachtste wind gaat lopen. Sluitplaatjes zijn aangebracht, waardoor de moeren niet kunnen los raken. De verbeterde Tuimelpin is gekonstrueerd door beide wisselwielen, waardoor de tuimelpin bouten niet nodig zijn.

De uiteinden van de pin zijn afgesloten door een gespleten stalen sluitplaat en stalen sluitmoer, waardoor het onmogelijk is dat er iets los kan gaan.

Volle biezonderheden van deze uitstekende Windmolen zullen gaarne worden gegeven aan ieder die er belang in stelt. Gelieve uw aanvraag te richten tot

MALCOMESS & CO., BPKT.,

Departement 34,

Bus 172, OOST LONDEN, K.P.

En te Durban, Kingwilliamstown enz.

AUGUSTUS, 31 Dagen.

1	W.	Heere maak mij Uwe wegen bekend. Psalm 25:4.
2	Don.	Wij zijn in hope zalig geworden. Romeinen 8:24.
3	Vr.	Heeft niet één God ons geschapen. Maleachi 2:10.
4	Zat.	Alle gij dorstigen komt tot de wateren. Jesaja 55:1.
5	Zon.	Geef gij hun te eten. Mattheus 14:16.
6	M.	O Heere. hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde. Psalm 8:10.
7	Din.	De Heere kent degene, die de zijne zijn. 2 Timotheus 2:19.
8	W.	Ik vrees God. Genesis 42:18.
9	Don.	Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn. Romeinen 8:31.
10	Vr.	Ik 'de Heer wordt niet veranderd. Maleachi 3:6.
11	Zat.	Ik zal niet altoos twisten. Jesaja 57:16.
12	Zon.	Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods. Mattheus 16:16.
13	M.	O Heere, laat de Heidenen weten, dat Gij God zijt. Ps. 9:20.
14	Din.	Ik heb den goeden strijd gestreden. 2 Timotheus 4:7.
15	W.	Waarom hebt gij kwaad voor goed vergolden. Genesis 44:4.
16	Don.	Ik ben die God, Uws Vaders God. Genesis 46:3.
17	Vr.	Vermoe U niet om rijk te worden. Spreuken 23:4.
18	Zat.	Ziet, de hand des Heeren is niet verkort, dat hij niet zou kunnen verlossen. Jesaja 59:1.
19	Zon.	Niemand is goed dan Eén, namelijk God. Mattheus 19:17.
20	M.	Heer, Gij zijt geweest een helper van den wees. Ps. 10:14.
21	Din.	Betoon U zelve in alles en voorbeeld van goede werken. 1 Titus 2:7.
22	W.	Ik zal met Uwen mond zijn. Exodus 4:12.
23	Don.	Het geloof is uit het gehoor. Romeinen 10:17.
24	Vr.	Koop de waarheid, verkoop ze niet. Spreuken 23:23.
25	Zat.	Maak U op, wordt verlicht, Uw licht komt. Jesaja 60:1.
26	Zon.	Komt tot 'de bruiloft. Mattheus 22:4.
27	M.	Ik zal den Heere zingen, omdat Hij aan mij heeft welgedaan. Psalm 13:6.
28	Din.	Vermaant elkander alle dagen. Hebreeën 3:13.
29	W.	Dit is Gods vinger. Exodus 8:19.
30	Don.	Zijt niet hooggevoelenden maar vreest. Romeinen 11:20.
31	Vr.	Spaar uw voet van het huis Uws naasten. Spreuken 25:17.

21M

DODGE BROTHERS BUSINESS CAR

De Dodge Kar heeft zoveel vrienden in dit land gemaakt dat het moeilijk is te geloven er nog iemand is die in motoren belang stelt, die niet ten minste enige der biezonder goede hoedanigheid van deze Kar weet.

Bij voorbeeld:

Grote bezuiniging per mijl met de banden. Al deze nieuwe soort Karren zijn nu voorzien met boven-maat koordbanden en een ekstra koordband is inbegrepen in de koopprijs.

Flinke ruimte voor de benen, voor en achter.

"Streamline" bouw.

Bezuiniging in reservedelen. Kortom, ongelukken uitgezonderd, worden reservedelen voor de Dodge Kar zelden gevraagd, hoewel ze steeds beschikbaar zijn.

Reservedelen voor Dodge Karren zijn ontzettend goedkoper dan die van ander goede fabrikaat Karren.

Gij kunt geen meer fraai uitzijnde Kar krijgen en een meer geschikt voor de Zuidafrikaanse toestanden, welke prijs gij ook betaalt. Echter is de prijs van de 4-zitplaatsen slechts

£375.0.0

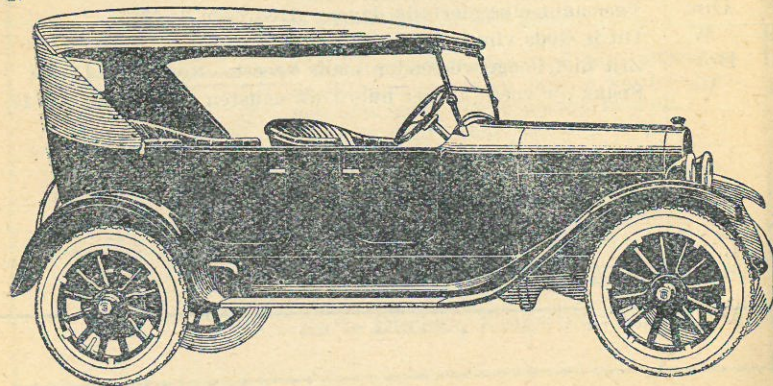
(aan de kust).

Wij kunnen U veel belangrijke feiten mededelen indien gij ons maar net wilt schrijven.

MALCOMESS & CO., BEPKT

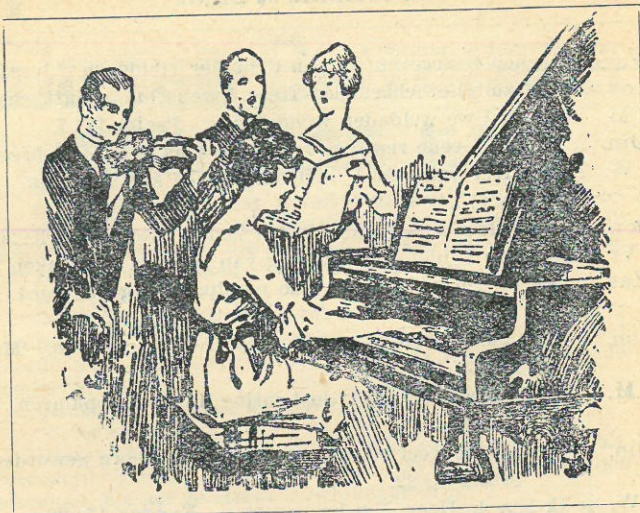
BUFFALOSTRAAT, OOST LONDEN.

(Enige Agenten voor Midlands, Oostelike Provinsie en Border.)

SEPTEMBER, 30 Dagen.

1	Zat.	Ik heb U gegeven tot een licht der Heidenen. Jesaja 59:2.
2	Zon.	Gij zult liefhebben den Heer Uwen God. Mattheus 22:37.
3	M.	Maak Uwe weldaden wonderbaar. Psalm 17:7.
4	Din.	Er blijft eene rust over voor het volk Gods. Hebreëen 4:9.
5	W.	De Heer zal voor U strijden en Gij zult stil zijn. Exodus 14:14.
6	Don.	Door de wet is de kennis der zonde. Romeinen 3:20.
7	Vr.	Beroem U niet over den dag van morgen. Spreuken 27:1.
8	Zat.	Zie ik heb u in mijn beide handpalmen gegraveerd. Jesaja 50:16.
9	Zon.	Gij zult Uwen naaste liefhebben als u zelve. Mattheus 22:39.
10	M.	De Heere, mijn God, doet mijne duisternis opklaren. Psalm 18:29.
11	Din.	Van een zooveel beter verbond is Jezus borg geworden. Hebreëen 7:22.
12	W.	Ik ben de Heer, Uw heemeester. Exodus 15:26.
13	Don.	De wet werkt toorn. Romeinen 4:15.
14	Vr.	Die een kuil graaft zal er in vallen. Spreuken 26:27.
15	Zat.	De Heere Heere heeft mij het oor geopend. Jesaja 50:5.
16	Zon.	Een is Uw Meester n.l. Christus. Mattheus 23:8.
17	M.	De hemelen vertellen Gods eer. Psalm 19:2.
18	Din.	Laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten. Hebreëen 10:25.
19	W.	Morgen zult gij de heerlijkheid des Heeren zien. Ex. 16:7.
20	Don.	De hoop beschaamt niet. Romeinen 5:5.
21	Vr.	Ken den Heer in al uwe wegen. Spreuken 3:6.
22	Zat.	Maak de plaats Uwer tenten wijd. Jesaja 54:2.
23	Zon.	Waakt dan. Mattheus 25:13.
24	M.	De Heere vervulle al Uwe begeerten. Psalm 20:6.
25	Din.	Het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt. Hebreëen 11:1.
26	W.	De Heer is mijn Banier. Exodus 17:15.
27	Don.	De bezoldiging der zonde is de dood. Romeinen 6:23.
28	Vr.	Behoed Uw hart bovenal wat te bewaren is. Spreuken 4:23.
29	Zat.	Alle instrument, dat tegen U bereid wordt, zal niet gelukken. Jesaja 54:17.
30	Zon.	Een iegelijk die heeft, dien zal gegeven worden. Mattheus 25:29.

BAIE AANGENAME URE

word in vele Suidafrikaanse huisgesinne geniet met die hulp van 'n PIANO or ORREL van R. MÜLLER.

Ook U kan 'n goeie instrument in U huis hê.
Skryf daarom dadelik om laatste Katalogus No. K.J. 3 en prijse.

R. MÜLLER word sterk aanbeveel vir:

1. DUITSE PIANOS, ORRELS en alle andere Musiekinstrumente en benodighede, ook gedrukte musiek van enige soort, Afrikaanse Liedere, ens.
2. DUITSE WAPENS en AMMUNISIE van beste en gewaarborgde maak.

R. MÜLLER,

die oude Duits-Afrikaanse Handelshuis,

91-93 Waterkantstraat,

Posbus 133.

Tel.: RELLUM.

KAAPSTAD.

OCTOBER, 31 Dagen.

1	M.	De Heer is mijn herder. Psalm 23:1.
2	Din.	Hij zag op de vergelding des loons. Hebreëen 11:26.
3	W.	Gij zult geene weduwe noch weer beleedigen. Exodus 22:22.
4	Don.	Het is zaliger te geven dan te ontvangen. Handelingen 20:25.
5	Vr.	Ga tot de mier, gij luiaard, zie hare wegen en wordt wijs. Spreuken 6:6.
6	Zat.	Ik ben de Heer en niemand meer. Jesaja 45:6.
7	Zon.	De armen hebt gij altijd met U. Mattheus 26:11.
8	M.	Mijn God, op U betrouw ik. Psalm 25:2.
9	Din.	Gij hebt ten bloede toe nog niet gestreden. Hebreëen 12:8.
10	W.	De oversten uws volks zult gij niet vloeken. Exodus 22:28.
11	Don.	De wil des Heeren geschiede. Handelingen 21:14.
12	Vr.	Die mij vroeg zoeken, zullen mij vinden. Spreuken 8:17.
13	Zat.	Mijn raad zal bestaan. Jesaja 46:10.
14	Zon.	Zijt heilig want ik ben heilig. 1 Petrus 1:16.
15	M.	Heere, ik heb lief de woning van uw huis. Psalm 26:8.
16	Din.	Richt weder op de trage handen en de slappe knieën. Hebreëen 12:12.
17	W.	Gij zult den vreemdeling niet onderdrukken. Exodus 23:9.
18	Don.	Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet. Romeinen 1:16.
19	Vr.	De zegen des Heeren maakt rijk. Spreuken 10:22.
20	Zat.	Ik zal mijne eere aan geen anderen geven. Jesaja 48:11.
21	Zon.	Het woord des Heeren blijft tot in eeuwigheid. 1 Petrus 1:25.
22	M.	De Heer is mijn Licht en mijn kracht. Psalm 27:1.
23	Din.	Jaagt den vrede na met allen en de heiligmaking. Hebreëen 12:14.
24	W.	Zou mijn aangezicht moeten medegaan om U gerust te stellen? Exodus 33:14.
25	Don.	Er is geen aanminning des persoons bij God. Romeinen 2:11.
26	Vr.	Die koren inhoudt, dien vloekt het volk. Spreuken 11:26.
27	Zat.	De goddeloozen hebben geen vrede, zegt de Heere. Jesaja 48:22.
28	Zon.	Die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden. 1 Petrus 2:6.
29	M.	Hoor Heere en wees mij genadig. Psalm 29:11.
30	Din.	Dat de broederlijke liefde blijve. Hebreëen 13:1.
31	W.	Hervormingsdag. Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof. Efeze 2:8.

MONCOPNAC

MONTAGU,

KAAP PROVINSIE.

THE MONTAGU CO-OPERATIVE WINES BEPT

DEZE MONTAGU CO-OPERATIVE COGNAC
BRANDEWIJN.

Kan alleen direkt aan Verbruikers gezonden worden.

Onze Wijnen hebben een reputatie voor zuiverte en
worden door een Ko-operatieve Vereniging
van Boeren gemaakt.

SCHRIJF OM PRIJSLIJST EN UW BENODIGD-
HEDEN DIREKT AAN

THE MONTAGU CO-OPERATIVE WINES, BEPT.

Postbus 6,
MONTAGU, K.P.

NOVEMBER, 30 Dagen.

1	Don.	Zie, hij bidt. Handelingen 9:11.
2	Vr.	Het hart kent zijn eigene droefheid. Spreuken 14:10.
3	Zat.	Ik ben de Heer, en er is geen Heiland behalve Mij. Jesaja 43:11.
4	Zon.	Door wiens striemen gij genezen zijt. 1 Petrus 2:24.
5	M.	Welgelukzalig is het volk, welks God de Heere is. Psalm 33:12.
6	Din.	Uw wandel zij zonder geldgierigheid. Hebreeën 13:5.
7	W.	Aäron zweeg stil. Leviticus 10:3.
8	Don.	God was met hem. Handelingen 10:38.
9	Vr.	Die de arme verdrukt, smaadt deszelfs Maker. Spreuken 14:31.
10	Zat.	Ik ben het, die Uwe overtredingen uitdelgt. Jesaja 43:25.
11	Zon.	Heiligt Gode den Heer in Uwe harten. 1 Petrus 3:15.
12	M.	Bij U is de fontein des levens. Psalm 36:10.
13	Din.	Wij hebben hier geen blijvende stad. Hebreeën 13:14.
14	W.	Des daglooners arbeidsloon zal bij U niet verblijven tot aan den morgen. Leviticus 19:13.
15	Don.	Wij zijn ook Zijn geslacht. Handelingen 17:28.
16	Vr.	Ik ben de opstanding en het leven. Johannes 11:25.
17	Zat.	Ik zal water gieten op de dorstigen, en stroomen op het droge. Jesaja 44:2.
18	Zon.	Christus heeft ook eens voor de zonde geleden. 1 Petrus 3:18.
19	M.	Zwijg den Heere, en verbeid Hem. Psalm 37:7.
20	Din.	Een dubbelhartig man is ongestadig in al zijne wegen. Jacobus 1:8.
21	W.	Voor het grauwe haar zult gij opstaan. Leviticus 19:32.
22	Don.	Geloof in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden. Handelingen 16:31.
23	Vr.	Ik ben de goede Herder. Johannes 10:11.
24	Zat.	Keer weder tot mij, Ik heb U verlost. Jesaja 44:22.
25	Zon.	Zijt nuchteren en waakt in de gebeden. 1 Petrus 4:7.
26	M.	Op U Heere, hoop ik. Psalm 38:16.
27	Din.	Zijt daders ds woords en niet alleen hoorders. Jacobus 1:22.
28	W.	Zou dan des Heeren hand verkort zijn? Numeri 11:23.
29	Don.	Ik bevele U Gode en den Woorden zijner genade. Handelingen 20:32.
30	Vr.	Indien de Zoon U zal vrijgemaakt hebben, zult gij waarlijk vrij zijn. Johannes 8:30.

VAN YSENDYK SE KOFFIE

GEBRANDE KOFFIEPITTE

Op speciale manier gebrand sodat die Koffie
lang bewaard kan word en tog geurig en
kragtig blijf.

Verpak in bale van 50-lbs. en Blikke van
15-lbs.

Word ook Suiwergemalde verkog in Blikke
van 20-lbs.

THE NECTAR TEA & COFFEE CO., LTD.,

OBSERVATORY, KAAPSTAD.

DECEMBER, 31 Dagen.

1	Zat.	Bereidt den weg des Heeren. Jesaja 40:3.
2	Zon.	1e Advent. Ik zal vijandschap zetten tusschen U en deze vrouw. Genesis 3:15.
3	M.	Vele zijn de tegenspoeden der rechtvaardigen: maar uit alle die redt hen de Heer. Psalm 34:20.
4	Din.	Zijt niet vele Meesters. Jacobus 3:1.
5	W.	O God heel haar toch. Numeri 12:13.
6	Don.	Wat ik heb geef ik U. Handelingen 3:6.
7	Vr.	Heere, geef ons altijd dit brood. Johannes 6:34.
8	Zat.	Die den Heer verwachten, zullen de kracht vernieuwen. Jesaja 40:31.
9	Zon.	2e Advent. In U zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Genesis 12:3.
10	M.	Ik heb lust, o God, om Uw welbehagen te doen. Psalm 40:9.
11	Din.	Vernedert U voor den Heer, en Hij zal U verhoogen. Jacobus 4:10.
12	W.	Vergeef toch de ongerechtigheid dezes volks. Numeri 14:19.
13	Don.	Wij kunnen niet nalaten te spreken, wat wij gezien en gehoord hebben. Hand. 4:20.
14	Vr.	Mijn Vader werkt tot nu toe. Johannes 5:17.
15	Zat.	Ik, de Heer, zeg tot U: "Vreest niet, ik help U". Jesaja 41:13.
16	Zon.	3e Advent. De scepter zal van Juda niet wijken. Genesis 49:10.
17	M.	Heere, genees mijne ziel, want ik heb tegen U gezondigd. Psalm 41:5.
18	Din.	Versterkt Uwe harten. Jacobus 5:8.
19	W.	De Heere, Uw God strijdt voor ulieden. Deuteronomium 3:22.
20	Don.	Uw geld zij met U ten verderwe. Handelingen 8:20.
21	Vr.	Uw hart worde niet ontroerd. Johannes 14:27.
22	Zat.	Ik gedenk Uwe zonden niet. Jesaja 43:25.
23	Zon.	4e Advent. Ziet mijn knecht, die ik ondersteun. Jesaja 42:1.
24	M.	Waar is Uw God? Psalm 42:11.
25	Din.	Kerstfeest. Een kind is ons geboren. Jesaja 9:5.
26	W.	De Heere, Uw God, is een barmhartig God. Deuteronomium 4:31.
27	Don.	Het is U hard de verzenen tegen de prikkels te slaan. Handelingen 9:5.
28	Vr.	De eerste dingen zijn weggenomen. Openbaring 21:4.
29	Zat.	Ik heb U bij Uw aam geroepen, gij zijt mijne. Jesaja 43:1.
30	Zon.	Er blijft eene ruste over voor het volk Gods. Hebreëen 4:9.
31	M.	Mijne tijden zijn in Uwe hand. Psalm 31:16.

FOTOGRAFIES ATELIER

A. BLAETTLER.

Telefoon 939.

Postbus 938.

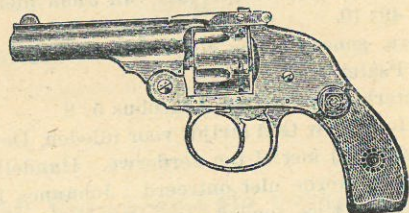
Kochstraat 179, PRETORIA.

(naast de Ned. Hervormde of Geref. Kerk).

BEVEELT ZICH BELEEFD AAN VOOR DE LEVERING
VAN KUNST-PORTRETTEEN.

KINDEROPNAMEN. FAMILIEGROEPEN.
STUDIE PORTRETTEEN. VERGROTINGEN.

EN ALLERLEI ANDERE SOORTEN BEST UITGE-
VOERDE FOTOGRAFIE WERKZAAMHEDEN.

SCHRIJF AAN:

G. F. PERRINS & COY., BEPT.

201 PRETORIUSSTRAAT, PRETORIA.

Postbus 327.

om hun geïllustreerde Prijslijst van
WAPENS EN AMMUNITIE.

POSTVRIJ.

JANUARIE, 31 DAGEN.

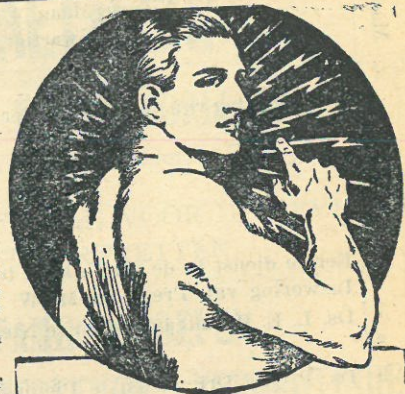
Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 3, Volle Maan, 4,33 v.m. 10, Laatste Kwatier, 2,54 v.m. 17, Nieuwe Maan, 4,41 v.m. 25, Eerste Kwartier, 5,59 v.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tijd.	
M	1	Verschijsning van de Almanak der Ned. Herv. Kerk, 1907	u m.	u.m.
D	2		5 19	7 3
W	3		5 19	7 3
D	4		5 20	7 3
V	5		5 20	7 3
Z	6	Eerste dienst in de eerste kerk te Kaapstad, 1704. Inzwering van President M. W. Pretorius, 1857.	5 21	7 3
Z	7	Ds. L. E. Brandt bevestigd te Niezijs, Nederland, 1901.	5 22	7 3
M	8		5 23	7 4
D	9	Ds. P. van Drimmelen te Pietersburg bevestigd, 1915.	5 24	7 4
W	10		5 25	7 4
D	11	Afscheiding van de Gereformeerde Kerk in Z.A., 1859.	5 25	7 4
V	12	Ds. J. J. Kuhn te Zwarttruggens bevestigd, 1916.	5 26	7 4
Z	13		5 27	7 4
Z	14	De Hervormde Kerk te Wolmaransstad ingewijd, 1911.	5 28	7 4
M	15		5 29	7 4
D	16		5 30	7 4
W	17		5 30	7 4
D	18		5 31	7 4
V	19	Eerste Gekombineerde Kerkvergadering aan de Kaap gehouden, 1746.	5 32	7 4
Z	20		5 33	7 4
Z	21	De Herv. Gemeente van Rustenburg gesticht, 1850. Ds. H. C. M. Fourie, bevestigd te Bronkhorstspuit, 1911.	5 34	7 4
M	22		5 34	7 4
D	23		5 35	7 4
W	24	Ds. J. J. Prinsloo te Krugersdorp bevestigd, 1920.	5 35	7 3
D	25		5 36	7 3
V	26		5 37	7 2
Z	27	Ds. A. J. Begemann te Pretoria bevestigd, 1861.	5 37	7 2
Z	28		5 38	7 2
M	29		5 39	7 2
D	30		5 39	7 1
W	31		5 40	7 1
			5 40	7 1
			5 41	7 0

NAAR GEZONDHEID!

GROTE OVERWINNING DOOR ELEKTRIESE BEHANDELING.

De wonderlike krachten van Elektrisiteit om de sterkte te herstellen van afgematte zenuwen en spieren, om de pijn en prikkeling te verzachten, en ziekte te verbannen, worden iedere dag bewezen door duizenden lijders, in de stilte en het gemak van hun huizen, zonder moeite en tegen redelijk lage prijs.

Het is wonderlik hoe wetenschap de rijke, leven-gevende kracht van Elektrisiteit in de wonderlik eenvoudige "AJAX" Droge-Sel Batterij opgesloten heeft, die een aanhoudende verzadigende, genezende straal door iedere aar, zenuw en weefsel stuwt. Het is een wonderlike verrukking om op deze aangename manier terug te krijgen al uw verloren energie en welstand, zodat de plezieren des levens nogmaals ten volle genoten kunnen worden.

UW GESTEL IS OP ZICHZELF EEN ELEKTRIESE METER.

Uw gezondheid en levenskracht hangt af van de macht der Elektrisiteit in u. Het gehele lichaam is als het ware een elektrische meter, die dadelijk aanduidt wanneer het versterking nodig heeft door zulke tekenen als:

Zenuw Krachteloosheid,
Uitputting,
Kroniese Hoofdpijnen,
Rhumatiek,
Jicht, Heupjicht, enz.
Zenuwontsteking, Zinkens,

Verlies van Levensrust,
Gebrek aan Energie,
Zenuwzwakte,
Spijsverterings Ongesteldheid,
Lever- en Nierkwalen,
Blaaskwalen, enz., enz.

Lijdt u zelf aan dat afgematte gevoel dat alle zoetheid uit het leven neemt? Gevoelt u zenuwachtig, bang om een moedige stap te doen naar sukses? Wordt u gemakkelijk vermoeid, of zwaar en zenuwachtig in de morgen, of prikkelbaar en zenuwachtig? Dan is het tijd om tot uw hulp te roepen de versterkende Elektrische kracht die zo veel voor uw gezondheid en geluk betekent.

SCHRIJF VANDAAG VOOR HET VRIJE BOEK OMTRENT DE WIJZE WAAROP ELEKTRISITEIT GENEEST.

Een uitmuntend nieuw boek omtrent deze populair en goedkope Elektrische genezing is juist gepubliceerd. U kan een kopie gratis verkrijgen en postvrij, door eenvoudig uw naam en adres te zenden. Iedere bladzij wemelt met goed advies, en u kunt leren juist hoe, terwijl u bij uw huis rust voor een half uur of een uur iedere dag, al uw verloren levenskracht en gezondheid terug te krijgen door de stroming tot het moede, afgematte gestel, door middel van de "AJAX" Droge-Sel Lichaam Batterij, van heerlijk-zachte, opbouwende elektrisiteit.

Schrijf vandaag (of doe een bezoek) om vrij advies en bewijs in dien mogelijk.

HET ELEKTROPATIESE INSTITUUT VAN Z.A.,
Kamer No. 68, 70, Pritchardstraat, JOHANNESBURG. P.K. Bus 7222.

FEBRUARIE, 29 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 1, Volle Maan, 5,53 n.m. 8, Laatste Kwartier, 11,16 v.m. 15, Nieuwe Maan, 9, 7 n.m. 24, Eerste Kwartier, 2, 6 v.m.	Zons	
Week.	Maand		opg. ond.	
			Spoorweg-tijd.	
			u.m.	u.m.
D	1	De Hervormde Kerk te Eendracht ingewijd, 1919.	5 42	7 0
V	2		5 43	6 59
Z	3		5 44	6 58
Z	4		5 45	6 58
M	5		5 46	6 57
D	6	De Hervormde Kerk te Heilbron ingewijd, 1916.	5 46	6 57
W	7		5 47	6 56
D	8		5 47	6 56
V	9		5 48	6 55
Z	10		5 49	6 54
Z	11		5 49	6 54
M	12		5 50	6 53
D	13		5 51	6 52
W	14		5 51	6 52
D	15		5 52	6 51
V	16	Ds. L. E. Brandt te Johannesburg bevestigd, 1908.	5 53	6 50
Z	17		5 53	6 50
Z	18	Dr. Martin Luther gestorven, 1546.	5 54	6 49
M	19		5 55	6 48
D	20	Gemeente Ventersdorp gesticht, 1892.	5 56	6 47
W	21		5 57	6 46
D	22		5 57	6 45
V	23		5 57	6 44
Z	24	De Hervormde Kerk te Potchefstroom ingewijd, 1866.	5 58	6 43
Z	25	De Hervormde Kerk te Pretoria ingewijd, 1905.	5 58	6 43
M	26		5 59	6 42
D	27	Amajuba, 1881. De Hervormde Gemeente van Johannesburg gesticht, 1895.	6 0	6 41
W	28	Ds. P. van Drimmelen overleden in Humpata, 1919.	6 0	6 40

DOUGLAS

VERTEGENWOORDIGT

BEZUINIGING EN BETROUWBAARHEID

Geen ander Motor Rijwiel heeft zulke wonderlike waarde en hulp aan de Berijders bewezen als de 2 $\frac{3}{4}$ P.K. DOUGLAS in dit land heeft gedaan.

Een paar van de in het ooglopende kenmerken worden hier gegeven en zullen iedereen op deze punten overtuigen:

GEMAKKELIK AANZETTEN (in koud weer).

PETROL VERBRUIK: 100 mijl per gallon.

OLIE VERBRUIK: 1500 mijl per gallon.

MAGNETO BOVEN DE MACHINE, waardoor de moeilijkheid van water in de Magneto veel voorkomen wordt. Deze wondervolle kleine Machine voor de lage prijs van

£85.0.0

Ten volle uitgerust, met lamp, hoorn, pomp en gereedschappen.

ENIGE AGENTEN:

CHADWICK & GOULD, BPKT.,

PRETORIA.

Bus 281.

Foon 1877.

MAART, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 3, Volle Maan, 5,24 v.m. 9, Laatste Kwartier, 8,31 n.m. 17, Nieuwe Maan, 2,51 n.m. 25, Eerste Kwartier, 6,42 n.m.	Zons	
			opg. ond.	Spoorweg-tijd.
D	1		u.m. 6 1	u.m. 6 39
V	2		6 1	6 38
Z	3	Ds. D. F. Erasmus hulpprediker Kaapstad, 1918.	6 2	6 37
Z	4		6 3	6 36
M	5	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Ermelo gelegd, 1910.	6 3	6 35
D	6		6 4	6 34
W	7	Ds. P. van Drimmelen te Zeerust bevestigd, 1907.	6 4	6 33
D	8		6 5	6 32
V	9		6 5	6 31
Z	10		6 6	6 30
Z	11		6 6	6 29
M	12		6 7	6 28
D	13		6 7	6 26
W	14		6 8	6 25
D	15		6 8	6 25
V	16		6 9	6 24
Z	17		6 9	6 23
Z	18		6 10	6 22
M	19		6 10	6 21
D	20	Ouderling A. Röcher te Ventersdorp overleden, 1912.	6 11	6 20
W	21		6 11	6 18
D	22		6 12	6 17
V	23		6 12	6 16
Z	24		6 13	6 15
Z	25	Herv. Kerk te Potgietersrust ingewijd, 1922.	6 13	6 14
M	26		6 14	6 13
D	27	Ds. M. J. Goddefroy te Middelburg bevestigd, 1905.	6 14	6 12
W	28	De Hervormde Kerk te Ventersdorp ingewijd, 1913.	6 15	6 11
D	29		6 15	6 10
V	30		6 15	6 9
Z	31		6 16	6 8

MAAK DIT SEIZOEN 'N REUZENSUKSES.

Met onze 46-jarige ondervinding kunnen wij de hoogste prijzen voor U verkrijgen. edere afdeling heeft haar personeel van waardeerders enz.

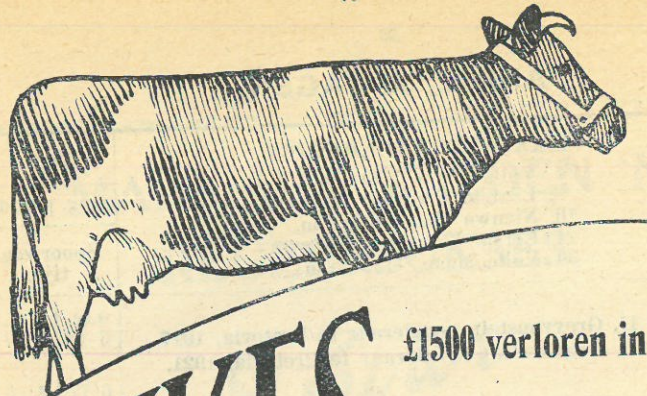
ALLEEN VERKOPERS.

Onmiddelijke afrekening.

Schrijf aan Bus 141 om Marktverslagen.

APRIL, 30 DAGEN.

Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 1, Volle Maan, 3,10 n.m. 8, Laatste Kwartier, 7,22 v.m. 16, Nieuwe Maan, 8,28 v.m. 24, Eerste Kwartier, 7,20 v.m. 30, Volle Maan, 11,3 a.m.	Zons	
			opg. ond.	Spoorweg-tijd.
			u.m.	u.m.
Z	1	Dr. J. H. Greyvenstein hoogleraar te Pretoria, 1917. Dr. S. P. Engelbrecht hoogleraar te Pretoria, 1921.	6 16	6 7
M	2		6 17	6 5
D	3	De Nieuwe Psalmberijming in Zuid-Afrika ingevoerd 1775	6 17	6 4
W	4		6 17	6 3
D	5		6 18	6 3
V	6	Van Riebeeck geland in Tafelbaai, 1652. Herv. Gemeente van Ermelo gesticht, 1892.	6 18	6 2
Z	7		6 19	6 1
Z	8		6 19	6 0
M	9	Ds. L. E. Brandt te Pietersburg bevestigd, 1904.	6 20	5 59
D	10		6 20	5 58
W	11	Ds. J. J. Prinsloo te Standerton bevestigd, 1919.	6 21	5 56
D	12	De Herv. Kerk te Bronkhorstspuit ingewijd, 1913.	6 21	5 55
V	13		6 22	5 54
Z	14		6 22	5 53
Z	15	Hoeksteen oude Kerk Ventersdorp gelegd, 1893.	6 23	5 52
M	16		6 23	5 51
D	17	Luther voor de Rijksdag te Worms, 1521. Ds. M. J. Goddefroy emeritus, 1917.	6 23	5 50
W	18	Ds. S. Vermooten te Potchefstroom bevestigd, 1919.	6 24	5 50
D	19	De eerste Herv. Kerk in Potchefstroom ingewijd, 1851.	6 24	5 49
V	20	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Chrissiesmeer gelegd, 1892.	6 25	5 48
Z	21	Ds. N. J. van Warmelo overleden, 1892.	6 25	5 47
Z	22	De eerste Herv. Kerk te Middelburg ingewijd, 1876. Ds. S. J. Strijdom te Makwassie bevestigd, 1919.	6 26	5 46
M	23	De Kerkeraad van Witfontein niet verenigen, 1886.	6 26	5 45
D	24		6 27	5 45
W	25	Protest van de Hervormers te Spiers, 1529.—Vandaar "Protestanten".	6 27	5 44
D	26	Eerste Herv. Kerk. van Rustenburg ingewijd, 1851.	6 28	5 43
V	27		6 28	5 42
Z	28		6 29	5 41
Z	29		6 29	5 40
M	30		6 30	5 40

SYKES

£1500 verloren in 10 jaar

op een kudde van

50 Koeien.

De arbeid en kosten voor het houden van een kudde van 50 Koeien is presies dezelfde hetzij de ontvangst is £2 per maand of £3 per maand. Indien men verzuimt voorzorgen te nemen of bij gebrek aan voldoende voedsel zal een melkboer slechts £2 per kop per maand maken, inplaats van, zeg, £2.5.0 per kop per maand, hij verliest £3 per kop per jaar. Op een kudde van 50 koeien betekent dit een verlies van £1500 in tien jaren. Zeg 5/- per kop per maand, en het klinkt niets biezonderlijk, doch zeg £1500 in tien jaren en het klinkt verschrikkelijk.

Nu is er een zekere methode waarbij het verlies van 5/- op een koe per maand gemaakt wordt, en dit is om de koe na het kalven te behandelen. Nadat 'n koe door de spanning van het kalven is gekomen, moet zij inwendig behandeld worden. Zij moet weer op kracht komen, het gehele systeem vereist versterking opdat zij niet de prooi van melkkoorts wordt, of Mammitis, besmettelijke misgeboorte, enz. Er is een eenvoudige manier om haar in 'n eerste klas toestand te brengen en dat is door haar "Sykes Drench" te geven. Dit medisin is een geliefkoosd middel bij melkboeren in Nieuw Zeeland en Australië gedurende de laatste 20 jaar, en geeft dit krachtdadige werking. Het verzekert een zuiveringsproces, en zuivert het bloed en versterkt het beest terwijl het geen verzwakking veroorzaakt door purgeren. Steeds geregeld gebruikt door fokkers zoals de hr. W. P. Brisbane. Het kost slechts 2/- om 2 koeien te behandelen, of 23/6 voor een dozijn pakjes. Verkrijgbaar bij Apothekers en winkels.

Sykes Geneesmiddelen zijn zonder twijfel geschikt voor de volgende kwalen:

Creatol voor Witte en Bloed Vloed (Scours), 3/-, postgeld 6d. ekstra.
Kolië Remedie, 3/3, postgeld 5d.
Udderine, 'n veilig en zeker middel tegen Mammitis, Uierziekte, harde, ontstoken of gezwollen aan uiers, 3/1 per fles, postgeld 6d. ekstra.
Spuiten 6/1, postgeld 4d.
Animol geneest zere tietten en uiers, ½ lb. tin 2/1, postgeld 6d.
Abor Afdrijvingsmiddel 3/1 per pak, postgeld 4d.
Spuiten 39/- elk, postgeld 6d.

AGENTEN:

DUNLOP & HEWLETT, BPKT

Groothandel Koopliden,

DURBAN.

P.K. Bus 574.

Vraag uw Apotheker of Winkelier, of direkt van de Agenten indien niet verkrijgbaar. Aanvragen worden gaarne beantwoord. Schrijft ons heden.

MEI, 31 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 7, Laatste Kwartier, 8,18 n.m. 16, Nieuwe Maan, 38 v.m. 23, Eerste Kwartier, 4,25 n.m. 30, Volle Maan, 7, 7 v.m.	Zons	
Week.	Maand		opg. ond.	Spoorweg-tijd.
D	1	Eerste dienst der Hervormden te Wolmaransstad, 1892.	u.m. 6 30	u.m. 5 39
W	2		6 31	5 38
D	3	Dr. J. H. Greyvenstein te Pretoria bevestigd, 1914.	6 31	5 37
V	4		6 32	5 36
Z	5	Ds. A. J. Barger te Johannesburg bevestigd, 1918.	6 32	5 35
Z	6		6 33	5 34
M	7	Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestigd, 1909.	6 33	5 33
D	8	Prof. Dr. P. J. Muller te Pretoria bevestigd, 1904. Hervormde Gemeente van Memel gesticht, 1915.	6 34	5 32
W	9		6 34	5 32
D	10		6 35	5 32
V	11		6 35	5 31
Z	12	Eerste Avondmaals bediening aan de Kaap, door Ds. Backerius, 1652.	6 36	5 31
Z	13		6 36	5 30
M	14		6 37	5 30
D	15	De Hervormer uitgekomen, 1909.	6 37	5 29
W	16		6 38	5 29
D	17		6 38	5 29
V	18		6 39	5 28
Z	19		6 40	5 25
Z	20		6 40	5 27
M	21	Ds. G. E. Alers te Germiston bevestigd, 1921. De Nieuwe Psalmen voor het eerst in Kaapstad gezongen, 1775.	6 41	5 27
D	22		6 41	5 26
W	23		6 42	5 26
D	24		6 42	5 25
V	25		6 43	5 25
Z	26		6 43	5 24
Z	27	Calvijn overleden, 1564.	6 44	5 24
M	28	Ds. P. S. Grobler te Krugersdorp bevestigd, 1922.	6 44	5 24
D	29	Ds. G. W. Smits overleden, 1894. Dr. S. P. Engelbrecht geordend, 1921.	6 45	5 24
W	30		6 45	5 23
D	31		6 45	5 23

ZUIDAFRIKAANSE KRUIDEN GENEESMIDDELEN,

Zijn het beste voor oude en verwaarloosde kwalen.

Let op die adres en laat u niet misleiden. Gertzen's Kruid Poeders en Zalf is die enigste middels die uit Suidafrikaanse Kruiden gemaak word te Middelburg, K.P., en is beroemd vir haar grote genesing.

GERTZEN'S No. 1 POEDER.

Geneest Zinkenkoorts, Typhuskoorts en andere Koortsziekten en teringachtigheid.

GERTZEN'S No. 2 POEDER.

Tegen Hartkwalen, Hartkloppen, Kortademigheid, Zwakheid in de maag, Buikloop, Rode of Witte Vloed. Voor alle Vrouwelijke Kwalen is het een uitmuntend middel.

GERTZEN'S No. 3 POEDER.

Tegen Leverkwaal, Zwakke Spijsvertering, Hoofdpijn, een Geflikker voor de Ogen, Dronkheid, Pijnen tussen de Schouders, Gemoedsaandoeningen, 'n slechte smaak in de mond, enz.
Geneest galstenen en apendicitis geheel.

GERTZEN'S No. 4 POEDER.

Om Bloed te Zuiveren, voor Roos en Koliek.

GERTZEN'S No. 5 POEDER.

Geneest Graveel, Aambeien, Koude op de Nieren, Pijn in de Zijde, Steentjes in de Lever, Sleem in het Water, Brand in de Voorhuid en Inflammatie.

GERTZEN'S No. 6 POEDER.

Gebruikt tegen Vallende Ziekte, Stuipen, Zenuw Stuiptrekkens, enz.

GERTZEN'S No. 7 POEDER.

Tegen gevallen van Water, Buikloop en Maandstonden.

GERTZEN'S TREKZALF.

Voor Jichtpijn, Zinkingkoorts, Pijnen en Pijn op de Lever.

GERTZEN'S GENEZENDE ZALF.

Tegen Zeren, Kneuzingen, Zinkingkoorts, Huiduitslag, Fijten en Pijnen

GERTZEN'S EMBROKATIE.

Een simpele genezing voor de volgende kwalen: Rheumatiek Pijnen, Zwellingen van de Voeten en Benen, en Zinkings.
Verkrijgbaar bij de Maker:

J. H. GERTZEN'S APTEEK,
Bus 38, MIDDELBURG, K.P.

Doe aanvraag voor een gratis volledig boekje.

JUNIE, 30 DAGEN.

Week.	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons	
			opg.	ond.
		6, Laatste Kwartier, 11,19 v.m. 14, Nieuwe Maan, 2,42 n.m. 21, Eerste Kwartier, 10,46 n.m. 28, Volle Maan, 3, 4 n.m.	Spoorweg-tijd.	
V	1		u.m. 6 46	u.m. 5 23
Z	2		6 46	5 23
Z	3	Ouderling G. J. Engelbrecht, L.T.V. (Standerton), aan kogelwonden overleden, 1901.	6 46	5 23
M	4	Ds. J. van Belkum te Rustenburg bevestigd, 1891.	6 47	5 23
D	5	Uitspraak van het Hooggerechtshof in zake de Kerk te Trichardtsfontein, 1893.	6 47	5 23
W	6	De Hervormde Gemeente te Humpata gesticht door Ds. P. van Drimmelen, 1910.	6 48	5 23
D	7		6 48	5 23
V	8		6 49	5 23
Z	9		6 49	5 23
Z	10		6 50	5 23
M	11		6 50	5 23
D	12		6 50	5 23
W	13	De Hervormde Kerk te Ermelo ingewijd, 1910.	6 50	5 23
D	14		6 51	5 23
V	15	Ds. N. J. van Warmelo geordend te Potchefstroom, 1864.	6 51	5 23
Z	16		6 51	5 23
Z	17		6 51	5 24
M	18	Ds. F. S. du Toit, van Ventersdorp, overleden, 1914. Ds. P. J. J. Venter te Lichtenburg bevestigd, 1921.	6 52	5 24
D	19		6 52	5 24
W	20		6 52	5 24
D	21		6 53	5 24
V	22	Ds. D. F. Erasmus te Pietermaritzburg bevestigd, 1918.	6 53	5 24
Z	23		6 53	5 25
Z	24		6 53	5 25
M	25		6 53	5 25
D	26		6 54	5 25
W	27		6 54	5 25
D	28		6 54	5 26
V	29	Ds. A. J. Begemann emeritus, 1872.	6 54	5 26
Z	30		6 55	5 26

ALTIJD IETS NIEUWS

BIJ

HENWOOD'S

NOUVEAUTÉS EN SPESIALITEITEN ARRIVEREN
DOORLOPEND IN ALLE AFDELINGEN.

Dames- en Kinderkleding.

Huishoudgoederen.

Heren- en Jongenskleding.

Laarzen en Schoenen.

IJzerwaren voor Bouwdoeleinden.

Huishoudelijke IJzerwaren. Porselein en Glaswaar.

Meubelen en Meubilair-goederen.

Pretoria's laagste prijzen.

Postbus 219.

Telefoon 71.

KERKSTRAAT, PRETORIA.

JULIE, 31 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 6, Laatste Kwartier, 3,56 v.m. 14, Nieuwe Maan, 2,45 v.m. 21, Eerste Kwartier, 3,32 v.m. 28, Volle Maan, 3,33 v.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg- tijd.	
Z	1		u.m.	u.m.
M	2		6 55	5 26
D	3		6 55	5 27
W	4		6 55	5 27
D	5		6 55	5 28
V	6		6 55	5 28
Z	7	Johannes Huss verbrand, 1415.	6 55	5 28
Z	8	Hervormde Gemeente Bloemhof gesticht, 1916. Ds. H. P. Wolmarans te Zeerust bevestigd, 1922.	6 55	5 29
M	9		6 54	5 29
D	10	Calvijn geboren, 1509.	6 54	5 29
W	11		6 54	5 30
D	12		6 54	5 30
V	13		6 54	5 30
Z	14		6 54	5 31
Z	15	Schoemansdal verlaten, 1867.	6 54	5 31
M	16		6 54	5 32
D	17	Oudl. J. van Graan te Ventersdorp overleden, 1917.	6 53	5 32
W	18	Ds. N. J. van Warmelo te Heidelberg bevestigd, 1868.	6 53	5 33
D	19	Ds. L. G. F. Biccard overleden, 1900.	6 53	5 34
V	20		6 53	5 34
Z	21		6 52	5 35
Z	22	Ds. N. J. van Warmelo te Schoemansdal bevestigd, 1864	6 52	5 35
M	23		6 51	5 36
D	24	Ds. Biccard in Zoutpansberg bevestigd, 1875.	6 51	5 36
W	25	Afscheid van Prof. Dr. P. J. Muller van Pretoria, 1910.	6 50	5 37
D	26	Kerkorde van de Mist ingevoerd, 1804.	6 50	5 37
V	27	De Prokuratie-Kommissie in het leven geroepen, 1890.	6 49	5 38
Z	28		6 49	5 38
Z	29		6 48	5 39
M	30		6 47	5 39
D	31		6 47	5 40

POSTBUS 247.

TELEFOON 65.

Hillman Bros.

BEPERKT.

439 KERKSTAAT,

PRETORIA.

Hout- en IJzerhandel, Stoven,

Baden en alle Aannemers Be-

nodigdheden, Verven en Oliën,

Doorn- en Gladdraad, enz.

AUGUSTUS, 31 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 4, Laatste Kwartier, 9,22 n.m. 12, Nieuwe Maan, 1,17 n.m. 19, Eerste Kwartier, 8, 7 v.m. 26, Volle Maan, 12,29 n.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tijd.	
W	1	Ds. J. van Belkum te Heidelberg bevestigd, 1903.	u.m. 6 47	u.m. 5 40
D	2		6 46	5 41
V	3		6 45	5 41
Z	4		6 45	5 42
Z	5	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Hervormde Kerk van de Z.A.R. te Rustenburg geopend, 1853.	6 45	5 42
M	6		6 44	5 43
D	7		6 43	5 43
W	8		6 42	5 44
D	9	Ds. M. J. Goddefroy overleden, 1920.	6 41	5 44
V	10		6 40	5 45
Z	11		6 40	5 45
Z	12		6 39	5 45
M	13		6 38	5 46
D	14	Vertrek van Ds. van Warmelo uit Holland naar Zuid-Afrika, 1862.	6 37	5 46
W	15		6 36	5 47
D	16		6 36	5 47
V	17		6 35	5 48
Z	18	De Hervormde Gemeente te Vereniging gesticht, 1913.	6 35	5 48
Z	19	Ds. A. J. Lagerwey overleden, 1897.	6 35	5 48
M	20		6 34	5 49
D	21		6 33	5 49
W	22		6 32	5 50
D	23		6 31	5 50
V	24	Ds. J. van Arkel, eerste predikant in Kaapstad, 1665.	6 30	5 50
Z	25	Bloedbad van St. Bartholomeus, 1572. Samenkomst te Pretoria onder leiding van Pres. Kruger om de kerkkwestie te bespreken, 1891.	6 29	5 51
Z	26		6 28	5 51
M	27		6 27	5 51
D	28		6 26	5 52
W	29		6 25	5 52
D	30		6 24	5 53
V	31		6 23	5 53
		Lijdenburg scheidt zich van de Herv. Kerk af, 1854.	6 21	5 54

IETS DAT WAARD IS TE ETEN:

“All Gold”

JAM

ZUIDAFRIKAANSE VRUCHTEN.
ZUIDAFRIKAANSE SUIKER.

GEMAAKT TE PAARL, K.P.

door

H. JONES & CO.,

(Z.A.) Beperkt.

SEPTEMBER, 30 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 3, Laatste Kwartier, 2,47 n.m. 10, Nieuwe Maan. 10,53 n.m. 17, Eerste Kwartier, 2, 4 n.m. 25, Volle Maan, 3,16 v.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg. ond.	Spoorweg- tijd.
Z	1		u m. 6 20	u.m. 5 54
Z	2	Prof. Hofmeyr overleden, 1909.	6 20	5 55
M	3		6 19	5 55
D	4		6 18	5 55
W	5		6 17	5 56
D	6		6 16	5 56
V	7		6 15	5 57
Z	8	Ds. N. J. van Warmelo geboren, 1835.	6 14	5 57
Z	9		6 13	5 57
M	10		6 12	5 58
D	11		6 11	5 58
W	12	De Hervormde Kerk te Johannesburg ingewijd, 1908.	6 10	5 59
D	13		6 8	5 59
V	14		6 7	5 59
Z	15		6 6	6 0
Z	16		6 5	6 0
M	17		6 4	6 0
D	18		6 3	6 1
W	19		6 2	6 1
D	20	Eerste huweliksordonantie van A. L. de Mist, 1804. Prof. J. Lion Cachet overleden, 1912.	6 1	6 1
V	21		6 0	6 2
Z	22		5 59	6 2
Z	23	Ds. P. W. Ennis te Klerksdorp bevestigd, 1906.	5 58	6 3
M	24		5 57	6 3
D	25		5 55	6 4
W	26		5 54	6 4
D	27		5 53	6 4
V	28	De Hervormde Kerk te Witpoort ingewijd, 1912.	5 52	6 5
Z	29		5 51	6 5
Z	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestigd, 1887.	5 50	6 5

GOLDEN CLOUD MEEL

VERVAARDIGD DOOR

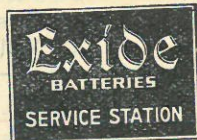
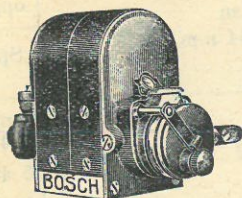
DE "KAFFRARIAN STEAM MILL CO.", BEPK.

KINGWILLIAM'S TOWN.
OOST LONDEN.
MOLTENO.
BETHLEHEM.
DURBAN.

OKTOBER, 31 DAGEN.

Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 3, Laatste Kwartier, 7,29 v.m. 10, Nieuwe Maan, 8, 6 v.m. 16, Eerste Kwartier, 10,54 n.m. 24, Volle Maan, 8,26 n.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg.—ond.	
			Spoorweg-tijd.	
			u.m.	u.m.
M	1		5 49	6 5
D	2		5 48	6 6
W	3		5 47	6 7
D	4	Ds. A. J. Barger te Middelburg bevestigd, 1919.	5 45	6 8
V	5		5 44	6 8
Z	6		5 43	6 9
Z	7	Oudearing D. P. J. van Schalkwijk van Trichardtsfontein overleden, 1911.	5 42	6 9
M	8		5 41	6 10
D	9	Ds. Dirk van der Hoff overleden, 1881.	5 40	6 10
W	10	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Pietersburg gelegd, 1891. Ds. S. J. Strijdom te Krugersdorp bevestigd, 1914.	5 39	6 10
D	11	De Hervormer Ulrich Zwingli gesneuveld, 1531.	5 38	6 11
V	12		5 37	6 11
Z	13		5 36	6 12
Z	14		5 35	6 12
M	15		5 34	6 13
D	16		5 33	6 14
W	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust bevestigd, 1915.	5 32	6 14
D	18	Eerste dienst der Hervormden te Lichtenburg, 1891.	5 31	6 15
V	19		5 30	6 15
Z	20	De Herv. Kerk te Louis Trichardt ingewijd, 1906.	5 29	6 16
Z	21		5 28	6 16
M	22	Het Edikt van Nantes herroepen, 1685.	5 27	6 17
D	23	Ds. D. F. Erasmus te Ventersdorp bevestigd, 1920.	5 26	6 17
W	24		5 25	6 18
D	25		5 25	6 18
V	26		5 24	6 19
Z	27		5 23	6 19
Z	28		5 22	6 20
M	29		5 21	6 20
D	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardtsfontein bevestigd, 1909.	5 20	6 21
W	31	Hervormingsdag. Samenkomst van Kommissies Ned. Herv. Kerk en N. Ger. Kerk om te verenigen, 1882.	5 20	6 22

Telefoon 2183. Postbus 246. Telegramadres: REAMI.

W. KORSMAN,

AGENT VAN

Bosch Magneten,

Exide Batterijen en Delco Licht.

217 KOCHSTRAAT, naast Haak's Garage.

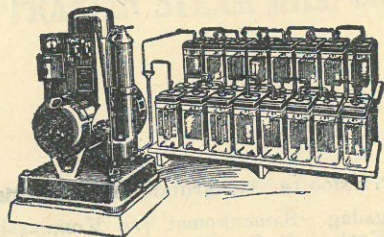
BOSCH MAGNETO en EXIDE BATTERIJEN
voor alle soorten Motorkarren en Motor Rijwielen.

EXIDE BATTERIJEN voor Draadloze en Verlichtings Installaties.

REPARATIES aan Magnetos, Batterijen, Dynamo's, Electr. Motoren, Zuig, Gas, Petrol en Paraffin Machines.

Specialiteit in opnieuw winden van Dynamo's en Motoren.

Levert Elektrische Installaties voor licht en kracht.

NOVEMBER, 30 DAGEN.

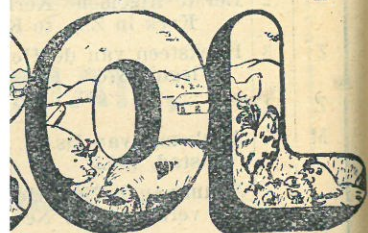
Dag der		MAANSVERANDERINGEN. 1, Laatste Kwartier, 10,49 n.m. 8, Nieuwe Maan, 5,27 n.m. 15, Eerste Kwartier, 11,41 v.m. 23, Volle Maan, 2,58 n.m.	Zons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
			Spoorweg-tijd.	
D	1	Eerste dienst der Hervormden te Krugersdorp, 1891.	u.m.	u.m.
			5 19	6 23
V	2	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Kerk in Z.A. te Kaapstad geopend, 1824.	5 19	6 24
			Z	3
Z	4			
			M	5
D	6			
			W	7
D	8			
			V	9
Z	10	Martin Luther geboren, 1483.		
			Z	11
M	12			
			D	13
W	14			
			D	15
V	16			
			Z	17
Z	18			
			M	19
D	20			
			W	21
D	22			
			V	23
Z	24			
			Z	25
M	26	De Hervormde Kerk te Memel ingewijd, 1915.		
			D	27
W	28			
			D	29
V	30			

DECEMBER, 31 DAGEN.

Week.	Maand.	Dag der	MAANSVERANDERINGEN. 1, Laatste Kwartier, 12,9 n.m. 8, Nieuwe Maan, 3,30 v.m. 15, Eerste Kwartier, 4,38 v.m. 23, Volle Maan, 9,33 v.m. 30, Laatste Kwartier, 11, 7 n.m.	Zons	
				opg. ond.	Spoorweg-tijd.
				u.m.	u.m.
Z	1			5 7	6 45
Z	2			5 7	6 46
M	3			5 7	6 46
D	4	De Ned. Geref. Kerk in de Z.A.R. georganiseerd, 1866.		5 7	6 47
W	5			5 7	6 47
D	6	Voortrekkers gelofte, 1838.		5 7	6 48
V	7			5 8	6 49
Z	8			5 8	6 50
Z	9			5 8	6 50
M	10			5 8	6 51
D	11			5 9	6 52
W	12	Ds. C. W. du Toit emeritus, 1918.		5 9	6 53
D	13	Slag van Bloedrivier—Dingaansdag, 1838.		5 9	6 54
V	14			5 10	6 54
Z	15	De Hervormde Kerk te Vereniging ingewijd, 1915.		5 10	6 55
Z	16	Hoeksteen van de Hervormde Kerk te Middelburg		5 11	6 55
M	17	gelegd, 1896.		5 11	6 56
D	18			5 12	6 56
W	19			5 12	6 57
D	20			5 13	6 57
V	21			5 13	6 58
Z	22			5 14	6 59
Z	23			5 14	6 59
M	24			5 15	7 0
D	25			5 15	7 0
W	26	De hoeksteen van de Hervormde Kerk te Potchefstroom gelegd, 1859.		5 15	7 0
D	27			5 16	7 1
V	28	Prof. D. Postma te Burgersdorp overleden, 1890.		5 16	7 1
Z	29			5 17	7 1
Z	30			5 17	7 2
M	31	De Herv. Gemeente van Heidelberg gesticht, 1866.		5 18	7 2

ST KAN VOOR-
EN.

t gedaan?

aken van ziekten, on-
Gal-lamziekte, Geil-
gewandskoorts is, er
orzaakt, en het tijdig
r, vogel of mens zal
eeds begonnen is, ge-

AK weg te nemen, en
verdwenen is, blijft er

ALTIJD.

rol Specialist, Postbus
het Kerolboek voor
Engels; het zal U per
postvrij.

A. LOWE,

N, K.P.

DEZE PREDIKANT BEVEELT DE WITT'S PILLEN AAN.

De Eerw. J. H. BURN, B.D., F.R.S.E., schrijver van "Een Handboek van Troost van de Heiligen en Vadersen," "Dagboek van de Heiligen en Vadersen," "Antwoorden van Kinderen," enz. van Whatfield Pastorie, Ipswich, Engeland, schrijft:—"Na gedurende twee jaren lang te hebben geleden aan nieren en blaas-aandoeningen, had ik het geluk bekend te geraken met De Witt's Pillen, waardoor ik onmiddellijke verlichting verkregen heb. Sedert die tijd heb ik er altijd voor gezorgd dat ik een hoeveelheid van dit middel in mijn bezit heb om aan de leden van mijn gemeente te geven die ook aan dergelijke aandoeningen lijden en in elk geval is het resultaat baie doeltreffend geweest en was de verlichting werkelijk wonderlijk."

Deze algemeen bekende Predikant, die meer dan veertig jaren lang 'n geesetlike is geweest, legt getuigenis af over de heilzame invloed en het nut van De Witt's Pillen opdat andere mensen hun voordeel kunnen trekken van zijn ervaring. Wanneer U die prikkende steken in de gewrichten of spieren opmerkt, wanneer gij U bedrukt gevoelt, Uw ledematen pijn doen en opgezwollen zijn, of wanneer U last heeft van zuur op de maag of rugpijn, dan behoort U te weten dat de Natuur het signaal geeft van het naderen van de ene of andere vorm van nieren-aandoening, en indien de ziekte-verschijnsels niet worden tegengegaan, dan zullen kwalen zoals Steen in de Blaas, Graveel, Chroniese Rumatiek of Jicht, Heupjicht of Lendejicht zich spoedig vertonen. Doe hetgeen deze Predikant en een groot aantal van de leden van z'n gemeente hebben gedaan—gebruik De Witt's Pillen.

DeWITT'S

NIEREN-EN-BLAAS-PILLEN

Lendejicht
Rumatiek
Heupjicht

De beste remedie van de wereld voor
Blaas-ontsteking Gevoel van vermoeidheid Zwakke Rug
Steen in de Blaas Pijn in de Gewrichten Jicht
Pijn in de Rug Prikkelbaarheid Graveel

en andere ongesteldheden van de nieren en blaas.

Verkrijgbaar bij Apotekers en Winkeliers door geheel Zuidafrika. Wanneer U deze pillen koopt, let er dan op dat zij De Witt's zijn, in de witte doosjes, bedrukt in blauw en goud, met het blauwe lakzegel op de kurk. Verkrijgbaar in twee hoeveelheden 6/6 en 3/6. De 6/6 hoeveelheid bevat 2½ maal zoveel als de kleine hoeveelheid. Indien uw Apoteker of Winkelier deze pillen niet in voorraad heeft, zend dan de prijs van het pakje aan E. C. de Witt and Co., Ltd., P. Bus 1897, Dept. 100, 31, Loop Str., Kaapstad, en de pillen worden U dan vrachtvrij toegezonden in onbedrukte verpakking. Een kosteloos monster-doozje van De Witt's Pillen, dat genoeg bevat om gunstige gevolgen aan te tonen, wordt toegezonden indien U 3d. in postzegels zendt voor de verpakking en het postgeld.

POSTTARIEF.

BRIEVEN, NIEUWSBLADEN, DUKWERK, ENZ.

NAAR	BRIEVEN.	POSTKAARTEN.	NIEUWSBLADEN.	DUKWERK.
Transvaal, Kaap Provincie, O.V.S., Rhodesië, Bechuanaland en Mozambiek	2d. per 1 ons.	3d. per stuk.	3d. per 4 ons.	3d. per 2 ons.
Overzee (Britse Kolonies en Bezittingen) ook Australië	2d. "	1d. "	3d. per 2 ons.	3d. "
Vreemde Overzeese Landen	3d. per 1 ons.	1d. "	3d. "	3d. "
Pakketten Post naar Transvaal, K.P., O.V.S., en Natal (Z. A. Unie) 2d. voor 4 onzen of gedeelte daarvan 4d. voor 8 oz. Boven 8 oz. 6d. per pond of gedeelte daarvan.				
" " Prov. Mozambiek, 4d. voor 8 ons en 2d. voor elke 4 ons meer of gedeelte van 4 ons				
" " Rhodesië 1/6 per lb. of gedeelte van een lb.				
" " Britse Landen overzee 9d. per lb. of gedeelte van een lb.				
" " andere Overzeese Landen verschillende tarieven. Informatie op Postkantoren verkrijgbaar				
" " Bechuanaland Protectoraat 1/- per lb.				

Registrasie.—Brieven, enz. kunnen geregistreerd worden ad 4d. ekstra.

ELK HUISGEZIN MOET VOORZIEN ZIJN VAN

MEYERSON'S GEZONDHEIDSSNUIF

Verlicht een verstopte of pijnlike neus ogenblikkelijk. Een beetje op de tong geeft onmiddellijk verlichting voor zere keel en verkoudheid. Hetzij men ze opsnuift of de snuif op de tong legt, verheldert dit 't hoofd dadelik, en verlicht Hoofdpijn; en de ontsmettende eigenschappen dienen als een voorbehoedmiddel tegen besmettelijke ziekten, welke veroorzaakt worden door inademing van kiemen, door neus of mond.

Zeer vele brieven van dank uit alle delen des lands bewijzen dat de naam GEZONDHEIRSSNUIF ten volle verdiend is.

Gemaakt door S. MEYERSON, PRETORIA.

HET BESTE ADRES VOOR:

TUIN- EN BLOEMZADEN.

Vruchtbomen, Rozen en enige soort Planten.

VAN DER WAL & REESSE,

417, KERKSTRAAT, OOST,
PRETORIA.

Postbus 96.

Telefoon 186.

KOMMISSIE.

Voor het verlenen van Postwissels wordt een kommissie gevorderd berekend tegen 6d. voor elke £4 in de Z.A. Unie. Een 9d. voor elke £4 in de andere Kolonies in Zuid Afrika. Een 1/- voor elke £4 in de Overzeese Landen.

Postwissels kunnen per telegraaf worden verzonden in Zuid Afrika (Unie) tegen 1/3 extra voor elke £40.

Zuid Rhodesië 2/3 voor £10.
Noord West Rhodesië 3/3 voor £10.
Noord Rhodesië 5/3 voor £10.
Portugees O. Afrika 6/9 voor £40.
Beira en Macquece 3/3 voor £40.
Beira Spoorw. Station 3/3 voor £40.

POSTORDERS.

6d.	1d.	11/-	3d.
1/-	1d.	11/6	3d.
1/6	1d.	12/-	2d.
2/-	1d.	12/6	3d.
2/6	1d.	13/-	3d.
3/-	2d.	13/6	3d.
3/6	2d.	14/-	3d.
4/-	2d.	14/6	3d.
4/6	2d.	15/-	4d.
5/-	2d.	15/6	4d.
5/6	2d.	16/-	4d.
6/-	2d.	16/6	4d.
6/6	2d.	17/-	4d.
7/-	2d.	17/6	4d.
7/6	2d.	18/-	4d.
8/-	2d.	18/6	4d.
8/6	2d.	19/-	4d.
9/-	2d.	19/6	4d.
9/6	2d.	20/-	4d.
10/-	2d.	20/6	4d.
10/6	2d.	21/-	4d.

Zelfde bedragen voor Britse Landen Overzee verkrijgbaar.

De volgende Postzegels zijn bij den Postdienst in gebruik: $\frac{1}{2}$ d., 1d., $1\frac{1}{2}$ d., 2d., $2\frac{1}{2}$ d., 3d., 4d., 6d., 1/-, $1\frac{1}{3}$, 2/-, $2\frac{1}{6}$, 5/-, 10/-, 20/-.

Briefomslagen voor aangetekende stukken (Registraties), voorzien van een zegelafdruk van 4d. voor het aantekeningsrecht, zijn verkrijgbaar tegen de navolgende prijzen.

Afmetingen.	Per dozijn.	Per stuk.
$4\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$ " en $3\frac{1}{4} \times 6$ "	4/3	$4\frac{1}{4}$ d.
4" x 9"	4/3	$4\frac{1}{4}$ d.
6" x $11\frac{1}{2}$ "	4/3	$4\frac{1}{4}$ d.

Gezegelde omslagen voor de verzending van nieuwsbladen en boekposten verkrijgbaar tegen navolgende prijzen:

Met $\frac{1}{2}$ d. postzegel: 9d. per doz. $\frac{3}{4}$ d. per stuk.

Met 1d. postzegel: $1\frac{1}{3}$ per doz. $1\frac{1}{4}$ d. per stuk.

Ongefrankeerde en onvoldoend gefrankeerde brieven, enz., worden belast met een port ten bedrage van tweemaal de ontbrekende som.

Voor verandering van bestemming van brieven, enz., behalve pakketten (readressering) wordt geen afzonderlijk port geëist.

Brieven bevattende munten, goud, juwelierswaren, en in 't algemeen kostbaarheden moeten aangetekend worden.

PRIVATE POSTZAKKEN.

Personen langs een postweg wonende, kunnen gebruik maken van een private postzak, waarin hun brieven, enz., van 't naaste postkantoor met de postkar worden verzonden tegen huur van £1 per jaar. De postzak moet door de persoon, die verlangt er van gebruik te maken, zelf verschaft worden; deze kan van de postdienst gekocht worden tegen betaling.

POSTWISSELS.

kunnen worden verkregen en uitbetaald. Het bedrag van een Postwissel mag niet hoger zijn dan £40 en geen onderdelen van 1d. mogen daarin voorkomen.

ER & CO
OPERS.
 w Scheersel
 IJZEN.
 NDELING.
 KOSTEN.
 itvoerig markt-
 en en alle
 ngen.

'Foon 1250.
 Telegr. Ferrum.

Vreselijke resultaten zijn dikwels het gevolg van geringe oorzaken. Door het verwaarlozen van een tocht kunnen ernstige longaandoeningen en zelfs dood veroorzaakt worden. Zorgzame mannen en vrouwen vermijden deze gevolgen door het gebruik van Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel, want ze weten dat dit een zeker geneesmiddel is voor alle aandoeningen van de borst en van de longen.

Zorg ervoor dat die martelende hoest van dat kind onmiddelijk ophoudt. Vergeet er niet aan dat elke hoestbui gelijk staat aan een overspanning van de longen en aan een voortdurende verzwakking van het lichaam van het kleintje. Een paar dosissen van Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel is in staat om dit te verhinderen; de uitwerking van dit middel is toverachtig en bovendien vinden de kinderen het lekker.

Het is alleen maar tocht en het zal wel spoedig beter zijn, zegt gij. Hoe is het mogelijk dat het wel spoedig beter zal zijn tenzij gij Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel, het enigste en onfeilbare geneesmiddel dat verhindert dat een tocht de oorzaak van een ernstige aandoening kan zijn, gebruikt. Aarzel geen sekonde maar koop het nu.

Het is beter voorzorgen te nemen dan later spijt te hebben, is het spreekwoord van verstandige mensen. Zulke mensen hebben nooit last van verkoudheden of longaandoeningen, want ze hebben altijd het uitmuntende medicijn, Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel onder hun bereik, omdat ze weten dat een dosis ervan, gebruikt zodra zich het eerste teken van een verkoudheid kenbaar maakt, de aandoening onmiddelijk verdrijft. Doe wat zulke mensen doen.

Gedurende de laatste zitting van het parlement werden vele leden gekweld door lastige hoest en verkoudheden. Het was merkwaardig om te zien, hoe zij eenparig hun toevlucht zochten in Woods' Beroemd Pepermunt Geneesmiddel voor verlichting, en het doet ons genoegen te kunnen verklaren dat dit geneesmiddel in staat was in elk geval genezing tot stand te brengen. Verstandige mensen zullen het voorbeeld van hun leidsmannen volgen.

INVULLING.

De invulling van den naam van den ontvanger en van 't kantoor van uitbetaling kan geschieden door den koper zelf. Op verzoek kan 't ook door de postmeester geschieden.

Postorders zijn slechts voor drie maanden geldig, na die tijd kan betaling plaats hebben tegen betaling van een nieuwe kommissie voor iedere volgende 3 maanden of gedeelte er van.

AANTEKENING VAN NUMMER.

Veiligheidshalve wordt het publiek aangeraden een aantekening te houden van de nummers van orders.

Telefoonverbinding met bijna alle dorpen in Transvaal. Tarief: 3d. elke 15 mijl.

Private Bussen (klein) 30/- per jaar.

Private Bussen (groot) 40/- per jaar.

Twede jaar 25/- en 35/- per jaar.

INLANDS TELEGRAM TARIEF.

Unie van Z.A., Z.W.A. Protektoraat (overland), Lourenco Marques en Inhambane: 1/3 eerste 12 woorden, daarna 1d. per woord.

Bechuanaland Protektoraat en Z. Rhodesië: 2/3 voor 12 woorden en dan 2d. per woord.

Beira en N. Rhodesië: 3/3 voor 12 woorden en dan 3d. per woord.

Wilt u de vroegste geschiedenis van de Hervormde kerk leren kennen, koop dan een exemplaar van Dr. Engelbrechts "Geschiedenis der Ned. Hervormde Kerk in Zuid Afrika." Ieder ouderling en diaken behoort het te bezitten. Het is uitgegeven door J. H. de Bussy, Pretoria, en kan bij iedere boekhandelaar besteld worden.

DE FIRMA VAN SCHAİK HOUDT STEEDS IN HAAR
WINKEL TE PRETORIA

EEN GROTE VOORRAAD

PSALM- EN GEZANGBOEKEN

WAARONDER DE VOLGENDE SOORTEN:

EERSTE VERS NOTEN:

slap linnen bandje	5½ x 4½	3/-
stijf linnen bandje	4½ x 2½	3/9
stijf linnen bandje, verguld op snee	5½ x 3½	5/6
stijf linnen bandje, verguld op snee	3½ x 2½	6/6
leren bandje	3½ x 2½	9/-
leren bandje, verguld op snee, ronde hoeken		9/6
leren bandje, overslaande kanten, verguld op snee	4 x 2½	12/6
afzonderlik gebonden, in leren kastje	3½ x 2½	17/6
afzonderlik gebonden, in kastje, leer, ronde hoeken, met koord		
handvat, zeer geschikt voor geschenk		25/-
dito, met leren hengseltje		25/-

ALLE VERZEN NOTEN:

stijf linnen bandje	5 x 3½	13/6
leren bandje, goud op snee	5 x 3½	15/6
fluweel leer, omgeslagen kanten, goud op snee		18/6
afzonderlik gebonden in kastje leer, do.		18/6
Kansel, Psalm en Gezangboeken, bevattende alle formulieren		£1.5.6 en £1.15.0

Bijbels in prijzen van 2/6, 3/6, 5/6, 6/6, 7/6, 9/6 tot £5.0.0

Halleluja Boeken, zonder noten 2/-, met noten 6/9, en Tonic Solfa 6/9

Tekstkaarten in alle prijzen voor uitdelingen vanaf 3d.

Tekstkaarten, aan vellen 10d. per vel.

Kleine boekjes voor Zondagschoolprijzen.

Fannie Eden's Werken, Alcott, Eustachius, Genoveva, enz.

Kinderbijbels, Gebedeboeken, Predikatieboeken, enz.

Catechisatieboeken 3/6, Theologiese Boeken.

Wij kunnen onze lezers aanbevelen bij deze firma boeken te bestellen.

Zij heeft een grote voorraad Afrikaanse en Hollandse Boeken.

Het adres is

J. L. VAN SCHAİK, BEPT.

HOLLANDSE EN AFRIKAANSE BOEKHANDEL, PRETORIA.

Postbus 724,

KERKSTRAAT SENTRAAL.

Vra vir gratis Prijslijste. Aan Buitteorders gee ons biesondere aandag.

ROOK

GEBROEDERS MOOSDIJK

RAVENMERK.

GEURIGE MAGALIESBERG TABAK

Licht, Middelsoort en Sterk.

SIGAREN, SIGARETTEN, SNUIF, etc.

ALLE SOORTEN REPARATIES AAN PIJPEN WORDEN GEDAAN.

Adres:

531 MARKTSTRAAT, PRETORIA,

nabij Station. Postbus 799.

Nederduitsch Hervormde Kerk in Zuid-Afrika.

De algemene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk komt gewoonlik alle drie jaren bijeen (Art. 11 der Wetten) en bestaat uit alle dienstdoende predikanten, en twee ouderlingen en een diaken, door elke gemeente afgevaardigd (Art. 8). Zij vergaderde de laatste maal in Julie 1922.

De Commissie der Algemene Kerkvergadering bestaat uit de volgende leden:

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, sec. Ds. J. J. Prinsloo; Ds. A. J. Barger, Scriba, sec. Ds. D. F. Erasmus; Ds. Jac. van Belkum, sec. Dr. H. C. M. Fourie; Ds. S. Vermooten, sec. Ds. J. J. Kühn; Ouderl. J. H. Vorster, sec. Ouderl. S. J. Joubert; Ouderl. J. J. Prinsloo, sec. Ouderl. N. M. Prinsloo; Ouderl. H. C. van der Merwe, sec. Ouderl. G. P. Brits; Ouderl. G. J. Engelbrecht, sec. Ouderl. F. G. A. Wolmarans (Ermelo); Ouderl. A. H. Koomans, sec. Ouderl. F. G. A. Wolmarans (Lichtenburg); Ouderl. F. W. C. Buitendag, sec. Ouderl. C. L. Engelbrecht.

Het adres van de Scriba der Algemene Kerkvergadering is Ds. A. J. Barger, Langstraat, Middelburg, Transvaal.

De Financiële Commissie voor de Algemene Fondsen, t.w. het Weduwen Fonds, het Algemene Fonds, het Kerkblad Fonds, het Almanak Fonds, het Kweekschool Fonds en het Weeshuis Fonds, bestaat uit de leden: Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, Ouderl. A. H. Koomans en Diaken J. H. Janson.

De Administrateur is de heer H. J. L. Th. Roorda, bus 444, Johannesburg. Aan hem moeten alle gelden voor alle fondsen gezonden worden.

EDIES.

vallen en een genees-
N, LUPUS, POLIEP,
edongesteldheden van
id.

loor ons gedurende de
zullen gaarne een vrij
schriften toezenden aan
n
MITED,
vaal.

derlike genezing aan mijn
oor 8 maanden aan kanker
advies te krijgen en hij zag
hem een dadelike operatie
aal. Zij vond de kanker in
et konden wegnemen. Toen
e tijd langer kon leven. Hij
ste om deze remedie te pro-
ven. De dokters waren ver-
e te geven aan enig een.

J. J. BOTHA.

n voor uw wonderlike medi-
U ontvangen heeft.
s in haar borst voor twee ja-
nderzocht, zeide dat het kan-
n worden, maar na uw medi-
ee maanden is zij volkomen
nden helemaal fris. Die plek
werd en alzo behandeld zon-
r uw behandeling. Ik wil nu
lende is, aanraden om Spear-
ding te proberen.

f ik,

De Uwe,

R. J. v. d. BERG.

Het Curatorium voor de Theologiese School bestaat uit de volgende leden: Dr. H. D. van Broekhuizen, Voorzitter; Ds. S. Vermooten, Scriba; Dr. H. C. M. Fourie, Ds. G. E. Alers, A. D. W. Wolmarans, J. H. Vorster, F. G. A. Wolmarans (Lichtenburg), J. J. Prinsloo en A. H. Koomans.

De Professoren van de Kweekschool zijn Dr. J. H. Greyvenstein en Dr. S. P. Engelbrecht.

De Algemene Kerkvergadering van 1922 heeft nog de volgende Commissies benoemd:

Commissie van Waakzaamheid voor Lager Onderwijs: Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. H. P. Wolmarans, Ds. S. Vermooten, en de Brs. J. H. Vorster, C. H. Booyen en F. W. C. Buitendag.

Redaktie "Hervormer": Ds. Jac. van Belkum, Prof. Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. D. F. Erasmus, Ds. G. E. Alers en Ds. A. J. Barger, Scriba van de Algemene Kerkvergadering.

Administratie "Hervormer": Ds. L. E. Brandt, en de Brs. A. H. Koomans en H. Engelmohr.

Zendings Commissie: Ds. Jac. van Belkum, Dr. H. C. M. Fourie, Ds. P. W. Ennis, Ds. J. J. Prinsloo, Ds. P. J. J. Venter en de Brs. J. D. Reyneke, T. A. Ras en K. N. de Kock.

Zedelikheid: Ds. Jac. van Belkum, Dr. H. D. van Broekhuizen, Ds. S. J. Strijdom, Ds. J. J. Prinsloo, Ds. P. J. J. Venter.

Commissie voor de Almanak: Ds. Jac. van Belkum, Ds. P. W. Ennis, Ds. J. J. Kuhn en Dr. S. P. Engelbrecht.

Boeken Commissie: Dr. J. H. Greyvenstein, Ds. J. J. Kuhn, Ds. D. F. Erasmus, Dr. S. P. Engelbrecht, Ds. H. P. Wolmarans, Ds. P. S. Grobler.

Superintendenten van Zondagscholen: Dr. H. D. van Broekhuizen, Ds. S. J. Strijdom, en Ds. P. S. Grobler.

EKSPORT MIELIES

ALTIJD DE BESTE PRIJZEN BETAALD.

ROBT. MURRAY & CO.

Mielies, Looibast en Vruchteneksporteur,

ROYAL EXCHANGE GEBOUWEN,

Hoek SMITH en FIELD STRATEN,
DURBAN.

KOPEN TEGEN KONTANT.

SCHRIJFT OM MARKTRAPPORTEN ALVORENS
TE VERKOPEN.

Telegramadres: "EXPORT, DURBAN".

AGENTEN VOOR:

"Texaco" Paraffine, Petrol en Olie.

Zuidafrikaanse Draad Maatschappij, Bept.

GERMOLIN, DE REINIGER EN

DESINFЕКTEERDER.

Weeshuis Kommissie: Ds. Jac. van Belkum, Ds. A. J. Barger en Ds. P. S. Grobler.

Van wege de Algemene Kerkvergadering worden uitgegeven:

Een jaarlijkse Almanak, prijs 1/-.

Voorts een maandeliks kerkblad, "De Hervormer."

Stukken voor de redactie te zenden aan de Hoofd Redacteur Ds. Jac. van Belkum.

Om in te tekenen zendt men naam en adres aan de heer H. J. L. Th. Roorda, bus 444, Johannesburg. Het intekengeld bedraagt 7/6 per jaar, vooruit te betalen.

Vaste leges zijn te betalen:

Voor Doop, Lidmaten en Huweliks certificaten...	2/6
Voor Registratie van Doop	5/-
Voor Registratie van Aanneming	7/6
Voor Huweliksafkondiging	10/-
Voor Huweliksbevestiging	10/-

N.B.—Indien een lid ener gemeente der Kerk trekt naar een andere gemeente wordt een attestatie door de Kerkeraad GRATIS op verzoek van het trekkende lid gezonden aan de Kerkeraad zijner nieuwe woonplaats.

De kerk is verdeeld in drie Ringen, t.w. de Noordelijke, de Oostelijke en de Westelijke Ring.

NOORDELIKE RING.

Gemeenten: Pretoria, Rustenburg, Pietersburg, Waterberg, Middelburg, Lijdenburg, Erasmus, Roosenekal, Messina, Lageveld, Potgietersrust.

Rings Commissie: Voorzitter Dr. H. D. van Broekhuizen, sec. Ds. A. J. Barger; Scriba Dr. H. C. M. Fourie, sec. Br. H. Hofland; Br. H. J. Vorster, sec. H. Hofland; J. D. Reyneke, sec. Sarel Joubert; J. J. Prinsloo, sec. C. J. Strijdom.

PRETORIA. Gesticht 1854. Predikant: Dr. H. D. van Broekhuizen. Konsulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: F. A. Smit, J. Overdiep, J. D. Reyneke, D. W. van Rooyen, L. C. M. Wegerif, A. A. Geers,

"DE OUDE MUTUAL"

FONDSEN - £9,000,000

Opgericht 1845.

LEVENSVZERKERING.
VERZEKERING VOOR
BEGIFTIGINGEN.
DEELGENOOTSCHAPS
VERZEKERING.
KINDER-BEGIF-
TIGING.
JAARWEDDEN.

ZUIDAFRIKAANSE "MUTUAL" LEVENSVZERKERINGS
MAATSCHAPPIJ.

GROTE WINSTEN

Voorbeeld van
uitbetaalde eis:

Oorspronkelijk bedrag verzekerd	£500
Bijvoeging van Bonus	1,135
Totaal uitbetaald bedrag	£1,635

Prospektus en Tarief op aanvra

Hoofdkantoor: TRANSVAAL.
Mutual-Gebouw, Kerkplein,
PRETORIA.

REX F. BRINK, Bestuurder.
Postbus 5. Transvaal. Telef. 520.

H. W. Crawford, J. A. Duvenage, J. van Zijl, H. A. Pretorius, H. A. Horn, S. J. Herman, C. Herbst, P. C. Prinsloo, A. P. Prinsloo.

Diakenen: D. P. Bellingham, H. Engelmohr, J. P. Hugo, J. Grobbelaar, H. W. Theron, P. G. Roets, F. v. d. Watt, C. Slabberts, J. G. Duvenage, D. Oosthuizen, R. J. Minnaar, O. Oosthuizen, G. D. Kotze, A. H. du Plessis, H. Bronkhorst, W. P. Viljoen.

Koster: P. B. B. Schutte, p/a. Scirba.

Orgelist: P. v. d. Burg, Troyestr., Sunnyside.

Scriba van de Kerkeraad: H. Engelmohr, 274 Kotzestraat, Sunnyside. Kantoor: St. Andriesstraat 10, Connaught Gebouw.

Kassier: H. Engelmohr.

Zielen 2789; Lidmaten 939; Aangenomen 65; Gedoopten 112; Vertrokken met Attestaties 28; Ingekomen met Attestaties 55.

RUSTENBURG.—Gesticht 1850. Predikant: Ds. J. J. Prinsloo.

Consulent: Dr. H. D. v. Broekhuizen.

Ouderlingen: Gijs Els, Jan Joubert, A. W. J. v. Rensburg, H. J. Potter, H. P. J. de Beer, C. J. J. v. Zijl, M. Jacobs, C. J. v. Schalkwijk, J. L. Otto, Wilhelie Roos, en Sarel J. Joubert.

Diakenen: H. v. Staden, J. L. Otto, J. J. Robbetze, C. A. Nolte, M. C. Barnard, T. J. v. Rensburg, H. P. Coetzee, F. J. Pistorius, Johannes Grobler, Hermanus Joubert, J. v. d. Berg.

Koster: J. J. v. d. Merwe.

Orgelist: Mev. Klerck.

Scriba van de Kerkeraad: Sarel J. Joubert, Bus 7, Rustenburg.

Kassier: Sarel J. Joubert.

Zielen 2234, Lidmaten 1000, Aangenomen 72, Gedoopt 140, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 2, Gehuwd 11 paren.

WATERBERG.—Predikant:

Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderling: H. J. Geyser, L. C. v. d. Merwe, H. Willemse, J. A. v. Staden, J. C. Viljoen, P. A. v. d. Walt, L. P. v. d. Merwe, N. H. J. F. v. Heerden, J. J.

STANDARD BANK

van Zuidafrika, Bep.
(waarbij is ingelijfd de Afrik. Bank Corporatie, Bep.)
GEVESTIGD IN 1862.

Bankiers voor het Goevernement van de Unie
van Zuidafrika in de Kaap Provincie; voor
het Imperiale Goevernement in Zuidafrika en
voor de Administratie van Rhodesië.

LONDENSE KANTOREN:

Clements Lane 10, Lombardstraat, E.C. 4 (H.O.)
63, London Wall, E.C.
17, Northumberland Avenue, W.C. 2.

HOOFDKANTOOR IN AFRIKA: KAAPSTAD.

Agentschap te New York: 68 Wall Straat.
Tak te Rotterdam: Coolsingel 15.
Tak te Amsterdam: Rokin 69.

Agentschap te Hamburg:
Bank van Brits West Afrika, Bep.,
Schauenburger Strasse 49/53.

Geautoriseerd Kapitaal	£10,000,000
Geplaatst Kapitaal	£8,916,660
Gestort Kapitaal	£2,229,165
Reserve Fonds	£2,893,335

HANDELSWAARDE:—De Bank heeft meer dan
360 Takken en Agentschappen in Afrika, en andere
kantoren, Agent- en Korrespondentschappen door
de ganse wereld. De nauwste aanraking met Han-
del en Industrie, zowel lokaal als overzee, wordt ge-
onderhouden, en bijzondere aandacht wordt ge-
schonken aan commerciële inlichtingen, door cliën-
ten gevraagd.

H. Engelbrecht, J. zn., F. J. Grobler, J. S. Viljoen, P.
S. Rossouw, H. J. Viljoen.

Diakenen: J. G. M. Benade, J. J. H. Engel-
brecht, A. zn., H. J. v. Heerden, W. H. Boshoff, S. P.
Viljoen, G. J. Smit, J. A. Smit, D. J. Koekemoer, P. F.
v. Staden, F. A. Nel, H. C. Pretorius, M. J. Rossouw,
G. P. Pretorius.

Koster: C. Truter.

Orgelist: Vakant.

Scriba van de Kerkeraad: H. Willemse, P.K. 24
Rivier, Waterberg.

Kassier: J. A. Smit, Grootvlei, P.K. Nijlstream.

Zielen —, Lidmaten 694, Aangenomen 53, Gedoopten
81, Vertrokken met Attestaties 19, Ingekomen met
Attestaties 15, Gehuwd — paren.

MIDDELBURG.—Predikant: Ds. A. J. Bar-
ger.

Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: Jan H. N. Visage, Joh. H. Vor-
ster, Jan. C. Muller, H. D. Pretorius, Jan. H. Erasmus,
Nic. J. Muller, P. J. de Vos, C. J. Viljoen, Gert. W.
Greyling, Hendrik W. Ras, S. Duvenage.

Diakenen: B. J. Prinsloo, Hans. La Grange,
J. J. v. d. Merwe, J. P. Steijn, D. M. Jansen v. Nieu-
wenhuizen, S. J. Schoeman, H. P. Jansen v. Nieuwen-
huizen, P. J. Pretorius, Th. F. Prinsloo, J. E. Volschenk,
Adam Swarts.

Koster: J. A. J. Pretorius.

Orgelist: A. J. Pretorius.

Scriba van de Kerkeraad: L. C. Müller, Hartebeest-
laagte, P.K. Balmoral.

Kassier: J. H. Allaart, Bus 16, Middelburg.

Zielen 1200, Lidmaten 630, Aangenomen 46, Ge-
doopten 66, Vertrokken met Attestaties 31, Ingeko-
men met Attestaties 75, Gehuwd 7 paren.

LIJDENBURG.—Predikant:

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: H. Hofland, C. J. Joubert,
W. A. Oosthuizen, A. P. B. Breytenbach, N. J. R.
Booyse, C. A. P. Grobler, J. H. Viljoen, J. Strijdom.

'T BRITS EN BUITENLANDSCH BIJBEL GENOOTSCHAP.

Depôt: Hoek van Bree- en Hoekstraat,
JOHANNESBURG.

Het Genootschap, dat zoveel reeds heeft gedaan, om het licht des Evangelies te verspreiden, komt bij U aankloppen, om een plaats in uw gebeden en beurs.

't Is niet een bezigheid, die op winst uit is. Bijbels worden voor minder verkocht dan zij kosten. Nu vooral, dat alles zo hoog in prijs is: papier alleen is zesmaal zo duur als voor de oorlog—heeft het Genootschap uwe steun nodig.

Het Genootschap stelt zich ten doel Gods Woord, zo goedkoop mogelijk, binnen bereik van elke mens te brengen. Het zoekt de duisternis te verdrijven, en de weg te bannen voor de terugkomst van de Koning.

Het is inderdaad een Vriend der Zending. Gods Woord door onze Zendingen in Mashonaland en Nyasaland vertaald, werd door bemiddeling van die Genootschap gedrukt, en zo goedkoop mogelijk binnen bereik van die duizenden inboorlingen gebracht.

Van het Depôt in Johannesburg wordt het Woord in meer dan 100 verschillende talen verspreid. In 1918 zijn er meer dan 100,000 exemplaren op de missie van vrede uitgegaan.

Veel wordt gedaan, om de ongelukkige blinden te helpen, en het licht des levens in hun duisternis te brengen. Hun getal is, door deze vreselijke oorlog, grotelijks verhoogd. Het Genootschap heeft Gods Woord in verheven letters, in niet minder dan 38 verschillende talen.

Een vriend van allen dus vraagt uwe hulp, om alzo het mensdom te kunnen helpen.

Bijdragen kunnen gezonden worden aan:

De WelEerw. GEO. LOWE,
Bus 639,
Johannesburg.

Bijbels en Testamenten zijn bij het Genootschap verkrijgbaar tegen de laagste prijzen. Speciale termen en afslag aan Predikanten, Zendingen en Zondagscholen.

Bij de Johannesburgse Kolporteurs Vereniging zijn Gezangenboeken, Kinderbijbels en Catechisatieboeken verkrijgbaar. Men schrijfe aan "De Sekretaris", P. Bus 639, Johannesburg.

Diakenen: T. F. Klopper, J. H. H. Jansen, I. J. Marais, M. S. Grobler, J. M. A. Geldenhuis, G. Joubert, P. J. Oelfse, D. J. Steijn.

Koster: J. C. Greyling.

Orgelist: Mevr. J. H. H. Janson.

Scriba van de Kerkeraad: H. Hofland, Bus 4, Dullstroom.

Kassier: J. H. H. Janson.

Zielen 750, Lidmaten 336, Aangenomen 21, Gedoopt 24, Vertrokken met Attestaties 7, Ingekomen met Attestaties 18, Gehuwd 1 paar.

ERASMUS.—Predikant: Dr. H. C. M. Fourie.

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: N. M. Prinsloo, J. P. Prinsloo, B. P. Coertse, J. J. Prinsloo, N. M. Viljoen, P. F. Prinsloo, P. R. Prinsloo, J. J. Booyse, G. C. Prinsloo, W. S. J. Minnaar, J. D. Venter en G. J. Koekemoer.

Diakenen: N. M. Prinsloo, J. J. Prinsloo, L. J. Steenkamp, C. Joubert, A. C. Greyling, J. J. Botha, D. B. v. Eck, J. P. Nel, A. S. v. Jaarsveld, H. A. Roets, J. J. v. Staden, L. P. Swanepoel, en S. L. Rickert.

Koster: T. G. J. v. Rensburg.

Orgelist: Mevr. Fourie.

Scriba van de Kerkeraad: J. J. Prinsloo, Erasmus, Bus 1.

Kassier: O. Braak.

Zielen 2361, Lidmaten 1009, Aangenomen 62, Gedoopten 70, Vertrokken met Attestaties 42, Ingekomen met Attestaties 8, Gehuwd 6 paren.

ROOS-SENEKAL.—Predikant:

Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: A. J. Willemse, P. H. Ferreira, P. H. Lindeque, E. J. Visage, C. J. Strijdom, A. A. Wolmarans, F. J. Botha.

Diakenen: P. L. Steenkamp, L. Botha, W. J. Botha, P. D. Malan, M. J. Nieman, J. L. Enslin, Cornelis Engelbrecht.

Koster: P. J. Jacobs.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. J. Willemse, P. K. Tonteldoos.

ZUIDAFRIKAANSE SPOORWEGEN EN HAVENS.

VAKANTIE AAN HET STRAND.

Breng een bezoek aan een of meer van de volgende Gezondheids-oorden aan de Zee, gedurende uw volgende vakantie. Alle bijzonderheden kunnen verkregen worden op aanvraag aan de naaste Station Chef.

KAAPSTAD.

MUIZENBERG
en KAAP
SCHIEREILAND.
HERMANUS.

SOMERSET STRAND.

MOSSSELBAAL.

PORT ELIZABETH
(Humewood).

JEFFREY'S BAAL.

PORT ALFRED.

OOST LONDEN.

DURBAN en NOORD
en ZUID KUSTELIKE
GEZONDHEIDS-
OORDEN.

De oudste en mooiste stad van Zuidafrika.
Ongeëvenaard voor zee-, bos- en bergnatuur-
schoon. Uitstekende baden.

Uit de drukte! Romantiese omgeving, uitste-
kende gelegenheid tot vissen en roeien.

Stil en landelik. Juist de plek voor families.
Heerlike badgelegenheden.

Heerlike zeebaden, geregeld klimaat, beroemd
om het natuurschoon te Wilderness, George, enz.

Stedelike attrakties van een weelderige stad ver-
enigd met de heerlike gezonde zeebaden.

Gezond klimaat, prachtige Schulpstrand, Vei-
lige Zeebaden, Zee- en Rivier Vissen.

Golfbanen (een van de beste), Rivier-roeien,
Vissen en Zeebaden.

Het kampen op 't strand is een van de grote
aantrekkelikheden van 't seizoen. Uitstekende
Zeebaden. Prachtige Rivier.

Zuidafrika's eersterangs Winter woonplaats,
Sub-tropiese omgeving, verfrissend natuur-
schoon.

W. W. HOY.
Algemene Bestuurder.

Kassier: A. J. Willemse.

Zielen 1056, Lidmaten 400, Aangenomen 18, Ge-
doopten 40, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen
met Attestaties —, Gehuwd — paren.

LAGEVELD: Predikant:

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: J. J. du Preez, H. C. de Beer,
S. van Vuuren.

Diakenen: C. S. Muller, C. M. de Beer, D. Bui-
tendag.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: Jan F. Haar.

Kassier: Jan F. Haar.

Zielen 346, Lidmaten 141, Aangenomen 7, Gedoopten 13, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 1, Gehuwd 1 paar.

PIETERSBURG: Predikant: Ds. W. P. J. Poen.

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: W. A. J. Jansen, P. J. Roets, J.
J. G. Botha, G. J. Buitendagh, J. H. van Schalkwijk, J.
L. P. Botha, J. P. Botha, C. P. J. Pienaar, D. H. Grobler.

Diakenen: J. N. Venter, P. J. van Staden, F.
C. Jacobs, J. C. Nel, D. J. v. d. Westhuizen, P. G. J.
Jacobs, D. B. Brink, S. M. Venter.

Koster: W. A. Nel.

Orgelist: M. A. W. Jorissen.

Scriba van de Kerkeraad: P. S. Snijman.

Kassier: P. S. Snijman.

Zielen 1172, Lidmaten 408, Aangenomen 31, Gedoopten 32, Vertrokken met Attestaties 0, Ingekomen met Attestaties 14, Gehuwd 1 paar.

MESSINA.—Predikant:

Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: C. J. Koen, H. C. Roos, P. C.
Grobler, J. J. Roets.

Diakenen: G. van Staden, G. M. Kroetze, P. C.
Potgieter, J. Reckard.

Koster: J. van Staden.

Suid Afrikaanse Boekwinkel South African Book Store

Postbus 1016.

PRETORIA.

215 Pretoriusstraat.

Telegramadres: "SUIDABOEK".

Wij houden grote voorraad van **AFRIKAANSE, HOLLANDSE en ENGELSE BOEKEN, WOORDEBOEKEN, STUDIEBOEKEN, enz., enz.**
VRAAG ONZE PRIJSLIJSTEN.

Op vlugge bediening en billike prijzen kan U rekenen.

KORAALBOEKEN.

WORB KORAALBOEKEN, Psalmen en Gezangen, 2 dln, gebonden **£1.15.0**

DERX KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in één deel gebonden, half leren band, **£2.12.6.**

ROCCO DE VILLIERS KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, **£1.1.0.**

DOORTMOND KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in Letter-accorden, 2 dln., **£1.7.6.**

DE HEER KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in Cijfer-accorden, **17/6.**

Al deze prijzen zijn postvrij.

PSALM- en GEZANGBOEKEN, eerste vers op noten, $3\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ duim, **3/9**, **5/9**, **8/3**, **9/3** en **10/3.**

Azonderlik gebonden in leren kastje: **12/9**, **15/-** en **18/-.**

Alle verzen op noten: $5 \times 3\frac{1}{2}$ duim, **11/-**, **14/6**, **18/-**, **23/-** en **25/-.**

Alle verzen op noten, grote druk, $6\frac{1}{2} \times 4$ duim: **21/6** in kalfsleren band, vergulde snee.

BIJBELS, klein formaat, **2/-** in linnen; **5/-** in leer; met overslaande kanten en duim Index, **8/-**, **11/-.**

GROTE BIJBELS: $7\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ duim: **5/6**; in leer gebonden, **8/6.**

$10\frac{1}{2} \times 7$ duim, grote druk: **10/6**, in sterk linnen gebonden.

15/-, in leer gebonden met vergulde snee.

STATEN BIJBELS: $17\frac{1}{2} \times 12$ duim, gebonden in rood juchtleer met koperen hoeken en knippen, **£9.0.0.**

Al deze prijzen zijn postvrij.

VIR OUERS, OPVOEDERS EN ONDERWIJSERS.

Praatjies met die Oumense, deur Dr. C. Louis Leipoldt, **9/-** postvrij.

Kronieke van Noordelike Transvaal: Die Herinneringe van Senator Munnik, met 34 seldsame illustrasies, **11/-**, postvrij.

SOËWE VERSKENE:

Afrikaans-Engelse en Engels-Afrikaanse Sakwoordeboek, deur P. A. M. Brink en Dr. N. M. Hoogenhout, grote druk en sterk gebind, **6/3** postvrij.

ALTIJD IN VOORRAAD:

Fannie Eden Boeken, gebonden, **3/9** per deel, postvrij.

Catechisatieboeken, Kinderbijbels, Hallelujaboeken, enz.

Vraag onze katalogus van Christelike en Algemene Literatuur in Afrikaans en Hollands.

Voor alle soorten drukwerk als: Visitekaartjies, Verloving- en Trouw-kaartjies, Programma's, Briefhoofden, Rekeningsvormen, enz., enz.

VRAAG ONZE PRIJZEN EN MONSTERS.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: C. J. Koen, Bus 12, Messina.

Kassier: C. J. Koen, Bus 12, Messina.

Zielen 170, Lidmaten 63, Aangenomen 3, Gedoopten 8, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 2, Gehuwd — paren.

POTGIETERSRUST.—Predikant:

Consulent: Dr. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: A. J. Smit, C. A. Storm en J. A. Venter.

Diakenen: G. R. J. Strijdom, F. H. Geyser en N. S. Wolmarans.

Koster: C. J. J. Basson.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: M. J. Pos, Bus 59, Potgietersrust.

Kassier: G. R. J. Strijdom.

Zielen 150, Lidmaten 72, Aangenomen 18, Gedoopten 34, Vertrokken met Attestaties 0, Ingekomen met Attestaties 14, Gehuwd 2 paren.

Geef mij o Heer! een open harte

Dat ik uw stem versta,

En nimmer onder vreugd of smarte,

Mijn eigen wegen ga.

Geef m'onder al uw zegeningen

Een rein, oprecht gemoed,

Dat mee zijns Scheeps lof kan zingen

En 't ongehuicheld doet.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

ONDERSTEUN DE BOER

DOOR

OHLSSON'S BEROEMDE BIEREN EN STOUT TE DRINKEN

(gemaakt van in Zuidafrika gegroeide
gerst.)

NOORDELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopt.	Vertrok	Attes. Ingek.	Gehuwd.
Pretoria	2789	939	65	112	28	55	23
Rustenburg	2234	1000	72	140	—	2	11
Pietersburg	1172	408	31	32	—	14	1
Waterberg	1100	694	53	81	19	15	—
Middelburg	1200	630	46	66	31	75	7
Lijdenburg	750	336	21	24	7	18	1
Erasmus	2361	1009	62	70	42	8	6
Roosenekal	1056	400	18	40	—	—	—
Messina	170	63	3	9	—	2	—
Lageveld	346	141	7	13	—	1	1
Potgietersrust	150	72	18	34	—	14	1
	13328	5692	396	621	127	204	51

NORMAN & CO.

BEPERKT.

P.K. Bus 363.

Telegrammen "NORGE".

74, Railway Straat,
PRETORIA.

HOUT- EN IJZERHANDEL

DE GROOTSTE HOUTWERVEN EN DE MEEST UITGE-
BREIDE VOORRADEN VAN BOUWMATERIAAL

IN PRETORIA.

ZAAGMOLENS. — EIGEN SPOORWEG ZIJLIJN.

Prompte Aflevering,

Beste Kwaliteit,

Laagste Prijzen.

INDIEN U NOORD, OOST OF WEST VAN PRETORIA
WOONT, KOOP UW BOUWMATERIAAL IN PRETORIA,
OMDAT U DAN MINDER SPOORGELD BEHOEFT TE
BETALEN, U VERKRIJGT SPOEDIGE AFLEVERING EN
UW GOEDEREN WORDEN MINDER BESCHADIGT IN
VERVOER.

OOSTELIKE RING.

Gemeenten: Heidelberg, Krugersdorp, Johannes-
burg, Trichardtsfontein, Standerton, Ermelo, Chrissies-
meer, Volksrust, Oost-Rand, Heilbron, Vereeniging,
Utrecht, Memel, Piet Retief, Eendracht, Bethal.

Rings Kommissie: Voorzitter, Ds. Jac. van
Belkum, sec. Ds. G. E. Alers; Scriba, Ds. L. E. Brandt.

Bbr. G. J. Engelbrecht, sec. T. J. Mulder.

Bbr. W. van Manen, sec. P. L. Moolman.

Bbr. H. C. van der Merwe, sec. W. A. L. du Toit.

HEIDELBERG.—Gesticht 1866. Predikant:
Ds. Jac. van Belkum.

Consulent: Ds. P. S. Grobler.

Ouderlingen: J. S. Smit, A. J. Botha, I. B.
Bierman, B. J. Smit, D. J. Strijdom, D. J. J. Strijdom,
G. Grové, N. G. J. Jacobs, P. D. Bekker, F. J. van der
Westhuizen, L. J. Labuschagne, D. B. Snijman, A. C.
Botha.

Diakenen: J. H. van der Westhuizen, L. E.
Bongers, J. Crowther, C. J. Marais, A. J. Brits, O. A.
Strijdom, J. G. Olivier, F. C. Rosslee, J. H. Viljoen, F.
J. Henning.

Koster: J. J. Bronkhorst.

Orgelist: L. E. Bongers.

Scriba van de Kerkeraad: L. E. Bongers, Postbus
96, Heidelberg.

Kassier: L. E. Bongers.

Zielen 2000, Lidmaten 800, Aangenomen 44, Ge-
doopten 93, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen
met Attestaties —, Gehuwd 25 paren.

KRUGERSDORP.—Predikant: Ds. P. S. Gro-
bler, B.A., B.D.

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: H. C. v. d. Merwe, G. P. Brits,
B. J. Vorster, H. J. van Staden, S. J. Botha, C. C. La-
buschagne, A. W. Heynecke, J. J. Human, D. H. Möl-
ler, C. B. Smith, A. Steffens, A. W. Nortje, J. C. Mar-
neweck, J. J. Grobler.

Diakenen: H. C. v. d. Merwe, J. H. Bolton,
M. J. v. d. Berg, T. J. van Wijk, A. J. W. van Wijk,

: SOUT :

Die beroemde Haagenspan Sout te koop vir Vee en Huisgebruik. No. 1 suiwer wit 4/3; No. 2, 3/9; fijn huis-hou 10/-; alle per sak van 203 pound. Fijn Tafel- en Boter-sout 20/- per sak van (40) 5 pond linne sakkies.

Nuwe Bokseile, gemaak van goewerment onseurbare materiaal (dubbel dikte). Prijs £5.10.0 elk. 'n Egte wins-koop, vra vir monsters.

Agent vir die beroemde Torpedo Duitse Skryfmachine, vra vir prijse en terme, alook nog vele andere goedere teen spesiale winskope in voorraad.

Alles gelewer op spoor Brandfort. Terme K.O.A. of min 5 persent vir kontant met order.

Skryf seker aan

D. S. DU TOIT,
HAAGENS PAN SOUTWERKE,
P.K. SOUTPAN, O.V.S.

P. J. Volschenk, J. P. Nortje, T. H. Duvenhage, J. S. Ross, L. C. Taljaardt, J. P. Grobler, H. J. Rheders, G. W. Brits, B. T. Harmse, P. J. Harmse, J. W. Meyer, P. du Plessis.

Koster: A. E. de Villiers.

Orgelist: M. Grobler.

Scriba van de Kerkeraad: D. H. Möller.

Kassier: D. H. Möller.

Zielen 1983, Lidmaten 788, Aangenomen 81, Gedoopten 105, Vertrokken met Attestaties 22, Ingekommen Attestaties 21, Gehuwd 19 paren.

JOHANNESBURG. — Predikant: Ds. L. E. Brandt, 123 Jutstraat.

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: A. S. Scholtz, Th. I. Rautenbach, J. H. Lingenfelder, F. L. Tredoux, J. J. Heyneke, S. Z. Buitendag, J. Laubscher, J. F. N. Oberholzer, D. A. te Boekhorst, M. P. D. Everts, D. P. Bierman, F. J. Visser, M. P. G. Koen, J. W. McDermott, J. M. Matthyssen, J. M. Theunissen, F. P. van der Westhuizen, J. B. Lindeque, H. L. Janse van Vuuren.

Diakenen: M. G. Joubert, N. S. Coetzee, G. J. Jordaan, C. P. Brits, I. S. van der Linden, J. J. L. Swart, C. C. Mostert, C. A. van Aswegen, F. J. Breet, J. H. Fouche, M. J. Esterhuizen, P. Venter, G. J. J. J. Koekemoer, J. P. Mare, J. F. Ochse.

Koster: W. H. Boshoff.

Orgelist: J. Pretorius.

Scriba van de Kerkeraad: W. van Namen, Bus 2292, Johannesburg.

Kassier: W. van Namen.

Zielen 1922, Lidmaten 827, Aangenomen 75, Gedoopten 151, Vertrokken met Attestaties 13, Ingekommen met Attestaties 96, Gehuwd 13 paren.

TRICHARDTSFONTEIN.—Gesticht 1879. Predikant:

Consulent: Ds. J. v. Belkum.

Ouderlingen: D. P. J. v. Schalkwijk, C. H. Booysen, P. J. L. Venter, A. N. Steenkamp, M. C. J. v. Schalkwijk, J. P. H. Nagel, W. A. v. Schalkwijk.

AS JIJ

KWALITEIT, DUURSAAM- HEID EN WAARDE

WIL HÊ

VRA DAN AAN JOU WINKELIER

VIR

OLYVENHOUT

STEWELS EN SKOENE

GEMAAK IN

SUIDAFRIKA.

THE WESTERN TANNING & BOOT CO., LTD.,

BUS 1, WELLINGTON STN.

Diakenen: H. N. J. Smit, P. van den Berg, D. E. T. Steijn, C. H. Pretorius, P. C. Venter, N. J. Cronje.

Koster: W. Cooper.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: W. A. v. Schalkwijk, van Schalkwijkstraat, P.K. Trichardts.

Kassier: D. E. T. Steijn, Rietkuil, P.K. Trichardts.

Zielen 574, Lidmaten 263, Aangenomen 14, Gedoopten 25, Vertrokken met Attestaties 40, Ingekomen met Attestaties 3, Gehuwd o paren.

Het getal van vertrokkenen is zeer groot, maar dit komt omdat die oude boeken van 4 gemeenten zijn.

STANDERTON.—Predikant:

Consulent: Ds. P. S. Grobler.

Ouderlingen: G. J. Engelbrecht, P. W. Labuschagne, J. C. Heyneke, B. J. de Lange, H. P. Bodenstein, N. J. Snyman, J. H. Pienaar, M. L. J. Grobler, J. S. Riekert.

Diakenen: G. W. P. Pretorius, M. J. Stoop, J. G. Steijn, A. A. S. Grobler, W. Olivier, W. J. Engelbrecht, G. A. van Deventer, S. Forster.

Koster: A. H. Janse van Vuuren.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: F. W. C. Labuschagne, Mooifontein, P.K. Liebenberg, via Bethal.

Kassier: G. A. van Deventer.

Zielen 908, Lidmaten 416, Aangenomen 11, Gedoopten 29, Vertrokken met Attestaties 4, Ingekomen met Attestaties 12, Gehuwd o paren.

ERMELO.—Predikant:

Consulent: Ds. J. v. Belkum.

Ouderlingen: F. G. Joubert, J. H. Labuschagne, G. P. J. Labuschagne, en F. Wolmarans.

Diakenen: L. G. J. v. Rensburg, J. P. A. Reijneke, H. P. Geldenhuis, M. J. Buitendag.

Scriba van de Kerkeraad: F. Wolmarans.

Orgelist: N. Wolmarans.

Kassier: F. Wolmarans.

Zielen 471, Lidmaten 192, Aangenomen 9, Gedoopten 18, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties —, Gehuwd — paren.

Stilt de pijn — Groeit nieuwe huid.

Niets kan vergeleken worden met Zam-Buk voor genezende, pijnstillende en antiseptiese eigenschappen. Deze merkwaardige, plantaardige balsem heeft de gewone zalven vervangen en heeft veiligheid en eenvoudigheid verzekerd in de zelf-behandeling van huid-aandoeningen.

Zam-Buk is zo zuiver en zo fijn verdeeld, dat het gemakkelijk door de huid wordt opgenomen. Kwade stoffen, ontsteking en ziektekiemen worden uit het vlees getrokken, pijn en jeuk worden tot bedaren gebracht en de groei van nieuwe gezonde huid wordt bevorderd. Zam-Buk is zonder weerga voor eczeem, etterzweren, aambeien, ringworm, veldzeer, giftwonden, sneden, blaren, brandwonden, puisten, uitslag, negenogen en andere huid aandoeningen.

Verkrijgbaar bij alle apothekers en handelaars tegen 1/6 en 3/9,
Zam-Buk Co., Long St., Kaapstad.

DE TOVERACHTIGE PLANTAARDIGE BALSEM

CHRISSIESMEER.—Predikant:

Consulent: Ds. J. van Belkum.

Ouderlingen: J. A. v. d. Linden, L. M. Stoop,
J. P. Cronje, M. Bos.

Diakenen: J. J. P. Muller, S. W. J. Meyer, J.
A. Swart, F. Buitendag.

Koster: J. J. P. Meyer.

Orgelist: Mev. C. H. Buitendag.

Scriba van de Kerkeraad: M. Bos.

Kassier: M. Bos.

Zielen 300, Lidmaten 192, Aangenomen 0, Gedoopten 21, Vertrokken met Attestaties 2, Ingekomen met Attestaties —, Gehuwd — paren.

VOLKSRUST: Predikant:

Consulent: Ds. P. C. Grobler.

Ouderlingen: H. G. Stoop, P. H. Kempe J. J.
Mulder, F. P. Struweg, L. P. D. Nortje, J. A. A. Stoop.

Diakenen: F. J. Delpport, S. J. Struweg, D. G.
B. Hattingh, J. D. Coetzer, J. L. van Ede, J. J. Swane-
poel.

Koster: S. J. Struweg.

Orgelist: Susara Struweg.

Scriba van de Kerkeraad: F. J. Delpport, Bus 115,
Volksrust.

Kassier: F. J. Delpport, Bus 115, Volksrust.

Zielen: 415; Lidmaten 189; Aangenomen 11; Gedoopten 34; Ingekomen met Attestaties 8.

OOSTRAND.—Predikant: Ds. G. E. Alers.

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: R. A. de Beer, J. P. J. Mare,
P. W. Bouwer, Ph. A. v. Heerden, J. H. Smit, A. Fourie,
J. S. H. Pretorius, B. J. Wolmarans, J. Germishuizen,
J. L. v. Heerden, F. J. H. Ferreira, P. C. Potgieter,
J. F. Beytell.

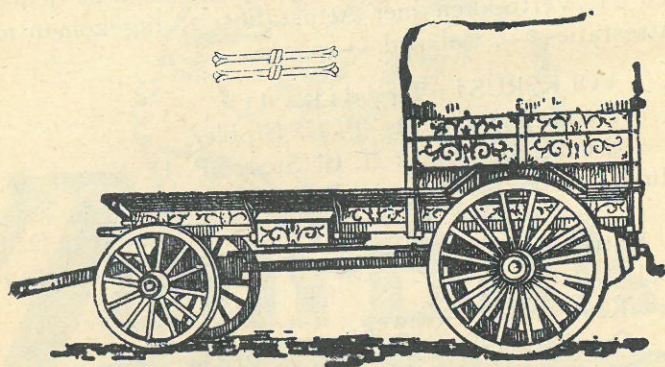
Diakenen: P. de Beer, S. H. Jordaan, A. G. de Beer,
H. J. Botha, P. M. Bester, C. Matthee, B. Blignaud,
G. J. Venter, W. v. d. Westhuizen, C. C. Potgieter,
J. S. du Plessis, M. du Toit, Lindeque.

Koster: Van Niekerk.

Orgelist: Mevr. R. A. de Beer.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. G. E. Alers.

"MERRYWEATHER" WAGENS

LAAT ONS U GRATIS ONTWERP ZENDEN.

Indien U een Wagen nodig heeft, geef ons dan een ruw idee van uw eisen en laat ons 't ontwerp en de prijsberekening verstrekken.—Vraag degenen uwer vrienden, die "Merryweather" wagens gebruiken, hoe zij ze vinden.—Alle boeren stemmen hierin overeen, dat er geen betere wagens gemaakt worden, zelfs niet tegen hogere prijzen.

J. MERRYWEATHER & ZOON,
362-368 Kerkstraat, MARITZBURG.

Kassier: Ch. Venter.

Zielen 1887, Lidmaten 855, Aangenomen 59, Gedoopten 70, Vertrokken met Attestaties 15, Ingekomen met Attestaties 61, Gehuwd 6 paren.

HEILBRON.—Predikant:

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: W. A. L. du Toit, M. C. Strijdom, J. B. Opperman, M. P. J. Lindeque.

Diakenen: J. H. Campher, J. C. D. Opperman, J. H. Habig, G. D. Celliers.

Koster: J. A. P. Bezuidenhout, Eendrachtstraat, Heilbron.

Orgelist: Mej. E. Roets.

Scriba van de Kerkeraad: J. H. Habig, Vredelust, P.K. Heilbron.

Kassier: Ds. L. E. Brandt, 123, Jutstraat, Johannesburg.

Zielen 265, Lidmaten 105, Aangenomen 7, Gedoopten 8, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 2, Gehuwd — paren.

VEREENIGING: Predikant:

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: L. R. G. Marx, H. S. J. Strijdom, T. P. Pretorius, J. J. H. Pretorius, S. I. W. Marx, J. F. Diedrehsen, J. H. van Rooyen, J. P. Badenhorst, J. P. Cronje.

Diakenen: C. J. Smith, S. J. Blignaut, D. S. van der Westhuizen, D. R. Opperman, L. G. Dreyer, J. F. Weilbach, A. W. Marx, L. J. B. Strijdom, T. F. Cronje, P. J. J. Opperman.

Koster: D. P. Grobler.

Orgelist: Mevr. Bosman.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. L. E. Brandt, 123, Jutstraat, Johannesburg.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen: 830; Lidmaten 405; Aangenomen 14; Gedoopten 44; Vertrokken met Attestaties 19; Ingekomen met Attestaties 23; Gehuwd 0 paren.

PRICE'S
Kaarsen

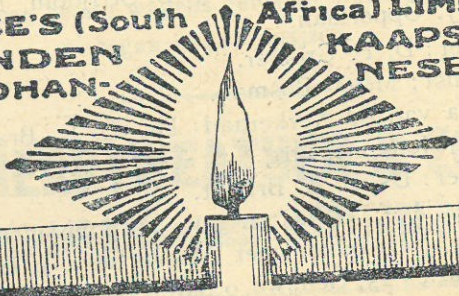
GEMAAKT IN ZUID-AFRICA

VOOR
MIJNWERK
EN
ALGEMEEN
GEBRUIK

Branden Lichterlijk
en
Spaarzaamlijk

TRADE MARK

PRICE'S (South Africa) LIMITED
LONDEN EN JOHANNESBURG

UTRECHT: Predikant:

Consulent: Ds. P. S. Grobler.

Ouderling: J. C. van Deventer.

Diaken: C. Grobler.

Koster: J. C. van Deventer.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. C. van Deventer.

Kassier: J. C. van Deventer.

Zieltn: 40; Lidmaten 23; Aangenomen geen; Gedoopten 3; Vertrokken met Attestaties 1; Ingekomen met Attestaties geen; Gehuwd geen paren.

MEMEL: Predikant:

Konsulent: Ds. P. S. Grobler, B.A., B.D.

Ouderlingen: P. L. Moolman, J. J. Uijs, L.

M. Swanepoel.

Diakenen: W. H. Brooks, G. J. Swart.

Koster: Ben. Grobler.

Orgelist: Mevr. H. J. J. Uijs.

Scriba van de Kerkeraad: P. L. Moolman, Priv.

Postzak Modderlaagte, (via Newcastle).

Kassier: P. L. Moolman.

Zielen: 87; Lidmaten 53; Aangenomen 3; Gedoopten 4; Vertrokken met Attestaties 4; Ingekomen met Attestaties geen; Gehuwd 1 paar.

PIET RETIEF.—Predikant: Ds. G. E. Allers.

Consulent:

Ouderlingen: A. C. de Klerk, Gert du Plessis.

Diakenen: M. J. Herbst, M. E. J. Potgieter.

Koster: P. J. Erasmus.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: M. E. J. Potgieter.

Kassier: M. E. J. Potgieter en C. W. Muller.

Zielen 117, Lidmaten 69, Aangenomen 3, Gedoopten 6, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 1, Gehuwd — paren.

EENDRACHT.—Predikant:

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: J. P. Prinsloo, Jan J. Booysen, P. P. Roets, P. A. Ras, J. G. Duvenhage, F. P. Vorster en C. P. Willemse.

NEDERLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AFRIKA.

(The Netherlands Bank of South Africa).

Kapitaal	£750,000
Kapitaal Gestort	£240,000
Reservefonds	£50,000

HOOFDKANTOOR:

KEIZERSGRACHT 389, AMSTERDAM.

Hoofdkantoor voor Zuidafrika: Pretoria, Transvaal, Bus 417.

LONDON AGENTSCHAP:

2 Great Winchester Street (Entrance London Wall),
London E.C. 2.

LONDON BANKIERS:

Lloyds Bank, Limited, Messrs. B. W. Blydenstein & Co.

TAKKEN:

Bloemfontein, O.V.S.
Bethlehem, O.V.S.
Breyten, Transvaal.
Brits, Transvaal.
Bronkhorstspuit, Transvaal.
Dullstroom (Distr. Lijdenburg),
Transvaal.
Durban, Natal.
Ermelo, Transvaal.
Johannesburg, Transvaal.

Hartebeestfontein, via Klerks-
dorp, Tvl.
Kaapstad, Kaap Provincie.
Pietersburg, Transvaal.
Port Elizabeth, Kaap Provincie.
Potchefstroom, Transvaal.
Premier Mine, Transvaal.
Pretoria, Transvaal.
Witbank, Transvaal.

Agenten in alle voorname steden der wereld.

Deze Bank ontvangt Deposito's voor vaste termijnen en opent behalve Rekeningen-courant ook Spaarrekeningen. Geeft Wissels af en Kredietbrieven op haar Takken alsmede op alle voorname plaatsen der wereld. Koopt wissels en ontvangt Wissels ter Incasso. Bezorgt telegrafische geldverzendingen en drijft algemene Bankbezigheid.

AGENTEN VAN DE PRETORIA
HYPOTHEEK MAATSCHAPPIJ.

LENINGEN WORDEN AFGE-
SLOTEN ONDER EERSTE
VERBAND.

De Ambtenaren der Bank zijn verplicht tot geheimhouding van alle zaken harer cliënten.

Diakenen: P. J. L. Venter, J. D. Venter, P. J. Opperman, A. P. Roelofse, H. L. Venter, I. P. Bezuidenhout, en E. H. Rachmann.

Koster: P. J. van Wijk.

Orgelist: Mevr. J. P. Prinsloo.

Scriba van de Kerkeraad: D. J. Prinsloo.

Kassier: D. J. Prinsloo.

Zielen 692, Lidmaten 457, Aangenomen 32, Gedoopten 49, Vertrokken met Attestaties 1, Ingekomen met Attestaties 8, Gehuwd — paren.

BETHAL.—Predikant:

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: W. van Manen, B. J. Prinsloo, N. J. v. Schalkwijk.

Diakenen: N. J. Grobler, P. J. Engelbrecht, P. S. Botes, P. J. N. Esterhuijzen.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: J. Hoogland, Bus 81, Bethal.

Kassier: J. Hoogland.

Zielen —, Lidmaten 191, Aangenomen 3, Gedoopten 57, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 2, Gehuwd — paren.

Leer te kunnen wat gij doet;
Leer te willen wat gij moet;
Maar uw wil en daad zij goed!

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

De Sunlight Meiden hebben op de wijze van het Zonlicht gewasschen.

Sunlight Zeep

is de voornaamste waschzeep in de wereld om kleeen mee te wasschen.

ten eerste—het schaaft het fijnste goed niet.

ten tweede—het vereischt minder arbeid dan gewone zeep.

ten derde—£1,000 BELOONING Wordt aangeboden aan dengene, die bewijzen kan, dat de zeep onzuiverheid bevat.

WORDT IN GROOTERE HOEVEELHEDEN VERKOCHT
DAN EENIGE ANDERE ZEEP IN DE WERELD.

SD 34-62

OOSTELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopt.	Vertrok.	Attes. Ingek.	Gehuwd.
Heidelberg	2000	800	44	93	—	—	25
Krugsersdorp	1983	788	81	105	22	21	19
Johannesburg	1922	827	75	151	13	96	13
Trichardsfontein	574	263	14	25	40	3	0
Standerton	908	416	11	29	4	12	0
Ermelo	471	192	9	18	0	0	0
Chrissiesmeer	300	192	—	21	2	0	0
Volkstrust	415	189	11	34	1	8	0
Oost-Rand	1887	855	59	70	15	61	2
Heilbron	265	105	7	8	0	2	6
Vereeniging	830	405	14	44	19	23	0
Utrecht	40	23	—	0	1	0	0
Memel	87	53	3	4	4	0	0
Piet Retief	117	69	3	6	0	1	0
Eendracht	692	457	32	49	1	8	0
Bethal	—	191	3	5	0	2	0
	12491	5772	366	660	122	237	65

BON ACCORD WERKEN

King William's Town, K.P.

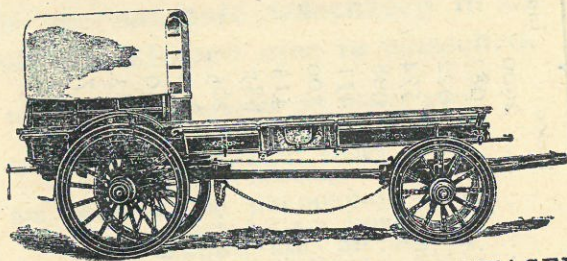
W. G. GLENNIE

SMID, WAGENMAKER EN

= = DRAAIER = =

Oudste Wagenmakersfirma in Zuidafrika en oorspronkelijke
fabrikanten van

GLENNIE'S BEROEMDE WAGENS.

BOKWAGENS, EZELWAGENS, VEERWAGENS,
BLOKWAGENS, VEERKARREN, HANDKARREN, SANI-
TAIRE WAGENS, KRUIWAGENS, enz.

Wagenmateriaal van elke beschrijving in voorraad gehouden.

Gemaakt op bestelling op de kortste kennisgeving.

WESTELIKE RING.

Gemeenten: Potchefstroom, Lichtenburg, Marico, Klerksdorp, Venterskroon, Wolmaranstad, Ventersdorp,, Bloemhof, Zwartuggens, Bechuanaland, Makwassie, Delarey.

Rings Komissie: Voorzitter, Ds. J. J. Kuhn, sec. Ds. P. W. Ennis; Scriba, Ds. P. J. J. Venter, sec. Ds. D. F. Erasmus; B.Br. A. J. G. Oosthuijsen, sec. J. van Tonder; K. N. de Kock, sec. F. G. A. Wolmarans; G. L. Roos, sec. P. J. van Vuuren.

POTCHEFSTROOM (1849): Predikant: Ds. S. Vermooten.

Konsulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: A. H. Koomans, J. A. S. Malherbe, P. Roux, J. A. Broodriek, P. P. v. d. Berg, H. van Heerden, E. J. A. Grimbeek, P. C. de Jager, C. J. du Preez, A. J. G. Oosthuijsen, J. H. Pienaar, I. B. Joubert, C. P. Fouché, S. J. Kok, P. N. Wilmans, T. F. Dreyer, J. F. v. d. Merwe, A. L. Badenhorst, Th. F. Greyling, J. v. d. Tak, L. Badenhorst, D. C. L. J. v. Vuuren.

Diakenen: B. J. Vermooten, P. J. Gouws, L. V. J. Taljaard, W. Fourie, J. L. P. Botha, J. J. Havenga, F. J. Grimbeek, J. C. Bodenstein, S. Prinsloo, A. D. P. Pienaar, B. C. Kruger, H. Muller Hzn., I. J. Niemann, J. H. Pienaar, A. Coetzee, J. J. v. d. Merwe, T. F. J. Steyn, W. L. Pretorius, N. J. Broodriek, J. A. Botha, P. H. Grobler.

Koster: A. W. van Wijk.

Orgelist: Mevr. L. v. Blommenstein.

Scriba van de Kerkeraad: A. H. Koomans, Bus 123, Potchefstroom.

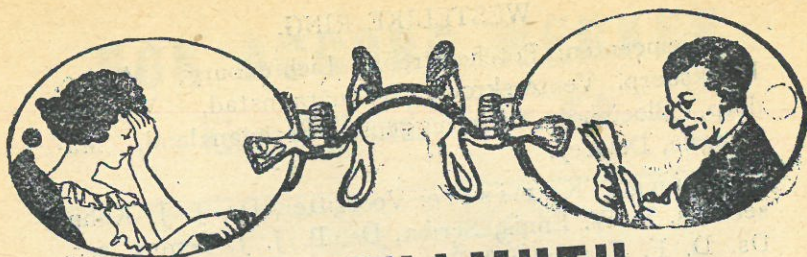
Kassier: B. J. Vermooten, Jeugdstr., Potchefstroom.

Zielen: 3742; Lidmaten 1593; Aangenomen 69; Gedoopten 136; Vertrokken met Attestaties 15; Ingekomen met attestaties 10; Gehuwd 24 paren.

VENTERSKROON.—Predikant:

Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: J. P. Jansen van Vuuren, G. H. Grobler, D.zn., J. P. Grobler, P. L. Janse van Vuuren, W. J. Schoeman.

J. A. HELLMUTH.

D.B.O.A., F.S.M.C.,

GESIGKUNDIGE.

240, St. Andriesstraat, PRETORIA.

Telefoon 2452.

As U oë U plaë, gaan dan na bogemelde vir goeie wetenskaplike ondersoek.

SPESIALITEIT IN BRILLE EN GLASE.

**Indien uw keel zeer is,
genees het dadelik;**

als U 't aan voelt komen,
voorkom het dadelik.

Dit betekent—zorg dat U steeds een flesje Echte Formamint bij de hand houdt, gefabriseerd door de oorspronkelijke uitvinders: A. Wulff & Co., Berlijn.
Die aangenaam-smakende tabletten worden evenals suikergoed opgezogen. Zij doden de mikroben in mond en keel, die de ziekte veroorzaken.

FORMAMINT

THE GERM KILLING THROAT TABLET

Diakenen: G. H. Grobler, G.zn., H. M. Jansen van Vuuren, P. A. Hattingh, J. H. C. Kok, L. M. Pretorius.

Koster: J. Geyer.

Orgelist: C. E. G. van Wijk.

Scriba van de Kerkeraad: G. H. Grobler, D.zn.

Kassier: G. H. Grobler, D.zn.

Zielen 419, Lidmaten 169, Aangenomen 4, Gedoopten 25, Vertrokken met Attestaties 13, Ingekomen met Attestaties 6, Gehuwd o paren.

KLERKSDORP.—Predikant: Ds. P. W. Ennis.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: J. J. L. Terblanche, F. J. C. Steijn, N. J. Campher, M. J. de Kock, P. R. Kock, W. J. Nel, C. J. du Toit, J. P. Jansen van Vuuren, G. J. Pieterse, J. M. Janse van Rensburg, P. J. Pienaar, J. J. Janse van Rensburg.

Diakenen: H. J. Venter, J. P. Jooste, C. J. Visser, Kenne van Eeden, J. Davidtz, R. M. Esterhuizen, A. Wildemans, S. J. Janse van Vuren, G. Pieterse, M. Els, H. S. Freislich, J. R. Rossouw.

Koster: G. L. Delport.

Orgelist: Mevr. M. Blom.

Scriba van de Kerkeraad: Nico. J. Campher.

Voorlezer: Nico. J. Campher.

Kassier: G. J. Pieterse.

Zielen 1344, Lidmaten 662, Aangenomen 41, Gedoopten 124, Vertrokken met Attestaties 15, Ingekomen met Attestaties —, Gehuwd 10 paren.

MAKWASSIE.—Predikant: Ds. S. J. Strijdom.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: A. J. du Toit, A. L. Oosthuizen, F. van Rensburg, D. Fouché, J. Rossouw, P. Fouché, D. Jacobs, J. Viljoen, J. T. Martins.

Diakenen: P. van Vuuren, M. Smit, G. F. van Rensburg, W. Bester, D. Smith, A. Conradie, C. Fouché, T. Knoetze, J. Claase, J. F. van Rensburg, L. Matthijzen.

Koster: V. Matthijzen.

DIT MAAK AL DIE VERSKIL.

Dring bij u Winkelier (Grocer) daarop aan dat hij
vir u moet voorsien met

AFRIKAANSE "MAID CORNFLOUR EN MAIZEKO."

Dit is so suiwer en voedsaam—gemaak van die beste
Suidafrikaanse mielies—Goedkoper as die ingevoerde
goed.

RESEPPE OP ELKE PAKKIE.

Vra vir Afrikaanse "Maid" Stijzel.

Alsook van eersteklas

Oliekoeke, Glutenvoer, Maize-olie, enz.

Stuur 'n briefkaartjie aan die
**Afrikaanse Produkte Vervaardigings
Maatskappij, P. Bus 347, Germiston.**

vir 'n Gratis Monster.

Ingelijfd in Kaap Provinsie.

Orgelist: Mevr. van Rensburg.

Scriba: Ds. S. J. Strijdom, Bosmansrust, via Wolmaransstad.

Kassier: J. P. Fouché.

Zielen —, Lidmaten 530, Aangenomen 23, Gedoopten 49, Vertrokken met Attestaties 2, Ingekomen met Attestaties 6, Gehuwd 11 paren.

LICHTENBURG: Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: T. F. J. Steijn, W. J. Otto, P. du Plessis, J. C. v. d. Merwe, H. van Aarde, J. J. Seymore, C. J. Bodenstein (Jnr.), F. Rosseau, C. L. Engelbrecht, F. G. A. Wolmarans.

Diakenen: P. Smit, W. Cornelius, M. Steinman, A. D. W. Wolmarans, Thijs Smit, H. Smit, P. Swart, J. G. Steijn, N. Basson, J. N. v. d. Berg.

Koster: P. Smit.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. Vermooten, Lichtenburg.

Kassier: A. Vermooten, Lichtenburg.

Zielen 1229, Lidmaten 570, Aangenomen 30, Gedoopten 50, Vertrokken met Attestaties 14, Ingekomen met Attestaties 20, Gehuwd 6 paren.

MARICO.—Predikant: Ds. H. P. Wolmarans, M.A., B.D.

Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: Johannes Oosthuizen, M. M. Basson, J. H. Fouché, P. S. v. d. Berg, J. F. van Staden, H. J. Coetzee, C. zn., C. Lombard, P. Geers, Michiel Grobler, P. J. Basson, F. J. Naude, J. C. Coetzee, G. L. Roos, C. C. Mans.

Diakenen: W. Coetzee, L. J. Erasmus, A. J. Swanepoel, G. van Rooijen, C. Swart, P. C. Pretorius, W. v. d. Merwe, P. Basson, P. J. Erasmus, A. G. Oberholzer, S. J. du Plessis, S. P. Naudé, G. J. Labuschagne, P. H. Coetzee, F. Meyer.

Koster: P. H. Marais.

Orgelist: J. J. Joubert, A. zn.

EUREKA SIGARETTEN

Zijn een zuiver
Zuid-Afrikaans produkt.
Worden te Pretoria gemaakt.
Vraag voor hen, en steun
eigen industrie.

L. TE GROEN.

PRETORIA.

TRIO'S TWEEFONTEIN KOLEN ZIJN DE BESTE.

Waarom steeds gesukkeld met slechte kolen, als wij u prompt aan huis bezorgen de beste en voordeligste soort steenkool, welke te verkrijgen is. Prijzen zijn weer verlaagd. Zoekt uw eigen voordeel, het geeft vrede en rust in uw huis als manlief het eten op tijd klaar vindt.

Zend postkaart voor bestellingen aan:

TRIO KOLENHANDEL,

Bus 832.

STRÜBENSTRAAT 334, PRETORIA.

Telefoon 698.

Scriba van de Kerkeraad: Cor. B. Otto, Bus 11, Groot Marico.

Kassier: Cor. B. Otto, Bus 11, Groot Marico.

Zielen 2075, Lidmaten 966, Aangenomen 54, Gedoopten 109, Vertrokken met Attestaties 10, Ingekomen met Attestaties 11, Gehuwd 3 paren.

VENTERSDORP. Gesticht 20 Februarie 1892.

Predikant: Ds. Daniël F. Erasmus.

Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: S. H. Coetzee, J. G. v. d. Berg, G. P. Thompson, K. N. de Kock, J. N. M. Pretorius, H. N. Pieterse, H. J. Visser, F. W. C. Buitendag, J. S. Bezuidenhout, R. J. Coertze.

Diakenen: D. G. O'Kelly, J. Visser, A. S. Naudé, H. J. Scheffer, H. F. Joubert, P. Bezuidenhout, F. Bodenstein, C. W. Hudson, K. de Kock, Jnr., H. van Graan.

Koster: D. G. O'Kelly.

Orgelist: Mej. Johanna Zwanepoel.

Scriba van de Kerkeraad: F. W. C. Buitendag, P. K. Ventersdorp.

Kassier: H. J. Scheffer, Kafferskraal, P.K. Makokskraal.

Zielen 1646, Lidmaten 715, Aangenomen 23, Gedoopten 82, Vertrokken met Attestaties 5, Ingekomen met Attestaties 12, Gehuwd 8 paren.

WOLMARANSSTAD: Predikant:

Konsulent: Ds. S. J. Strijdom.

Ouderlingen: J. H. Stein, N. J. J. van Rensburg, H. J. le Roux, A. J. v. d. Westhuizen, G. P. Janse van Vuuren, G. S. Rossouw, W. H. J. Kotze, G. P. Rossouw, P. P. Steyn.

Diakenen: B. J. Badenhorst, C. J. H. Mienie, J. C. Botes, L. J. Fouche, D. J. Kriel, P. J. de Beer, J. P. Koekemoer, J. C. Coetzee, D. O. v. d. Westhuizen.

Koster: B. C. Lottering.

Orgelist: W. B. Badenhorst.

Scriba van de Kerkeraad: J. H. Steyn, P.K. Wolmaransstad.

Kassier: J. P. Koekemoer.

Daar is nie 'n substituent nie vir

HEERLIKE

MAZAWATTEE TEE

en enige kruidenier of winkelier, wat u
"iets net so goed" aanbied, doen dit omdat
hij meer profijt uit u maak op die "substi-
tuut" dan hij op MAZAWATTEE self maak.

Daar is niks—absoluut niks—"net so goed"
as MAZAWATTEE en u sal u eie belange ska
as u u laat oorhaal anders te denk.

Zielen: 516; Lidmaten 344; Aangenomen 30; Ge-
doopt 40; Vertrokken met Attestaties 20; Ingekomen
met Attestaties 9; Gehuwd o paren.

ZWARTRUGGENS. Gesticht 1913. Predi-
kant: Ds. J. J. Kühn.

Consulent: Ds. P. Venter.

Ouderlingen: P. van Staden, P. van Staden,
F. Naudé, A. Oberholzer, D. van Wijk, A. Els, J. van
Tonder, J. Pienaar, J. Jacobs, A. van Jaarsveld, J. Pie-
naar, D. Mostert.

Diakenen: J. Geijer, F. Naudé, J. Grobler, N.
Breedt, P. Rossouw, P. Pelzer, A. McDonald, en J. Be-
zuidenhout, C. Visser, D. Cronjé, G. van Jaarsveld, H.
Joubert.

Koster: F. Botha.

Scriba: J. Mienie, P.K. Groot Marico.

Kassier: F. Naudé, F.zoon, P.K. Groot Marico.

Ouderlingen voor aannemings Catechisatie: Voor
April: Primarii, J. Jacobs, J. van Tonder; secundi: A.
van Jaarsveld en A. Els. Voor Oktober: Primarii, D.
van Wijk, P. van Staden; secundi, F. Naudé, A. Ober-
holzer.

Zielen 1670, Lidmaten 669, Aangenomen 31, Ge-
doopt 67, Vertrokken met Attestaties en Gestorven 25,
Aangesloten 13, Gehuwd 15 paar.

BECHUANALAND.—Predikant:

Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: W. J. Barnard.

Diakenen: W. P. Viljoen, P. C. v. d. Westhui-
zen.

Koster:

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: W. P. Viljoen, Vrede, P.
K. Grootchwaing, Vrijburg, B.B.L.

Kassier: W. P. Viljoen, Vrede, P.K. Grootchwaing,
Vrijburg, B.B.L.

Zielen 88, Lidmaten 46, Aangenomen 2, Gedoopten 1,
Vertrokken met Attestaties 4, Ingekomen met
Attestaties 0, Gehuwd 0 paar.

Het beste Huis voor Heren Kleding is:

A. SAVELKOUL & KO.

Hoek Markt- en Pretoriusstraat,

PRETORIA.

Altijd voorhanden een uitgebreide sortering
MANSKLEREN, SCHOENEN, HEMDEN,
ONDERKLEREN, etc.,

tegen de voordeligste prijzen.

Onze Specialiteit: Pakken op maat gemaakt, tegen
billikste prijzen.

Telefoon 946.

Bus 811.

BLOEMHOF.—Predikant:

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: W. J. L. Opperman, F. G. Kleijnhans, D. Bloem, C. v. d. Westhuizen.

Diakenen: G. H. Meyer, J. Jacobs, A. v. d. Merwe, Gert Maritz.

Koster: A. J. Strauss.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: A. J. Strauss.

Kassier: W. J. G. Opperman.

Zielen 140, Lidmaten 90, Aangenomen 8, Gedoopten 12, Vertrokken met Attestaties 33, Ingekomen met Attestaties 3, Gehuwd 0 paren.

DELAREY.—Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent:

Ouderlingen: T. F. J. Steijn, J. Pretorius, D. R. J. v. Vuuren, J. F. du Toit, H. H. Nieuwoudt.

Diakenen: P. S. Oosthuizen, J. Grimbeek, C. J. Smit, W. J. Kamffer, W. du Toit.

Koster: Br. Le Grange.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: C. Alblas, P.K. Delareyville.

Kassier: C. Alblas.

Zielen 451, Lidmaten 201, Aangenomen 6, Gedoopten 13, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 1, Gehuwd — paren.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

Het leven is een reusachtig arbeidsveld, waar altijd en overal nuttig werk te verrichten valt. Er liggen immer landen braak.

Jan Ligthart.

McDougall & Robertson

BEPERKT.

Fabrikanten van Schaap- en Beeste Dip.

Leveren de Beste Dip voor alle doeleinden.

Om BRANDZIEKTE te genezen gebruik

'LEEUEW' EN 'AREND' MERK TABAKEKSTRAKT.

Hierdie Tabak Ekstrakt is 'n geoutoriseerde Dip, en kan gebruik word vir alle gedwonge dippe vir Brandsiek onder die toesig van Skaap Inspekteurs en vir alle gewone dippe vir Brandsiek, Keds en Luise.

GEREGISTREER.

In Suidafrika gemaak van Afrikaanse Tabak.

Om de vacht op enige tijd te reinigen, de Groei en de Glans van de Wol te verbeteren, gebruik McDougall's

KARBOLIESE VLOEIBARE DIP.

Mengsel—I in 80 voor Brandziekte.

Mengsel—I in 100 voor Luizen.

Mengsel—I in 120 voor Reiniging (Cleaving).

Voor gezonde Zout-Lik: Een pint op 25 lbs. zuiver zout.

Voor VEE DIPPEN gebruik
McDougall's

ARSENITE OF SODA (80 PCT.)

Fijn gepoederd; geen warm water nodig.
Zeer doelmatig, ekonomies middel voor uitroeien van Bosluus.

AANVRAAG BIJ

MCDUGALL & ROBERTSON, Bepkt.,

Postbus 363,

OOST LONDEN, Kaap Provincie.

WESTELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Gedoopt.	Aangenomen.	Gehuwd.	Attes.	Ingek.	Vertrok.
Potchefstroom	3742	1593	136	69	24	10	10	15
Lichtenburg	1229	570	50	30	6	20	20	14
Marico	2070	966	109	54	3	11	11	10
Klerksdorp	1344	662	124	41	10	15	15	0
Ventersdorp	419	169	25	4	0	6	6	13
Wolmaransstad	—	364	35	22	3	7	7	5
Ventersdorp	1646	715	82	23	8	12	12	5
Bloemhof	140	90	12	8	0	3	3	33
Zwartugens	1670	669	67	31	15	13	13	25
Bechuanaland	88	46	1	2	0	4	4	4
Makwassie	—	530	49	23	11	6	6	2
de la Rey	451	201	13	6	0	1	1	0
	11799	6575	703	323	80	108	108	126

Groeneveld & Hicks, Bpkt.

(voorheen H. GROENEVELD, BEPKT.)
MARKTGEBOUW, KERKSTRAAT OOST,
PRETORIA.

Postbus 102.

Telegr. Adres: "GUNSHOT."

Telefoon 784.

HANDELAARS IN WAPENS EN AMMUNITIE.

VISTUIG EN VUURWERK.

REPARATIES DOOR ERVAREN GEWEERMAKERS.

De Winkel voor Betrouwbare Koopwaar

BECKETT'S PRETORIA.

AFDELINGEN:

Kruidenierswaren.
IJzerwaren.
Sportartikelen.
Nikkelwaren.

Porselein.
Uitrustingen.
Draperie.
Laarzen.

Stukgoederen.
Produkten.
Meubilair.
Machinerie.

OP VERZOEK WORDEN MONSTERS EN ALGEMENE
KATALOGUS GRATIS AAN ENIG ADRES GEZONDEN.

SPECIALISTEN IN BESTELLINGEN VAN BUITEN.

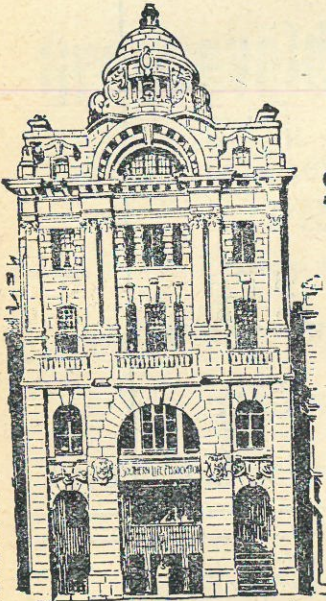
ALGEMEEN OVERZICHT.

	Zielen.	Lidm. Aangenomen.	Gedoopt.	Gehuwd paren.
Noordelijke Ring	13328	5692	621	51
Oostelijke Ring	12491	5772	660	65
Westelijke Ring	11799	6575	703	80
	37618	18039	1984	196

SOUTHERN LIFE ASSOCIATION

(van Afrika).

Fondse £2,600,000

Sluit Lewens-, Ongeluk- en
Siekteversekeringe, en
Werkmans Kompensasie.

BONUS JAAR sluit op 31 Desember
1922. Alle assurances wat voor
hierdie datum uitgeneem word sal in
die volle 12 maande se bonus saam-
deel.

GEZAMELIKE POLIS voor man en vrouw, betaalbaar bij de dood
van de eerste en tevens na een zeker aantal jaren indien bei-
den nog leven.

ONDERWIJSPOLIS, voor de hogere opvoeding van uw kinderen.
Maakt nu provisie voor die studiegelden die later betaald
moeten worden. Bij de dood van de ouder houdt de premie-
betaling op.

DIREKTEURE.

Edelgestrenge heer Kol. Hendrik Mentz, L.V. (Minister van Ver-
dediging), Sir Thomas Smartt, K.C.M.G., L.V. (Minister van
Landbou), Sir Fred. Smith, V.R., Robt. M. Maxwell, Gus. Trollip,
V.R., J. M. Stephen, V.R., Wm. Hay, V.R.

Skryf om biesonderhede aan

J. J. VAN GINKEL,
Pretoria Bestuurder.
Posbus 248.

Telefoon 726.

DIENTDOENDE PREDIKANTEN OP 1 NOV. 1922.

In dienst
getreden bij
de Ned. Herv.
Kerk Z.A.

- 1891 Jac. van Belkum (Varik 1877, Steenwijk 1882,
Zierikzee 1889), Rustenburg 1891, Heidelberg
1903.
- 1904 L. E. Brandt, (Niezijl 1901), Pietersburg 1904,
Johannesburg 1908.
- 1906 P. W. Ennis, (Ermelo 1886), Klerksdorp 1906.
- 1909 J. J. Kuhn, Krugersdorp 1909, Lichtenburg
1913, Zwartuggens 1916.
- 1909 J. J. Prinsloo, Trichardtsfontein 1909, Bethal
1915, Standerton 1919, Krugersdorp 1920, Rus-
tenburg 1922.
- 1911 H. C. M. Fourie, Theol. Doct., Erasmus 1911.
- 1914 J. H. Greyvenstein, B.A., Theol. Doct., (Suther-
land 1911), Pretoria 1914, Hoogleraar te Pre-
toria 1917.
- 1914 S. J. Strijdom, Krugersdorp 1914, Makwassie
1919.
- 1915 S. Vermooten, Zeerust 1915, Potchefstroom
1919.
- 1917 H. D. van Broekhuizen, Theol. Doct. (Pretoria
1898, Kuilsrivier 1902, Pretoria 1906), Pretoria
1917.
- 1918 A. J. Barger, (Hulpprediker Delftshaven 1913,
Bovensmilde 1914), Johannesburg 1918, Middel-
burg 1919.
- 1920 D. F. Erasmus (Hulpprediker Kaapstad 1918,
Pietermaritzburg 1918), Ventersdorp 1920.
- 1921 G. E. Alers (Haulerwijk 1914, Monnikendam
1917), Germiston 1921.
- 1921 S. P. Engelbrecht, Theol. Doct., Hoogleraar te
Pretoria 1921.
- 1921 P. J. J. Venter, Lichtenburg 1921.
- 1922 P. S. Grobler, B.A., B.D., Krugersdorp 1922.
- 1922 H. P. Wolmarans, M.A., B.D., Marico 1922.
- Studenten in de Theologie te Pretoria: J. G. M. Dreyer,
B.A., T. F. J. Dreyer, B.A.; C. H. Rautenbach,
B.A.; T. F. J. Dreyer, B.A.; C. H. Rautenbach,
J. F. Brits; J. Strijdom; R. J. Coertze.
- Ds. W. J. Poën van Durban heeft het beroep naar
Pietersburg aangenomen.

De eenvoudgsten onder ons, de armsten in geleerdheid, zijn door hun stille toewijding, dikwijls de beste opvoeders, en zonder dat ze 't zelf weten.

Jan Ligthart.

(NEW ZEALAND INSURANCE COMPANY, LTD.)

NIEUW ZEELAND

VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ, BEPERKT.

AFDELINGEN:

BRAND, ALGEMENE ONGELUKKEN, "ACME" ONGELUKKEN EN ZIEKTE, WERKMANSKOMPENSATIE, SPIEGELGLAS, OPENBARE RISIKO, INBRAAK.

Vraag onze nieuwe "Acme" Ongelukken en Ziekte Prospektus.

G. H. BINDON,
KERKPLEIN, PRETORIA.

Postbus 226.

Telefoon 60.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

PREDIKANTEN DER NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK IN Z.A. SEDERT 1853.

De eerste predikanten onder de Voortrekkers waren de zendelingen Erasmus Smit en Daniel Lindley.

- 1853 D. van der Hoff, Potchefstroom 1853, overleden 1881.
- 1861 G. W. Smits, Rustenburg 1861, emeritus 1886, overleden 1894.
- 1864 P. A. C. van Heyningen (Lijdenburg 1859) onder het kerkverband van de Ned. Herv. kerk 1864, (Kroonstad 1866, emeritus 1894, overleden 1907.)
- 1875 D. P. Ackerman, Wakkerstroom 1875, (verenigd 1885, overleden 1816.)
- 1875 L. G. F. Biccard (Greytown 1861), Zoutpansberg 1875, (verenigd 1885, emeritus 1887, overleden 1900.)
- 1876 J. C. de Vries, (hulpprediker Sutherland 1870, du Toitspan 1873), Zeerust 1876, (Laingsburg 1884, emeritus 1894, overleden 1906.)
- 1876 H. S. Bosman, Pretoria 1876, (verenigd 1885.)
- 1883 C. W. du Toit, (Hannover 1869, Pearston 1875, Tulbagh 1876) Potchefstroom 1883, emeritus 1918.
- 1887 M. J. Goddefroy (Lagezwaluwe 1877, IJsselmonde 1880, Achlum 1882), Pretoria 1887, Middelburg 1905, emeritus 1917, overleden 1920.
- 1895 A. J. Lagerweij, (Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889) Heidelberg 1895, overleden 1898.
- 1896 C. Spoelstra, (Zoeterwoude 1894) Pretoria 1896 (Ned. Herv. kerk verlaten 1898, Heino 1899, bediening neergelegd 1904, overleden 1918.)

- 1898 J. Beijer (Lemele 1881, IJsselmuide 1883, Hierden 1886, Harderwijk 1888, Eemnes Binnen 1890) Zeerust 1898, Standerton 1899 (naar Holland terug 1900, predt. te Neunen 1905, emeritus 1907.)
- 1899 A. Murray (Standerton en Amersfoort 1876, Jacobsdal, O.V.S. 1880), Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904, emeritus 1921.
- 1904 Prof. Dr. P. J. Muller (Steenwijkerwold 1879, Wolsum e.a. 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Kerkelijk hoogleraar te Amsterdam 1890, Waals predikant te Haarlem 1896) Pretoria 1904, emeritus 1909, overleden 1922.
- 1905 F. S. du Toit (N. Bathesda 1886, Hugenoten Gedenschool 1889) Lichtenburg en Ventersdorp 1905, overleden 1914.
- 1907 P. W. van Drimmelen, Zeerust 1907, Zoutpansberg 1915, overleden 1919.
- 1908 C. J. L. Ruijsch van Dugteren (Oosterland 1904) Pretoria 1908, bediening neergelegd 1911, overleden 1918.
- 1908 K. T. van den Heever (Christiana 1899) Makwassie 1908, Ventersdorp 1915 (Ventersdorp bij de N.H. of G.K. 1916.)
- 1918 P. J. Ebersohn (Wolmaransstad 1916) Lichtenburg 1918, Oost Rand 1820 (Roodepoort 1920).

Wilt u de vroegste geschiedenis van de Hervormde Kerk leren kennen, koop dan een eksemplaar van Dr. Engelbrechts "Geschiedenis der Ned. Hervormde Kerk in Zuid Afrika". Ieder ouderling en diaken behoort het te bezitten. Het is uitgegeven door J. H. de Bussy, Pretoria, en kan bij iedere boekhandelaar besteld worden.

U GROETEN AL DE HEILIGEN: 2 Kor. 13:12.

'N KORTE OVERDENKING.

Hoe lieflijk is het om als 'n jongeling te zitten aan de voeten van 'n grijsaard en gretig te luisteren naar wat hij heeft mee te delen! Met hoeveel innigheid en diepte, met hoeveel warmte en gloed kan 'n vrome grijsaard spreken over de leidingen van zijn God met hem in het verleden! Wanneer hij U spreekt van zijn ervaringen, toen hem zijn God door diepe wateren, door donkere valleien en duistere nachten leidde, dan voelt gij de grootheid en diepte van zijn smart. Maar wanneer hij U straks weer doet zien hoe dat de goede Herder hem als met arendsvleugelen uit de diepte deed opstijgen naar de hoogte, hem uit de donkere dalen der schaduwen des doods voerde naar de bergtoppen der verheerliking, dan klopt uw hart saam met de zijne van rust, vrede en zaligheid. Heilige uren, uren van zalige verrukking, diepe ontroering, uren van blijde troost beleeft 'n mens in de omgang met deze heiligen, die u aan de avond van hun leven 'n blik gunnen in het boek van de leidingen des Heren met hen. Hun spreken met ons aan de avond van hun leven is als 'n laatste groet, waardoor zij tot ons zeggen: Houdt moed, volhardt, zijt getrouw en geloofd, want de overwinning is aan uw hart! De laatste groet van deze heiligen in beginsel is voor ons 'n grote bemoediging in de strijd des levens.

Maar daar is 'n andere en grotere schaar van heiligen, niet slechts heiligen in beginsel, maar heiligen in werkelijkheid. Hebreëen beschrijft ons deze heiligen als 'n grote wolk van getuigen rondom ons liggende (Hebr. 12:1).

Ook deze heiligen groeten ons. Luisteren wij dan naar wat deze grote wolk van getuigen, deze heiligen tot ons te zeggen heeft. Zij dan zeggen tot ons: Wij behoren niet meer tot diegenen die staan aan de avond van hun leven; neen, wij zijn reeds de eeuwige morgen ingegaan. Grafbloemen kennen wij niet meer; neen, ons bestaan is 'n eeuwige jeugd. Wij behoren niet meer tot diegenen van wie Johannes zegt: Het is nog

niet geopenbaard wat wij zijn zullen, neen, voor ons zijn de sluiers reeds weggevallen. Wij behoren tot die schare, die dingen ziet, hoort en beleeft, die nog geen oog heeft gezien, geen oor gehoord en in het hart van geen mens is opgeklommen (1 Kor. 2:9). Wij zien en dragen 'n kroon niet met handen gemaakt. Onze kroon is niet vervaardigd uit zilver en goud en paarden en diamanten; neen, onze kroon is de heerlijkheid van onze God. Zijne liefde, heerlijkheid en majesteit omstralen onze slapen.

Ons lied en onze muziek zijn niet meer het lied en de muziek van 'n aardse kunstenaar; neen, in ons oor ruist tans het lied des lams en de muziek der engelen. Ons licht is niet meer het licht van zon en maan en sterren; neen, ons licht is het licht dat zon en maan en sterren doet verbleken. Ons licht is God zelf.

Ons leven is niet meer het leven van vernedering, smaad en hoon; leven onderworpen aan smart, droefheid, lijden en teleurstelling; neen, ons leven is tans het leven van koningskinderen en gekroonde vorsten.

Laat daarom onze groet, zo zegt ons deze schaar van heiligen, u bemoedigen, sterken en troosten, want ook wij waren eens als gij, vernederd, gesmaad, gehoond, beproefd. Ook wij waren eens als gij omgeven door donkere nachten van angst en vrees, van kommer en zorg, van smart en droefheid en lijden. Die donkere strijd, die gij tans op aarde strijdt, hebben wij ook in al zijn liepte gekend; maar tans, als erfgenamen van 'n eeuwige, onverganklike, onverwelklike en onbevlekklike erfenis, houden wij niet op om onze God te danken voor alles wat wij op aarde hebben doorgemaakt, want alles heeft medegewerkt ten goede.

Daarom, broeders, zusters, in de verdrukking houdt moed, zijt getroost, volhardt in de strijd. Onze heiligste verwachtingen, die wij op aarde hebben gekoesterd, worden hier in het vaderhuis met Zijn vele woningen tien duizendmaal overtroffen door wat wij hier zien, horen en genieten.

Al de heiligen groeten U.

S. J. STRIJDOM.

Makwassie.

ZONDE EN HARE VERGIFFENIS.

Ps. 32:1, 2.

Zonde en vergiffenis! Twee woorden, die de ernstigste overweging, bij ieder mens, vereisen! En dit is nodig tot de gelukzaligheid van ieder mens. Wil een mens waarlik gelukkig zijn, dan moet hij zoeken te weten te komen, wat zonde eigenlijk betekent; en wat de kern is van vergiffenis. Wat eigenlijk de zaligheid is als het heet: "de zonde is ons vergeven."

Dwaling op het gebied van zonde en vergiffenis, geeft geen werkelijk geluk; en evenmin brengt partijdigheid ons geluk toe. En hoe vele mensen dompelen zich in ongeluk door partijdigheid? Welke parten speelt ons de eigen opinie niet? Hoe hoort men dikwijls zeggen: "dit beschouw ik niet als zonde." En een ander heeft weder een ander beschouwing.

En wat betreft de vergiffenis, die toch het eeuwig noodzakelijke is tot een gelukzaligheid hiernamaals; hoe hoort men, door meer dan één uitroepen: "ik heb het zwaar genoeg in de wereld; God zal mij niet hiernamaals nog weer straffen. Zo gaat meer dan één de eeuwigheid blind in! Broeder, zuster, zoek het licht van God's Woord over wat zonde is, en wat vergiffenis is. Ziet nu het licht van God's Woord over deze zaak in Ps. 32:1, 2.

Die psalmist gebruikt hier drie woorden om aan te geven wat hij zonde verstaat. Het zijn de woorden, overtreding, zonde en ongerechtigheid. Hij beschouwde de zonde uit drieerlei oogpunt. Het is hem ernst met deze zaak. En het past ieder mens met diepen ernst vervul te zijn over een zaak, die zoveel verwoesting heeft uitgericht. Eerst komt het woord overtreding. Dit woord meent eigenlijk scheiding of losscheuren. Ook weggaan of afvallen. Dus is zonde het weggaan van God. Welke bijzondere zonde ook begaan wordt; het is met alles een weggaan van God. De mens, die zo geredelik uitroept: "Ik ben een zondaar," denkt niet altoos ernstig door, dat hiermee te kennen wordt gegeven,

dat hij zonder God is; los van God. En dit is gewoonlik een vrijwillig uitelkaar scheuren van ene betrekking tot een God, die ons steeds heeft welgedaan en verzorgde. Een God, die ons Zijnen Zoon gaf tot een Verlosser. Een overtreden van de liefde wetten van die goeden God en Vader. Dit voelde nu de Psalmist, dat hij, door de zonde, los van God leefde; buiten de zoetste gemeenschap van zijn besten Vriend! En dit is juist de diepste duisternis van de zonde, dat de zondaar, los van God, tegen Hem in opstand kwam. Dit is het meest duivels element in de zonde. O! kon de zondigende mens het maar inzien!

Het tweede woord is "zonde"!

In dit woord ligt het idee van "het doel missen"! Ieder mens is in de wereld geboren met een doel van God, die de mens geschapen heeft. Dit woord zonde vraagt nu ieder mens, in welke betrekking de mens nu tot zich zelve staat, of hij het doel zijns levens nader komt. Met andere woorden, of hij een beter mens is geworden, en al voortreffelijker wordt. Wij weten allen, wat schijf-schieten betekent. En dit is het idee hier met het woord "zonde." Elke mens, in zijn leven, is bezig met schijfschieten. Bij de burgers van een staat tracht een ieder, legt een ieder het daarop aan, de midden rondte van de schijf te raken, omdat die de meeste punten telt. En die de meeste "kol" schoten behaald heeft, is de gelukkigste. Nu ons leven is een leven van schijf-schieten. Daar is een hogere schijf. Leven tot eer van God; wel zijn van ons zelve en de naaste, en zegen voor uw kerk. En op de weg hiervan is de mens geroepen tot verheerliking van God en om zich in God te verlustigen. En, o! wat een treurig schouwspel! Vele mensen raken de schijf nooit. Zij missen die! En zullen aan het einde des levens uitroepen: "Wij hebben te vergeefs op aarde geleefd." "Wij waren niemand ten zegen en geen goede zaak ten voordele"!

Lezer of lezeres, hoe zal het met u zijn aan het einde?

Het derde woord, dat de Psalmist hier gebruikt, is het woord "ongerechtigheid"!

God, onze Schepper, heeft voor het geschapene ene wet gesteld. Die wet is er als een richtsnoer. En vooral de mens heeft zich te gedragen naar een standaard des levens, namelijk, de wet Gods! De mens beoefent gerechtigheid als hij naar die wet Gods leeft. Doch doet hij dit niet, dan begaat hij ongerechtigheid. En dit meent daar is iets uit verband gerukt, iets verdraids is er gekomen! De mens leeft niet naar een rechte lijn van gedrag. Ach! hoe vele mensen zijn er, die hun standaards van het leven niet stellen naar het Woord van God; maar naar hun eigen opinie en inzichten? En daarom levert het leven zoveel verdraids en verkeerts op!

Laat ons nu zien, hoe wij vergiffenis van zonde moeten opvatten naar het licht van God's Woord. Ook hier gebruikt de Psalmist drie woorden voor vergiffenis van zonde. Ook deze zaak is onze ernstige overweging waardig. Ja, zij is de sleutel tot ingang in hemelse gelukzaligheid. Zonder vergiffenis is geen zalig leven hiernamaals. Nog is het de dag der zaligheid! Het eerste woord is "vergeven". De betekenis is, een drukkende last of vracht van ons af te nemen. Een leven los van God vermenigvuldigt de lasten. De zonde wordt al meer en drukt ter aarde. En daarbij komt, dat menigeen nog opzamelt de goede werken door hem gedaan. En het pad ten leven gaat berg-opwaarts. Zie hem met de pakken zijner overtredingen, en daarbij de "streep-zakken" van goede werken. Tegen het steile pad valt hij hulpeloos neder; kan niet verder; maar roept tot God om vergiffenis. God snelt in Christus hem toe; en neemt die lasten van zijne schouders. Dit is vergiffenis. Nu staat hij op als christen, en gaat verder op de baan. Hoe is het u, lezer? Zijn uw overtredingen vergeven? Het tweede woord is "bedekken." "Wiens zonde bedekt is"! De mens, die zonden begaan heeft; dat is, die doelloos heeft geleefd. Hij is niet zichzelf, zijn huis, zijn gemeente ten zegen geweest. Hij heeft gedurig de schijf misgeschoten.

Die mens komt tot ontwaking. Schrikt voor het zelf gemaakt schrikbeeld; een doelloos en nutteloos leven op aarde. En al die tijd! Een vader of moeder! Een lid der kerk! Hij roept om genade bij God in

Christus Jezus! God nadert hem bedekt zijn zonde met Christus' bloed, en daarover het kleed van Christus' gerechtigheid. Men zegt, dat wanneer een onaangenaam geur-gevend diertje in een bijenkorf komt, de bijen hem met hun was bedekken, zodat het onaangename hen niet kan hinderen. Denkt er aan, zo wordt de vuile zonde bedekt, en het vuile waait de Heilige God niet tegen. O, de waarde van Christus' bloed!

Het derde woord is "niet toerekenen." Niet toerekenen meent "niet meer opgetekend." Er is een denkboek voor Gods aangezicht. Wat door ons verkeerd gedacht, gesproken of gedaan werd, is daarin opgetekend. Pleiten wij om redding door Christus' bloed, dan rekent ons God de ongerechtigheid of zonde niet meer toe. Wat tegen ons stond opgeschreven, is uitgewist—niets staat achter onze namen. Dit is niet toerekenen. Wie komt nu al dit heil toe? Luistert, broeder en zuster! Hier staat: "In wiens geest geen bedrog is." Weest zonder bedrog, dat is eerlijk en oprecht, met de zonde en de vergiffenis daarvan. God helpe u! Amen.

P.W.E.

Het komt er niet op aan, dat wij ons opvoeden tot uren van vreugde en dagen van stille blijdschap, maar dat wij een bestendige, vredige blijdschap in ons voelen als een innerlike bewustheid. Dat is de grote heilige blijdschap.

Casimir.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

GEZANG 123.

Dit Gezang is zeer geliefd bij de gemeente; het wordt in de lijdensweken gaarne en dikwijls gezongen.

Het is een lied van de Rotterdamsche Predikant J. Scharp, lid van de kommissie tot het verzamelen en vervaardigen van een Evangelies Gezangboek in de eerste jaren van de vorige eeuw. Over zijn persoon, zijn leven en zijn werk hebben wij geschreven in de "Hervormer" van April 1921.

De liefde, die dit lied bij de gelovigen in Holland geniet, is niet alleen toe te schrijven aan de woorden, maar ook aan de wijze, waarop het gezongen wordt. Zij is dezelfde als die van het Hoogduitse lied: "O Haupt voll Blut und Wunden": wel is de oorspronkelijke wijze, die van een ander kerklied, dat aanvangt met deze woorden: "Herzlich thut mich verlangen, nach einen selgen End," maar dat is niet zo bekend als het eerstgenoemde, dat is vervaardigd door den Vorst in het koninkrijk der kerkelijke liederen dichters Paul Gerhard.

Wie Gezang 123 vergelijkt met Gezang 271, dat ene vertaling is van het lied "O Haupt voll Blut und Wunden" en in de Vervolgbundel op de Evangeliese Gezangen bij de Hervormde Kerk van Nederland in gebruik, opgenomen, zal spoedig opmerken, dat beide een tafereel uit de lijdensgeschiedenis van onze Heer Jezus Christus bezingen: Gezang 123 wijst op Hem als Hij voor Pilatus staat; 271 als Hij hangt aan het kruis. Bij beide vinden wij dezelfde grond gedachte: Christus heeft ook voor mij geleden. Vergelijken wij slechts vs. 2 van Gezang 123

Ja, ik kost hem die slagen,

Die smarten en dien hoon;

Ik doe dat kleed hem dragen,

Dat riet, dien doornenkroon.

Ik sloeg Hem al die wonden,

Voor mij moet Hij daar staan,

Ik deed door mijne zonden,

Hem al die jamm'ren aan.

met vs. 4 van Gezang 271

Van al den last dier plagen,
Met goddelijk geduld,
O, Heer! door U gedragen,
Heb ik, heb ik de schuld!
Och, zie hoe 'k voor Uw oogen
Hier als een zondaar sta,
En schenk, vol mededogen,
M' een blik van Uw gena'!

Heeft misschien J. Scharp dit lied van Paulus Gerhard gekend? Met zekerheid is dit niet te zeggen, maar dat de mogelijkheid bestaat, kan niet worden ontkend; vooreerst heeft Gerhard dit lied vervaardigd ongeveer 1654 een en een halve eeuw voor dat Scharp zijn gedicht kon maken, maar Scharp heeft ook een paar jaren in Duitsland doorgebracht, waar toen reeds Gerhard's lied tot de kerkgezangen behoorde.

Over de dichter van het Duitse lied willen wij iets mededelen, ook omdat hij een van de vroomste en innigste Christenen is geweest, wiens leven op aarde niet altijd voorspoedig was, maar die onder alles zich heeft vastgehouden aan zijne God, evenals Mozes, als ziende de Onzienlike.

Zoals boven is gezegd is het lied, O, Haupt voll Blut und Wunden, dat met nog drie andere van dezelfde dichter voorkomt in de Vervolgbundel, t.w. 270, 272, en 273 vervaardigd door Paulus (niet Paul zoals zo dikwijls wordt geschreven) Gerhard, de zoon van een Burgemeester te Gravenhainichen in Saksen, aldaar geboren de 12 Maart 1597. Van zijn vroegste jeugd is ons heel weinig bekend, ook wordt de naam zijner moeder niet vermeld, evenmin wordt er van zijn vader ons iets belangrijks bericht.

De 2e Januarië 1628 werd hij ingeschreven als student te Wittenberg, doch moest tot in 1651 wachten, voor hij ene plaats als predikant kon krijgen: de oorzaak hiervan was dat de dertigjarige oorlog die van 1618 tot 1648 in Duitsland woedde, zulk ene verwarring overal teweeg bracht, dat er van gewone toestanden geen sprake kon zijn. Gedurende de tijd dat hij geen predikantsplaats had, was hij werkzaam als huis-

onderwijzer bij Andreas Berthold, Advokaat bij het Gerechtshof, wiens dochter Anna Maria hij trouwde in 1655. In dit huwelijk was hij zeer gelukkig, ofschoon de smarten des levens hem en zijne vrouw niet bespaard zijn gebleven. Van een aantal kinders bleef hun slechts één zoon over, die in 1668, toen zij stierf, nog maar zes jaar oud was.

Zijn eerste plaats als predikant was Mittenwalde, vanwaar hij in 1657 beroepen werd naar de St. Nicolai Kerk te Berlijn; met grote zegen arbeidde hij daar tot in 1666, wanneer hij van zijn ambt werd ontzet.

Het is wel merkwaardig dat Gerhard hetzelfde lot onderging, als later de dichter van Gezang 123 heeft getroffen, en wel bijna onder dezelfde omstandigheden. Hadden gedurende de oorlog de godsdienst-twisten tusschen de Lutheranen en Gereformeerden, zich een weinig minder laten horen, na de vrede van Munster begonnen zij met groter hevigheid weer te woeden. De meeste landsvorsten zagen daarin een groot gevaar voor de rust en het welzijn van hun volk, en zo ook de Keurvorst van Brandenburg, die in 1664 ongeveer een bevelschrift uitgaf, verbiedende aan de kerkleraars op de kansel en in het openbaar over die verschilpunten te spreken, omdat die besprekingen doorgaans in schelden en allerlei persoonlijke hatelikheden ontaardden. Toen dit verbod niet hielp, bepaalde hij, dat de leraars door ondertekening van een geschrift zich zouden verbinden tot nakoming van dit bevel. Ofschoon Gerhard volstrekt niet een man van twist en strijd was, weigerde hij zulk een bewijs te ondertekenen, wat wel door de andere leraars te Berlijn gedaan was. Toen hij van de tekening wel werd vrijgesteld, maar de mondelinge verklaring er werd bijgevoegd, dat de Keurvorst vertrouwde, dat hij zich toch wel zou onderwerpen, legde hij in 1667 zijn ambt neder: wel werd ook deze beperking in het najaar van 1667 ingetrokken, op verzoek van zijn vele vrienden en volgers in Berlijn, onder wie ook de edele en vrome gemalin van de Keurvorst Louisa Henriëtte zelve was, doch Gerhard weigerde te blijven, omdat hij vreesde zijn geweten geweld aan te doen, wanneer hij de stroming van ineensmelting van de Lutherse en Gereformeerde Kerken hielp tot stand brengen.

Hij was Lutheraan in geheel zijne opvatting en wilde dat blijven. Krachtig werd hij daarin gesteund door zijne vrouw.

Ook de dichter van Gezang 123 is hetzelfde overkomen, n.l. dat hij eveneens geliefd en geacht van zijne gemeente door de magistraat van Rotterdam werd afgezet, omdat hij niet wilde beloven geen poging om de verdreven Stadhouder, Willem de Ve van Oranje, weer op de stoel te brengen: Scharp moest ook de plaats van zijn arbeid verlaten en een paar jaren in ballingschap rondzwerven, totdat hij weer naar Rotterdam mocht terugkeren.

Gedurende de jaren 1667 tot 1669 schijnt Gerhard weer onderwijs te hebben gegeven, ofschoon zijne vrienden, naar het schijnt, hem niet hebben vergeten.

Zwaar moet het hem zijn gevallen in deze dagen van lijden en beproeving zijne echtgenote te moeten zien sterven, maar wij mogen ons verzekerd houden dat het hem aan troost niet heeft ontbroken, en dat hij in die dagen in toepassing heeft gebracht, wat hij in zijn lied, dat wij hieronder afschrijven aan anderen heeft willen leren. Dat lied luidt vertaald door wijlen Prof. B. ter Haar aldus:

Beveel gerust uw wegen,
Al wat u 't harte deert
Der trouwe hoed' en zegen
Van Hem, die 't al regeert;
Die wolken, lucht en winden
Wijst spoor en loop en baan,
Zal ook wel wegen vinden,
Waarlangs uw voet kan gaan.

Den Heer moet gij vertrouwen,
Begeert gij d' uitkomst goed;
Op Hem uw hope bouwen,
Zal 't slagen wat gij doet;
Door geen bekommelingen,
Geen klagen en geen pijn
Laat God zich iets ontwringen:
Hij wil gebeden zijn.

Uw trouw en Uw genade,
O Vader! weet zoo goed,
Wat onze ziel tot schade
Of winste worden moet.
En hebt G' iets uitgelezen,
Dat werkt G' o sterke Held!
En brengt tot stand en wezen,
Wat G' U hebt voorgesteld.

Een weg hebt G' allerwegen!
Geen middel, dat U faalt!
Uw doen is louter zegen,
Uw gang met licht omstraald:
Niets kan Uw werk verhindren,
't Blijft rustloos voorwaarts spoen;
Als Gij, wat voor Uw kindren
Het heilzaamst is, wilt doen.

Mijn lijdend hart blijv' hopen,
Blijv' hopen onversaagd!
Al spert zich d' afgrond open,
Schoon u de kommer plaagt,
God rukt u uit die zorgen:
Verwacht alleen Gods tijd.
En eerlang rijst de morgen,
Wiens licht uw ziel verblijdt.

Schep moed! zeg aan uw smarte
En zorgen goede nacht!
Laat varen, wat uw harte
In onrust heeft gebracht!
Gij wilt toch niet regeeren
Als een, die alles weet
God blijft als Heer der Heeren,
Met 't hoogst gezag bekleed.

Laat Hem besturen, waken!
't Is wijsheid wat Hij doet,
Zoo zal Hij 't alles maken,
Dat g' u verwonderen moet,
Als Hij, die alle macht heeft,
Met wonderbaar beleid
Geheel het werk volbracht heeft,
Waarom gij thans nog schreit.

Wel kan zijn hulp vertragen,
 En 't schijnt soms in den nacht,
 Alsof geen licht zal dagen,
 Alsof geen troost u wacht,
 Als ging Hij u begeven;
 Wel kunnen op uw pad
 Gevaren om u zweven,
 Alsof u God vergat.

Maar zoo uw trouw mag blijken,
 Zoo gij Gods wil betracht,
 Dan doet Hij d' onspoed wijken,
 Ook als gij 't minst verwacht;
 Eens zal Hij u bevrijden
 Ook van den zwaarsten last;
 Houdt gij maar onder 't strijden
 Aan God en godsvrucht vast.

Wel, u, gij kind der trouwe!
 G' ontvangt dan voor Gods troon
 Aan d' eindpaal van uw rouwe
 Uw overwinningskroon.
 God zelf reikt u de palmen
 In uwe regterhand,
 En gij zingt vreugde-psalmen
 In 't hemelsch Vaderland.

Hoor onze smeekebeden!
 Heer! red uit allen nood;
 Sterk onze wankle schreden,
 En leer ons tot den dood
 Op uwe hoed' en zegen
 Vertrouwen, vroom van zin:
 Zoo voeren onze wegen
 Gewis ten hemel in.

Aan dit lied is ene schone legende verbonden. Men heeft vertelt dat Gerhard dit zou hebben vervaardigd, toen hij in het jaar 1667 met zijne vrouw en zijn zoontje ergens tegen het vallen van de avond zich in een hotel bevond zonder geld en zonder te weten waarheen te gaan. Juist toen de nood op het hoogst was kwam

er een bode, die hem ene aanstelling overhandigde als leraar te Merseburg. Hoewel dit verhaal histories niet juist is, daar dit lied reeds in 1654 was vervaardigd, geeft het ons toch een bewijs van de ziels toestand van Gerhard en is ook ene uitdrukking van het gemoedsleven van alle Gods kinderen, die in moeielik dagen kunnen zingen:

Beveel gerust uw wegen, aan Hem die 't al regeert!

Daarom verwondert het ons niet, dat het in Duitsland nu nog het pelgrimslied bij uitnemendheid is. Zelfs in de Rooms Katholieke Kerk vond het instemming: Amalia van Lasaulx, hoofd der zusters in het Katholieke St. Johannes Hospitaal te Bonn aan de Rijn, gebruikte het vlijtig als haar gebed bij de Mis.

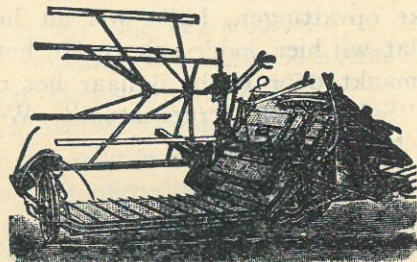
Dat ook Gerhard het waarlik schone en goede in de Roomse Kerk wist te waarderen, en alzo bewees dat er een gemeenschap der heiligen is, ook bij groot verschil in kerkelijke opvattingen, blijkt wel uit het schone lijdenslied, dat wij hier onder ook geven; het is ene overzetting gemaakt door Gerhard naar het oude Roomse kerklied: "Salve caput cruentatum"—Wees gegroet, hoofd met bloed bekleet.

O hoofd, bedekt met wonden,
 Belaan met smart en hoon!
 O hoofd, ten spot ombonden
 Met eene doornenkroon!
 Eertijds gekroond met stralen
 Van meer dan aardschen gloed,
 Waarlangs nu druppelen dalen!
 'k Breng zeegnend U mijn groet!

Gij, edel aangezichte,
 Waar 't godlijk' over zweeft,
 Waarvoor in 't jongst gerichte
 Eens heel de wereld beeft!
 Wat deed U dus verbleken?
 Wat heeft dat vriendlijk licht
 Der oogen U doen breken,
 Waar elke glans voor zwicht?

Degelijkheid en Bezuining

Hetzij U boert op grote of kleine schaal—kunt gij slechts de grootste bezuiniging tot stand brengen door de degelijkste uitrusting aan te schaffen. Wij hebben de speciale behoeften van de Zuidafrikaanse Boer voor meer dan 50 jaren bestudeerd en bieden alleen die gereedschappen en machinerie aan die de grootste voldoening geven wat betreft resultaten en duurzaamheid.

Vertel ons net waar gij belang in stelt en wij zullen U alle bijzonderheden geven van alles wat wij aanbevelen. Gij zult verwonderd zijn over de lage prijzen, vooral als U nadenkt dat wij alleen machinerie aanbieden die bewezen zijn **in alle opzichten beter** te zijn dan andere soorten op de markt.

Een postkaart zal U volle bijzonderheden geven.

MALCOMESS & CO., BEPKT.,

Dept. 34a.

OOST LONDEN.

En te DURBAN, KINGWILLIAMSTOWN, enz.

De levensblos der wangen,
Der lippen lieflijk rood,
Zijn thans door 't blauw vervangen,
De loodkleur van den dood;
't Is alles U ontnomen
Wat sieraad gaf voorheen;
Uw doodsuur is gekomen,
Uw laatste kracht verdween.

Van al den last dier plagen,
Met goddelijk geduld,
O Heer! door U gedragen,
Heb ik, heb ik de schuld.
Och zie hoe 'k voor Uw oogen
Hier als een zondaar sta,
En schenk, vol mededoogen,
M' een blik van uw gena'.

Wat stof tot zielsverblijden,
Hoe zalig is 't en goed,
Dat 'k in uw bitter lijden
Mijn redding vinden moet.
Och, mogt ik U, mijn leven!
Daar 'k bij uw kruishout kniel,
Mij zelv' ten offer geven:
Wat winste deed mijn ziel!

U zij de dank mijns harten,
U Jezus, dierbre vriend!
Voor 't doorstaan van die smarten,
Alleen door mij verdiend.
Och, blijv', wat troost ik derve
De hoop op U mij bij,
Opdat, wanneer ik sterve,
In U mijn einde zij!

Als 'k eens van d' aarde scheide,
Och, wijk dan niet van mij!
Als ik den doodsnik beide,
Och, sta dan aan mijn zij!
En wordt mijn strijd het bangste,
Laat dan in angst en pijn
Uw doorgestane angst
Mij tot vertroosting zijn!

Verschijn dan aan mijn sponde,
 Schenk laafnis in den nood!
 Wijs m' in mijn laatste stonde
 Op Uw verzoeningsdood!
 'k Houd dan in stervenssmarte
 Het oog op 't kruis gericht,
 En klem dat vast aan 't harte:
 Zoo valt het sterven ligt!

Is het wonder dat met dit lied op de lippen of in het harte velen getroost de dood zijn tegemoet gegaan?

Is het ook niet te betreuren, dat niet meerdere van Gerhard's liederen in het Gezangen boek zijn opgenomen? Is het niet jammer dat een doods en star konservatisme belet in de kerk zo te zingen? Mocht de dag komen, dat wij in Afrika ook zulke liederen zingen, en ze kennend, daarmede de doodstrijd ons en anderen zoeken te verlichten.

Zeer vele zijn de liederen door P. Gerhard vervaardigd, 129 zijn ons bekend en uitgegeven, niet bij zijn leven, maar later door zijne vereerders. In het Duitse Gezangboek, door mij gebruikt, komen alleen 36 van zijne liederen voor, tegen 28 van Schmolke, 23 van Gellert, 22 van Luther en 10 van Tersteegen, die toch allen wel bekend zijn als dichters van geestelijke liederen.

De 7e Juni 1677 ging Gerhard naar zijn eeuwig huis, om om daar zijn Heer te ontmoeten, wiens lijden hij zo roerend en innig heeft bezongen; hij is Gods weg gegaan en nu dan ook ten hemel ingevoerd.

Geve ons de Heer in deze stofvergodende dagen weer eens zulke zangers, die uit de doodslaap der onverschilligheid ons door hun lied het leven Gods doen horen.

JAC. VAN BELKUM.

Heidelberg,
 Oktober 1922.

PROFESSOR Dr. P. J. MULLER.

Ongetwijfeld hebben velen, die de Hervormde Kerk lief hebben, met weemoed het overlijden van Prof. Dr. Muller vernomen, want veel, zeer veel is de Hervormde Kerk aan hem verschuldigd. Vijf jaren van zijn leven heeft hij voor ons gegeven, en de vruchten daarvan plukt de kerk tans in ruime mate.

In Holland was hij geen onbekende, integendeel, hij, de talentvolle redenaar en grote geleerde, was daar in de Hervormde Kerk zeer geacht en geeerd. Op 10 Maart 1854 is hij te 's Gravenhage geboren, en ging naar Groningen om daar in de theologie te studeren, waar hij een leerling werd van de bekende Dr. J. Cramer en Dr. G. H. Lamers. Na afgelegd doctoraal examen werd hij in September 1879 predikant van de Ned. Hervormde gemeente van Steenwijkerwold. Op 27 Junie 1881 promoveerde hij cum lande tot Doctor in de Godgeleerdheid op een dissertatie over "De Godsleer van Calvijn uit Religieus oogpunt beschouwd en gewaardeerd." In verschillende plaatsen voerde hij de herderstaf, zo in Wolsum, Nijmegen en Rotterdam. Hij was een man van studie en geleerdheid, en verscheidene resultaten van zijn studie heeft hij in boekwerken neergelegd. Zo verscheen van hem in 1883 een boek over "De Godsleer van Zwingli en Calvijn," en 1895 zijn "Handboek der Dogmatiek ten dienste der Ned. Hervormde Kerk," waarvan in 1904, toen hij predikant was te Pretoria, een tweede druk verscheen. Dit boek voorzag toen en ook nog tans in een behoefte, en is voor velen nog een onmisbaar handboek om ingeleid te worden op het terrein van de leerstellige Godgeleerdheid. Een ander geleerd werk van hem verscheen in 1898, toen hij predikant was van de Waals Hervormde gemeente te Haarlem, over "De Godsleer der Middeleeuwsche Joden." Een geleerd werk, waarin wij de grote kennis van deze geleerde moeten bewonderen. Met grote vaardigheid citeert hij uit Hebreeuwse werken van Middeleeuwse Joodse wijsgeren, en wij leren

of. Dr. Pieter Johannes Muller, geboren 10 Maart 1854, overleden 28 September 1922.

hem niet alleen kennen als een bekwame filosoof, maar ook als grondige kenner van de Hebreeuwse taal. In dit boek toont hij o.a. aan hoe b.v. een Thomas Aquinas stellingen heeft verkondigd "in letterlijke overeenstemming met Maimonides," zonder dit altijd te vermelden, en constateert hij hoe deze Roomse dogmatikus meer aan de wijsheid der Joden verschuldigd is, dan vermoed wordt in de Roomse Kerk.

En toch was de levensweg van deze ontslapene niet een weg op rozen. In 1890 werd hij hoogleraar vanwege de Ned. Hervormde Kerk aan de stedelijke Universiteit te Amsterdam, waar hij zijn professoraat aanvaarde met een redevoering over "Denken en Dichten." Doch reeds in 1894 moest hij zijn theologiese colleges staken, daar Dr. Kuyper, die menigmaal zulke onedele wapens gebruikte om zijn doel te bereiken, in verbond met de Sozialisten de studie voor predikanten der Hervormde Kerk te Amsterdam onmogelijk maakte. Ook later heeft Dr. Kuyper hem geweerd van een professoraat.

Het was op aandringen van Ouderling A. D. W. Wolmarans dat Professor Muller in 1904 voor vijf jaar een beroep naar Pretoria aannam. De toestand was na de oorlog zeer treurig, en de krachtige persoonlijkheid van Professor Muller heeft veel bijgedragen om de Hervormde Kerk weder op te bouwen. Toen de vijf jaren verstreken waren heeft Ouderling Wolmarans bij zijn afscheid dan ook getuigd, hoe het naast God ook aan Professor Muller te danken was, dat de Hervormde Kerk, na de driejarige oorlog als een dobbertje op de wateren, weer staat als een eikeboom, zodat met moed de toekomst tegen gegaan kan worden. De grote betekenis, die Professor Muller vooral had voor de Hervormde Kerk, was dat hij met kracht de theologiese opleiding begon, waarvoor ieder, die de kerk lief heeft, hem dankbaar gedenkt. Wat is de toekomst van de kerk zonder eigen opleiding? Vroeger was reeds veel over de opleiding gesproken, reeds van af 1890. Maar sommigen wilden de studenten naar Holand sturen; anderen weer naar Stellenbosch, terwijl gevreesd werd, dat eigen opleiding nauwere aansluiting met de zuster-

kerken in de weg zou staan; en weer anderen wilden wachten totdat eenmaal Universitaire opleiding te Pretoria mogelijk zou zijn. Tot dit laatste was reeds in de negentiger jaren besloten. Maar door wachten werd in de nood niet voorzien. Professor Muller maakte een aanvang met de opleiding, en twee van onze predikanten, Di. Kuhn en Prinsloo zijn door hem opgeleid, waarvoor de Hervormde Kerk hem niet genoeg in dankbare herinnering houden kan. Duidelijk zette hij uiteen hoe er een kweekschool moest komen, om later, als de Universiteit te Pretoria tot stand zou gekomen zijn, daarbij aan te sluiten. Helaas, toen Professor Muller naar Holland teruggekeerd was, is de verdere opleiding van predikanten ook blijven wachten tot 1817, en vandaag plukt de Hervormde Kerk de wrange vruchten van dit lang uitstellen: de velden zijn wit om oogst te worden, maar er zijn geen arbeiders; vele gemeenten kwijnen, doordat zij zijn als schapen zonder herder. Maar nu is de opleiding gevestigd, en naast God kunnen wij ook Professor Muller daar voor danken. Want als het niet zijn krachtig optreden was zou de toestand vandaag hoogst treurig geweest zijn. Waar de Hervormde Kerk nu de vruchten daarvan plukt houde de kerk met dank aan God, de schenker van het wasdom, Professor Muller in ere als een van de planters.

P.

S.P.E.

Ernst is het leven, o zalig, die 't weten!

Arbeid en roeping en edele strijd,

D'eeuwigheid vraagt naar de vrucht van de tijd;

Dwazen, die het werkloos gedachtloos vergeten,

En pas te laat, aan het einde der baan,

D'ernst van het ijdele leven verstaan.

ALGEMENE KERKVERGADERING IN MEI 1890.

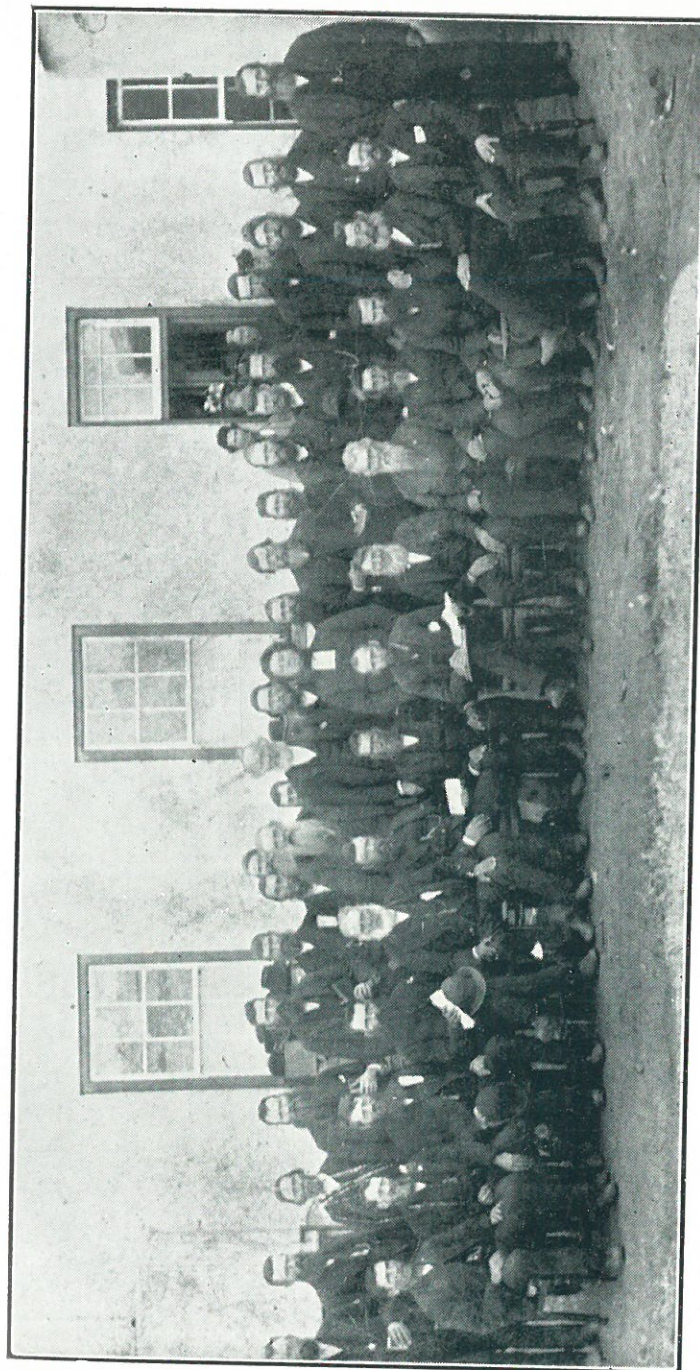
Tijdens deze Algemene Kerkvergadering, die op 25 Mei 1890 en de volgende dagen te Pretoria gehouden is, was Ds. M. J. Goddefroy, ten gevolge van de disorganisatie in die dagen door de Kerkvereniging veroorzaakt, nog de enige predikant. Het is mij helaas niet gelukt om de namen van al de personen op het portret te weten te komen. Indien er lezers zijn die zich nog meer van de namen herinneren of fouten ontdekken, worden zij vriendelijk verzocht dit aan mij te doen weten. Voorzover ik die namen te weten kon komen worden zij hier gegeven:

1, B. H. Pieters, Schoonspruit; 2, C. J. E. Schütz, Makwasssi; 3, J. J. H. Engelbrecht, Standerton; 4,; 5, F. Boshoff, Waterberg; 6,; 7,; 8,; 9, J. A. Esterhuizen, Rustenburg; 10, J. H. Vorster, Middelburg; 11, Chr. Joubert, Pretoria; 12, H. Joubert, Rustenburg; 13, Ds. M. J. Goddefroy; 14, M. J. Pos, Zoutpansberg; 15,; 16, G. J. L. Helberg, Zoutpansberg; 17, A. J. de Lange, Pretoria; 18, J. M. Jansen v. Rensburg, Rustenburg; 19, J. H. Boshoff, Rustenburg; 20,; 21, C. L. J. van Niekerk, Marico; 22, A. S. Labuschagne, Marico; 23,; 24, F. W. Ernst, Schoonspruit; 25,; 26,; 27, M. J. Willemse, Mapochsgronden; 28, B. M. Jansen van Vuren, Venterskroon; 29, J. D. Weillbach, Heidelberg; 30,; 31, van Broekhuizen; 32, Nic. Viljoen, Pretoria; 33, H. P. A. Pretorius, Pretoria; 34, J. G. Waldeck, Makwasssi; 35, C. G. Coetzee, Marico; 36, J. W. Viljoen, Marico; 37, G. J. B. Robertse, Rustenburg.

P.

S.P.E.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,

24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37
Algemene Kerkvergadering der Ned. Hervormde Kerk, Mei 1890.

C. J. Joubert, Hoofd van Mijnwezen, Scriba der
Algemene Kerkvergadering.

A. D. W. Wolmarans, Sekretaris van de Prokuratie
Kommissie.

President Kruger wil de vrede herstellen.

UIT VEEL BEWOGEN DAGEN.

Deze karikaturen zijn gemaakt door de kunstenaar W. H. Schroeder, die op jeugdige leeftijd gestorven is. Zij verplaatsen ons naar de veelbewogen dagen van 1891, toen de kerkelijke twisten op zijn hevigst woeden. De eerste tekening stelt voor de heer C. J. Joubert, Ouderling van Pretoria, en de tweede de heer A. D. W. Wolmarans, sekretaris van de Prokuratie Kommissie, beiden om hun helder verstand en grote bekwaamheden hoog geroemd, wat de tekenaar dan ook uitbeelden wil. Van Ds. M. J. Gooddefroy moet er ook een dergelijke tekening gemaakt zijn, die ik echter niet kon bemachtigen. Mocht een van de lezers die bezitten, dan houd ik mij gaarne aanbevolen om het te leen te ontvangen. De derde tekening ziet op de vergadering die in Augustus 1891 door President Kruger samengeroepen was, met het doel de twist bij te leggen.

P:

S.P.

FRANCOIS JACOBUS JOUBERT.

Het is soms alsof de vroege geslachten ons toeroepen zoals een Paulus aan een Timotheus heeft toegeroepen "bewaar het pand u toebetrouwd." Dat pand, dat zij in het midden van ons volk als een kostbaar bezit ons ongeschonden hebben overhandigd. Vraag naar de oude paden, naar het geloof ons door de heiligen overgeleverd. De oude voortrekker geslachten zijn heengegaan, en hoe zullen wij jongeren hun erfenis behandelen? Een type van die oude voortrekkers was zeker Francois Jacobus Joubert, in de omwandeling gewoonlijk "Vaal Frans" genoemd. Op 25 Januarië 1826 is hij geboren, en later is hij gehuwd met Hester Christina Nicolassina Bothma, die hem steeds trouw ter zijde heeft gestaan. Ook zij was een echte voortrekkers vrouw. In Natal stond zij de haren bij gedurende de moorden van Dingaan. Toen de kaffers het lager aanvielen, goot zij kogels, en haar handen waren zo vol blaren en zo verbrand van die warme kogeltangen, dat zij ze nog lange tijd daarna niet kon gebruiken. Tragies, naar de mens zeer tragies, was de levens avond van deze vrome christin. Op 5 Augustus 1900 is zij op de plaats van haar overleden man gestorven, terwijl alleen haar kleinzoon, Ouderling P. van den Berg van Marico, haar moest begraven, bijgestaan door Engelse soldaten.

De oude vader Joubert was een van de geestelijke bouwers van de gemeente Zeerust. In het jaar 1849 had hij zich in die streken gevestigd en jarenlang was hij ouderling, en in de tachtige jaren ook Volksraads-lid. Voordat het dorp Zeerust was aangelegd was de plaats Wonderfontein, bij Groot Marico, een van de kerkplaatsen waar Ds. van der Hoff in die dagen kerk hield. In 1875 werd Ds. de Vries uit de Kaapkolonie naar Zeerust beroepen. Volgens een gepubliceerd ge-

Francois Jacobus Joubert
en
Hester Christina Nicolasina Bothma.

denkschrift van deze predikant was het niet uit liefde voor de Hervormde Kerk dat hij naar Zeerust ging. Geen wonder dan ook, dat hij meermalen in botsing kwam met Ouderling "Vaal Frans." Later, in 1884, is Ds. de Vries weer terug naar de Kaapkolonie. Men is toen ook met de Kerkvereniging in Zeerust begonnen, waar door er menig tragies voorval heeft plaats gevonden.

Ook daar wilde men toen alles wat Hervormd was uitstoten. Het was echter weer Oom Vaal Frans die de leiding tot verzet op zich nam. Tengevolge van de Kerkvereniging was de gemeente van Marico ook tijdelijk gedisorganiseerd. In 1889 werd er door de gemeente een commissie gekozen waarvan de heer Joubert de voorzitter was, om de kerkelijke goederen in die dagen van disorganisatie te beheren. Het was deze commissie die Ds. Goddefroy in opdracht van de gemeente uitnodigde daar in Januari 1890 kerk te houden, nadat de gemeente hem tevens verzocht had als consulent op te treden. Bij die gelegenheid zijn weer opnieuw Kerkeraadsleden gekozen. Daar het kerkgebouw in bezit was van de Verenigde gemeente, werden de diensten onder bokzeilen gehouden. Op 19 en 20 Julie 1890 was er weer kerk besteld. Het kerkgebouw was nog steeds in het bezit van de Verenigde gemeente, doch de Hervormden waren vast besloten hun rechtmatig eigendom terug te krijgen, desnoods met geweld. De gemoederen waren dan ook zo opgewonden, terwijl men daar op het kerkplein stond zonder in de kerk te mogen gaan, dat de Kerkeraad het beter vond de viering van het Heilig Avondmaal uit te stellen. De deuren werden dan ook uiteindelijk door de Hervormden geopend en van andere sloten voorzien, en zo werd het kerkgebouw weer in bezit genomen. De Verenigde gemeente liet het echter niet hierbij. Bij de eerste dienst op Zondag morgen, toen de gehele gemeente reeds gezeten was, en de godsdienstoefening een aanvang genomen had, kwam de Baljuw met een klerk naar de konsistoriekamer en vroeg naar de voorzitter van de commissie, die de kerkelijke goederen gedurende de disorganisatie moest beheren. Die voorzitter was juist de heer Frans Joubert, die tevens voorlezer was en voor de predikstoel stond, bezig om zijn werk te verrichten. Op

de opengeslagen Bijbel van de heer Joubert legde de Baljuw toen een bevelschrift neer, om de gemeente namens de landdrost te gelasten het kerkgebouw te verlaten. De heer Joubert wierp echter minachtend de lastbrief op de vloer en ging door met zijn werk. Zondag werd het nog erger. Toen de gemeente voor de avonddienst reeds gezeten was, verscheen de Baljuw andermaal, vergezeld van de waarnemende veldkornet, de hoofdkonstabel en enige andere personen, met handboeien bij zich, met het doel om arrestaties te maken, indien de gemeente het kerkgebouw niet wilde ontruimen. Toen er dan ook pogingen gedaan werden om enige personen gevangen te nemen, wilde de gemeente zich daadwerkelijk verzetten. Ds. Goddefroy liet echter dadelijk zingen, en de Baljuw verdween met de zijnen. Men kan begrijpen, dat onder zulke omstandigheden de verwarring groot was, want ieder ogenblik kon er iets onaangenaams gebeuren. Gelukkig werd de rust Maandag morgen hersteld, toen er een Regeerings telegram ontvangen werd, waarin gelast werd aan beide partijen om geen stappen te nemen, daar de Regering een commissie tot onderzoek zou benoemen.

Gelukkig behoren die veel bewogen dagen tot het verleden. En ook de gemeente van Zeerust kon zich weer beter organiseren, zodat daar alle verwarring verdwenen is. Die gemeente is tans een van de beste gemeenten van de Hervormde Kerk, wat ook veel te danken is aan het werkzaam aandeel, dat de heer Joubert aan dit alles had. Hij is blijven arbeiden, totdat hij op 3 Junie 1895 de eeuwige ruste is ingegaan.

S. P. ENGELBRECHT.

Pretoria.

Daar ligt een zware boomstam, een bonk hout. 't Is geen kruis. De timmerman moet er bij komen om er een kruis van te maken. Daar ligt uw lijden, doelloos en onbegrepen. Het is geen kruis. 't Geloof moet er bij komen om er een kruis van te maken.

Prof. Dr. A. J. Th. Jonker.

GEDICHTEN

door G. E. ALERS.

Van U te zingen, keer op keer,
Is mij vreugde, Heer!

Mag door mijne melodieën
Ruischen Uwe harmonieën
Als de lavend' avondwinden,
Die door zwoele luchten vinden
Hunnen weg, om te brengen milden zegen
Van een stillen lente-regen:
Droppelen druipen in de dalen
Van dorstige leege harte-schalen—
Dan dank ik U, O Heer,
En vraag niet meer.

'T IS AL UW GESCHENKEN!

Het blauw omhoog,
Uw trouwe boog,
Zon-licht alom,
dat richt rondom
Vreugd zonder end,
Het wonder der lent',
Uw zoele regen
op koele wegen;
De ruischende stroomen
langs suizende boomen,
Het riet, dat kan klagen;
Het lied, dat kan dragen
Mijn hart omhoog
Uit smart, die mij boog,
Tot daar, waar eens weer
uit de aarde om-neer,
Ontspringen fonteinen
en zingen de reinen....
Alles tezamen
Wat looft Uwe Name,
Genadig-gedenken, liefde en eer—
't Is al Uw Geschenken, O Heer!

VERLOREN ZOON.

Luc. 15:11-21.

I.

Ik lach, als men mij zegt:

“Door liefdes zorg wordt gij gedragen.”

In-kooi-gevangen-vogel voel ik mij,

De vleugels lam geslagen.

Een leeuw, die droomt van vrijheid,

Maar achter tralies zit, getemd.

O, mocht ik zwerven door mijn Droomenland;

D a a r mijn begeeren endt!

Gezag en kan ik niet verdragen,

Noch wetten boven mij erkennen:

Gelijk de hinde over heuvelen

Van vrij-genieten wil ik rennen....

Geef, Vader, geef Uw zoon

Het deel, dat hem behoort;

Laat mij mijn droom gelusten,

Mijn idealen grijpen: Geef mij Uw woord.

2.

Een nacht van donkerheid,

Vervaarnis niet-te-peilen,

Waarin geen blanke maan

Op wolken-golven aan komt zeilen,

Beklemt mijn hart, gescheurd,

Gebroken door de zonden;

Ik zie mijzelf zooals ik ben.

Beween en voel mijn wonden,

Waarvoor ik geen genezing weet;

Die bloeden zullen tot den ende.

Voor mij geen hoop—

En mag de nacht zich wenden

Tot nieuwe morgengloden,

De zon zal dan bestralen

Een zee in schoonen schijn

Van op-en-neder dalen,

Die mij omhelsde, kuste

Tot ik zwijmelend verdrunk,

In welker grondelooze diep

Mijn Droomen-land verzonk.

3

Uit schijnbaar ver-verleden, op vlugge

Wieken aangezweefd komen de beelden,

Herinneringen, bevallige Gratien,

Wier zachte handen heelden

Vele wonden van het heden;

Door wier tooverstaf verrezen

Uit de diepte van de zeeën: Paradijzen.

Nieuwe hope kwam gerezen

In geluk-verloren harten;

Omfloersde oogen gingen stralen

Van nieuw leven en vergezichten

Gingen open die verhalen

Het oude schoon in nieuwe tale,

Als nieuw de oude heerlijkheid—

Maar in mij n binnenste: vreugdes-beker

Wordt lijdenskelk vol bitterheid.

Het stemt zoo droef mij U te zien

Mijnen Vader, te hooren Uw stem, die

Alles mij brengt voor den geest,

Hoe als kind ik nestelde op Uw knie, —

Hoe ik vreugdevol speelde

In het huis, dat zoo mooi was en groot

Waar niemand, ook de slaaf niet,

Gebrek had en ik alles genoot.

4.

Vader—ik heb gezondigd!

En ik k a n niet rusten,

Mijn verlangen naar de kusten,

Waar 't geluk mij eens omarmde,

Waar Uw liefde mij verwarmde

Wordt niet gedoofd en wil niet wijken—

Laat, o laat mij niet bezwijken;

Ik durf niets hopen, niets verwachten

En toch....Opstaan zal ik, mijn gedachten

Zijn als golven,

Die het wrak duwen,

Breken dreigen, maar eindlijk
 In de richting stuwen
 Van het strand
 Waar het aan komt spoelen
 Tot het sidderend stil ligt
 Na 't onstuimig woelen
 Van de fel-bewogen zee;
 Zoo kom ik aangedreven.
 O Vader, draag mij mee!

VROOMHEID ZONDE.

't Is niet ter allerstonde
 Waar, dat zonde zonde is.
 Soms is ook vroomheid zonde
 En zeker en gewis
 Hebt gij al uitgevonden,
 Als vroomheid zonde is.

Alwaar de Farizeer gaat
 Of staat, in Vroomheid's
 Lang en licht Gewaad
 En zich op eigen deugd verlaat
 En stelt zich daar
 Dicht bij 't Altaar
 En dankt met vromen mond:
 "Ik ben niet als die Tollenaar
 Van 't volk verachte Woekeraar."

Ach, niet zoo vroom
 En met meer schroom
 de Tollenaar
 Van verre stond.

Een kan zich wanen God nabij
 Maar dichter zijn aan Duivel's zij;
 Men moet "van verre" staan
 Om door God's gouden Deuren in te gaan.

DE HEILIGE DISCH.

Ik heb lief het zuiver-blanke kleed,
 Gespreid ten heilig Avondmaal;
 Voor God ontvouwen, schuldloos leven,
 Zeggend woordelooze-taal.

Ik heb lief het zuiver-witte brood,
 Gebroken in de zilvren schaal:
 Van 't gekruisigd Lichaam sprekend
 In de aandacht-stille zaal.

Ik heb lief den purper-rooden wijn,
 Die uit Jezus' wonden vloeit;
 Heilig bloed in offerbeker,
 Waaruit de Kruise-roos ontbloeit.

MORGEN LIED.

O stralend Licht! O Glanzend Wezen!
 Die in Morgen-zonneschijn
 Uit den nacht weer komt gerezen
 Tot een nieuw en heerlijk Zijn!

Uit de ochtendlijke Deuren
 Komt mij tegen bloeme-geuren;
 'k Weet het leven wonder-zoet,
 Waar Gij 's morgens mij weer groet.

Streel mij met Uw zachte Handen,
 Doe in mij Uw zon-gloed branden;
 Laaf mij met Uw Liefde-wijn
 Tot een dagelijks zalig-zijn.

O de jonge, schoone Morgen,
 Die doet vluchten alle zorgen!
 Al Uw hemelen zijn blauw—
 De Morgen lacht in bloemen-dauw.

'T GENEZEND WOORD. *)

De middagzon bleekt weer de blauwe luchten
 Tot wazig, blauw-doorschenen wit
 Om 't huis, waar sprakeloze zuchten
 Verlichten 't leed, van die in stilte bidt.

Met weemoeds-ernst omlijsten donkre haren
 Het bleek en afgetobd gelaat,
 Waarop de felle smarte-bazen
 Rimpels lieten als de vloed op 't strand na-laet.

Haar moede oogen, in wier tranen lagen
 Al de smarten van ziels donkre dagen,
 Drinken troost uit d'oude Bijbel-bladen.

Toen durfd' ik niet de heilige aandacht storen
 Van zieke, wie God zelf doet hooren
 't Genezend woord van hemelsche Genaden.

G. E. ALERS.

*) Na een bezoek in het hospitaal te Germiston.

Uit: "VLACSTOKKIES IN DIE KERKESKIEDENIS."

Hoofstuk xxii.

Die Hervorming:—"Die Dag!"—Luther: die Hervormer van Duitsland.—Sij kinderjare.—Student in Erfurt.—'n Blitz drijf hom klooster toe.—Hij kla sij angs oor die sonde aan Von Staupitz.—Luther Professor in Wittenberg.—Sij reis na Rome.—Die aflaatkramer.—Tetzel.—Die oorkondes of grondwet van die Hervorming: sij 95 stellinge op 31 Oktober 1517.—Luther in Worms.—Op die Wartburg.—Sij huwelik.—Sij leer.—Sij vrou.—Sij dood.

Op die 10de November 1483, die aand tussen elf en twaalf uur, werd aan Hans Luther en Margaritha Ziegler in Eisleben 'n seuntjie gebore, wat die volgende dag bij die doop die naam Maarten ontvang.

Hans Luther was maar arm en moes sij kos verdien as mijnwerker. Later is hij verhuis na die stad Mansfeld toe, waar hij as steenhouwer sij groot famielie moes sien te onderhou. Deur arbeid en vlijt van Hans en spaarsaamheid van Margaritha het dit met die loop van die tijd egter baie beter gegaan met die geldelike vooruitsigte van die famielie, en toe die vader in 1530 sterwe, laat hij twee smeltoonde en 1000 "thaler" na.

Luther is onder stringe tug opgegroe—soms selfs onnodig hard! Hij vertel self, dat sij ma hom eendag oor 'n ou okkerneutjie bloedit geslaan het. Selfs op skool was dit nie beter nie: so het hij eenmaal daar, vóór die middag, vijftien pakke slae gekrij.

Daar dit die begeerte van sij vader was, dat hij advokaat sou word, moes hij reeds op 14-jarige leeftij die ouerlike woning verlaat, om in Maagdeburg 'n skool van die "Broeders van die gemeenskaplike lewe" te besoek. Nadat hij 'n jaar op Maagdeburg geblij het, is hij weer na die skool in Eisenach gestuur, waar sij moeder famielie had. Die hulp wat hij van sij ma se famielie krij, was egter nie voldoende nie, om te verhinder,

dat hij ook hier, soos in Maagdeburg, langs die huise van die burgers, en op die strate, moes sing, om so deur die opgehaalde geldjies sij onkoste te betaal—'n gewoonte van daardie dae, waarvan arm studente hulle bedien het.

Onverwags kom hierin verandering: 'n vroom dame, vrou Ursula, die eggenote van die rijk Eisenacher burger Kunz Kotta, was getrowwe deur sij "sing en hartelike gebed in die kerk" en neem hom toe met liefde op in haar huis. In 1501 word Luther in 'n ander stad—Erfurt—as student ingeskrijwe, waar sij vader nou self in die koste van sij onderhoud en studie kon voorsien. Luther was 'n ijwerige student, maar nie 'n minder vlijtige, vurige bidder nie. Sij motto was: "Fluks gebid, is al meer as half gestudeerd." Soos reeds opgemerk, was dit die begeerte van Hans Luther, dat sij seun in die regte sou studeer: maar die hart van Maarten was nie in dié besigheid nie—nee, die Latijnse klassieke, en veral die digters, het hom baie meer geboei en aangetrek.

In 1502 verwerf hij die graad van "baccalaureus" in die filosofie (B.A.) en in die begin van 1505 die van magister (M.A.). Hij moes egter nog twee jaar lank filosofiese voorlesings hou, voordat hij in sij vol tietel kom—en tegeliktijd sou hij dan ook 'n begin maak met sij studies in die regte (regsgeleerdheid): maar God had ander planne met hom. Die Gees van God het begin om die aardse ambiesie van die jongeling uit te doof en sij oë te rig op die ewige dinge. Die eerste vonk het in sij siel geval, toe hij toevallig (?), gedurende sij verblijf in Erfurt in die universiteits-biblioteek, 'n Latijnse Bijbel op die lijf loop—'n boek wat hij nog nooit te vore in die hande had nie! Hij lees met ontroering die geskiedenis van Samuël en Hanna. Kort daarop word hij ernstig siek, so selfs, dat sij lewe in gevaar was. 'n Ou priester besoek hom in sij krankheid en troos hom met die woorde: "Hou goeie moed! Jij sal aan hierdie siekte nie sterwe nie. God sal nog 'n groot man van jou maak, wat baie mense sal troos: want diegene, wat God liefhet en uit wie Hij iets heerliks en groots wil vorm, die lê Hij vroegtijdig die heilige kruis op, in waffer kruisskool geduldige mense veel leer."Dieper het die vonk egter in sij siel gebrand, toe een van sij mede-studente, Hieronimus Buntz, uit Winsheim,

wat net soos hij na die waardigheid van magister staan, en wat ook die vereiste eksame daarvoor reeds afgelê het, aan 'n ernstige siekte onverwag sterwe. Hierdeur werd die oog van Luther geopen vir die nietigheid en verganklikheid van aardse eer en akademiese grade.

Die vonk sou ewewel gloei tot volle vlam bij die volgende gebeurtenis. Dit het plaas gevind op die 2de Julie 1505, terwyl Luther op pad was na die universiteit toe, van 'n besoek van sij ouers af. Daar langs die pad dan, nabij die dorpie Stotternheim, nie ver van Erfurt af nie, oorval hom 'n verskriklike donderbui. Dit blits net, waar jij kijk, en die strale slaan, soos vuurpenne neer rondom hom; die donder rol, soos bok-waens oor die rooi kliprandjies, deur die lug, terwyl die gefurkte blitse kettings vleg.... En soos eenmaal vammelewe aan Paulus, op die weg na Damaskus, verskijn daar snellik aan Luther 'n lig uit die hemel in die vorm van 'n blits, wat in die boom, waaronder hij skuiling gesoek het, langs die stam af naas hom neerslaan, terwyl 'n vreeslike slag volg. Buite homself van angs en skrik val Luther op sij aangesig ter aarde neer en roep in sij benoudheid uit: "O, liewe St. Anna (die beskermvrou van die universiteit) help mij, en ik sal monnik word!" Dit was also 'n skrik van die hemel—die "skrik des Heren"—wat hom in die klooster drijwe, soos hij sij vader twee jaar later verseker het.

Toe sij vrinde en mede-studente van sij voorne-mings hoor, het hulle alles, wat in hult vermoge was, gedoen om hom daarvan af te krij, maar te vergeefs: sij besluit was geneem.

Veertien dae later nodig Luther die aand sij beste maats uit op 'n gesellige bijeenkoms bij hom op sij kamer. Met sang en musiek word die aand deurgebring, en nog eenmaal probeer sij vrinde, om hom om te haal om te blij.... "Vanaand sien julle mij en dan nie meer nie!" Dit was sij laaste argument.

Die volgende dag—17 Julie 1505—aan die heilige Alexius gewij—bring hulle hom weg na die augustijner hermiëte klooster, en toe die poort gesluit word agter die ou geliefde vrind, wie se daad hulle nie kon begriip nie, gaan hulle terug na die Hoëskool toe met trane in hulle oë. Hier in die grijs ou klooster sou Luther nou boete

doen vir sij sonde en vrede soek en vind vir sij arme vermoeide hart—ja, hij het dit gevind, maar nie op die weg, wat hij gemeen het nie!

Dis opmerklik, dat die bekendste boekies oor die Kerkgeskiedenis die dinge in hierdie deel van Luther se lewe met mekaar verwar: dit word gewoonlik vertel, dat die vrind van Luther, wie se dood hom so aangegriip het, vermoor was en Alexius heet.... Nee, hij is plotseling gestorwe, en sij naam was Hieronimus Buntz! Alexius was die naam van die heilige in die Roomse Kerk, aan wie die 17de Julie gewij was—die dag, waarop Luther in die klooster gegaan is.

In die klooster het Luther wel werk genoeg vir sij hande gekrij, maar nie vrede vir sij siel nie! Hij moes die veragtelikste werk doen—soos die privaat plekke skoonmaak—en verder met die "saccum per naccum" (bedelsak om die nek) deur die strate van Erfurt gaan, om die bedel-goedjies en—geldjies op te haal. Die ongeleerde en lui monnike had daar skik in om die geleerde jonge M.A. vir aspoester te gebruik.

Luther het dit egter alles van harte gedoen en met des te meer ijwer, naarmate hij meen, om daardeur sij saligheid te verdien. Maar alles te vergeefs—geen vrede nie! Tevergeefs al die werk; tevergeefs ook, dat hij vlijtig die kerkvaders bestudeer, of in die Bijbel lees, wat hij in die klooster ontdek het, aan 'n dik ketting vasgesluit!.... Toe hij eindelijk tot priester bevorderd was en die "mis" (awendmaalsformulier) moes lees, het hij dit gedoen met siddering en bewende angs. In sij vertwijfeling skrijwe hij aan Von Staupitz: "O, mij sonde, mij sonde, mij sonde!"—Luther was naderhand in 'n "sielstrijd oor sij sonde en was amper van sij verstand af; maar niks wou help nie—geen vrede nie! Maar God sou hom nie aan sij vertwijfeling oorlaat nie. Hij stuur 'n raadsman en trooster aan die arme, uitgeteerde jongeling "met die peinsende oë." Die raadsman en vrind was die reeds genoemde Dr. Von Staupitz, sedert 1503 generaal-vikaris van die Augustijner-orde vir Duitsland. As Luther aan hom sij nood kla en sê, dat veral die leer van die uitverkiesing hom tot wanhoop drijwe, omdat hij partij dae dink, dat God ook hom dalk besluit het onder die "massa vir die verdoemenis," dan

antwoord die vroom Von Staupitz in die volgende woorde. En o! mog elke vertwijfelde en wanhopende siel tog die woorde lees en ter harte neem! Von Staupitz sê: "Alleen in die wonde van Kristus word die uitverkiesing verstaan en gevind, en nêrens anders nie; want daar staan geskrywe: "Luister na Hom" (Jesus), (Matth. 17:5). En as Luther vertel hoe groot sij ang is vir die hel en die ewige oordeel—die vreeslike oordeelsdag—dan is die woord van Von Staupitz: "Kristus verskrik nie, Hij vertroos alleen!" "Het jij dan nie die mooi woorde in die "Credo" (12 artiekels) gelees nie: "Ek geloof die vergewing van sonde?" " Von Staupitz wijs Luther verder daarop, dat hij te veel oor sij sonde broei, en solank as hij daarmee aanhou, sou hij geen vrede vind nie. Hoewel die gesprekke met Von Staupitz nie dadelik aan die hart van Luther rus gebring het nie, so was dit tog die middel, waardeur die newele langsaam begin opklaar het, soos die mis-wolkies in die laagtes op 'n somersmôre!

Von Staupitz het ewewel ingesien, dat Luther kranksinnig sou word, of van wanhoop sou sterwe, as hij langer in die klooster blij, waar hij soveel kans had om op sij sonde te broei. Nee, hij moes daar uit, die wêreld in, waar werk was, baie werk, heilige werk, so dat sij rustelose gees daarmee kon besig wees. En so was Von Staupitz die bewerker van die ding, dat Luther in 1508 benoem werd tot hoogleraar in die Wijsbegeerte aan die pas-gestigte Universiteit van Wittenberg.

IN WITTENBERG.

gaan Luther weer woon in die klooster van sij orde aldaar, en so moes hij hom skik na al die reëls en verpligtings van 'n monnik. Aan die universiteit doseer hij in die wijsbegeerte en woon tewens die Kolleges (lesse) van die Teologiese Professors bij; en hij vorder so fluks in die laasgenoemde, dat hij reeds op 9 Maart 1509 die graad van B.A. ook in daar die wetenskap verwerf.

In die najaar van 1509 vind ons hom weer terug in Erfurt, om watter rede is ons onbekend; maar hier in Erfurt behaal hij nou die hoogste graad in die teolo-

giese wetenskap—"Sententiarius"—; verder maak hij alhier tans 'n begin met die studie van Grieks en Hebreeus, onder Johannes Lang.

Dit was ook gedurende hierdie tweede verblijf in Erfurt, dat Luther die reis na Rome toe onderneem het—'n voorreg, wat hij vir geen 1000 gulde wou mis nie. En o! met waffer gevoelens van heilige aandoening het hij nie die tog onderneem nie! Hoe graag sou hij tog daar in Rome—heilige Rome—deur die voorlees van misse en die doen van goeie werke sij ouers uit die vagevuur verlos!... Maar hulle lewe toe nog albei; en hij had regtig spijt, dat hulle nie al dood was nie, sodat hij die goeie, filiale en pieuse daad aan hulle kon verrig.

Toe hij Rome genader was, en die stad in gesig krij, val hij op die knieë, en met die hande na die hemel uitgebreid, roep hij uit: Wees gegroet, heilige Rome!" En later in sij godsdiensijwer kruip hij die 28 trappe op van die "scala sancta"—die sogenaamde Pilatus trap—ten einde die rijk aflaat te win, wat daaraan verbonde was: 9 jaar vergiffenis van sonde vir elke trap!... Maar ag, hoe sou nie sij siel en geloof geskok word nie, en met waffer teleurstellings sou hy nie Rome verlaat nie! Hier moes hij nou uitvind dat, "as daar 'n hel was, dan was Rome daarop gebou." Ja, met die allerheiligste ding werd aldaar gruwelik gespot. In die tijd, wat hij nodig had, om een mis te lees, lees 'n ander priester sewe, en roep hom toe: "Passa, passa"—("maak gou, maak gou")—en stuur ons "Liewe Vrou" (Maria) haar seun (Jesus) spoedig weer huius toe; na sij ma toe!"—Selfs die formula van die mis (awendmaal) word spot-tend omgedraai, sodat 'n sekere priester sê: "Brood is jij en brood sal jij blij; wijn is jij en wijn sal jij blij."

Al dié dinge het op Luther 'n vreeslike indruk gemaak, en al was hij toe nog 'n troue seun van Rome, so was nou tog veel van die glans daaraf.

In 1512 as Luther weer terug in Wittenberg, en op aansporing van Dr. Von Staupitz verwerf hij die graad van dokter in die godgeleerdheid. Maar die groot dag van Luther was aanstaande: die dag van wanneer af sij naam sou klink van land tot land, die hele wêreld deur; die dag van sij 95 stellinge: 31 Oktober 1517! Soos wel bekend is, het Luther hierdie stellinge geskrywe

teen die aflaathandel van Tetzal; (aflaathandel beteken: sonde vergewerij vir geld!)

Oorspronklik is in die R. Kerk. geleer, dat die aflaatslegs kwijskelding was van strawwe deur die kerk self opgelê; later, dat dit was van die ewige strawwe, terwyl die t i j d e l i k e in die vagevuur geboet werd; en in die dae van Luther, dat dit was volkome absolusie van tydelike en ewige albei! Vir geld kon mens dus vergewing krij, nie alleen nie vir elke sonde, wat jij reeds gedoen het, maar ook vir die, wat jij nog van plan was om te doen. Die aflaats in die onderhewige geval was uitgeskrijwe deur Pous Leo X., om geld te krij vir die voltooiing van die St. Pieterskerk van Rome, deur Julius II. begin. Hij dra die aflaathandel in Duitsland op aan Albrecht van Brandenburg, 'n regte smullebaard en lekkerbek, wat die besigheid weer verkoop vir 30,000 goud guldens aan die rijk bankiershuis Fugger in Augsburg, sodat die heil van siele nou werklik in die hande was van spekulateurs en besigheidsmanne!

Die man, wat namens die bankiershuis die jop in Sakse sou doen, was 'n dominikaner Johannes Tetzal, eintlik Dietzel. Die kêrel was indertijd deur Keiser Maximilian veroordeel om in die Inn versuip te word, omdat hij op egbreuk betrap was. Frederik die Wijse het hom egter vrij gekrij: glo uit dankbaarheid kom hij nou in Frederik se erf-lande, om sij onderdane van hulle sonde en hulle....geld af te help. Toe die een skotskar na die ander vol goud dan ook die Alpe oortrek, spot die Italiane: "Dis die sondes van die Duitsers daardie!"

Hierdie Tetzal was 'n brutale vent en het met groot lawaai die stede van Sakse binnegerek. As hij vóór 'n stad kom, laat hij aan die magistraat weet, dat die genade van God en die Pous voor sij poorte verskijn was. Dan trek die mense in toue uit, en onder 'n vreeslike orasie gaan die optog na die katedraal, met 'n groot, rooi kruis vooraan. Tetzal beklim die preekstoel en hou met donderende stem 'n redevoering. En onder meer sê hij: "dat hij sulk 'n mag van die heilige vader die Pous had, dat, al het iemand ook die Maag Maria, die moeder Gods, geskend, hij dit kon vergewe, as so iemand maar net genoeg getaal. Verder, die rooi aflaatskruis met die Pouslike wapen (wat hij oral in die kerke

laat oprig) was net so magtig, as die kruis van Kristus. Nee, hij, Tetzal, wil darem nie in die hemel met Petrus ruil nie; want hij het met aflaats meer siele verlos, as Pterus met al sij gepreek. En belangende die vagevuur:

Wanneer die geld in geldkis val,
bereik die siel die hemel al."

Mens kan jou voorstel, hoe Luther moes gevoel het, toe hij met die vrugte en praktijke van hierdie leer in sij gemeente te doen krij. Sommige van sij gemeentelêde verklaar dan ook brutaalweg, dat hulle geen gerou had nie oor hulle sonde, en ook nie die nodigheid daarvoor insien nie, want hulle het daarvoor betaal; ja, dat hulle aflate in hulle sak had vir sondes, wat hulle nog van plan was om later te doen.

Die resultaat hiervan was die 95 stellinge of artikels van Luther, teen die deur van die slot-kerk aangeplak op 31 Oktober 1517, en wel op dié datum, omdat daar hierdie namiddag 'n voorbereidingsdiens was vir die feestelikhede op die volgende dag: die jaarlikse herdenking van die inwijding van hierdie kerkgebou. Die aanplakking van die stellinge aan die deur was niks buitengewoons nie: omdat hierdie kerk in verband met die universiteit bestaan het, was dit 'n jaarlikse gewoonte, dat een of ander professor van die universiteit daar seker stellinge of twispunte aanplak, waaroor hij met enigeen gewillig was te disputeer. Luther het dan ook nou weer verklaar, dat hij gewillig was, om met elkeen, wat wou, te argumenteer oor sij stellinge. Daar kom egter niemand te voorskijn nie. Maar hulle doen meer: die mense verdring mekaar om die stellinge; skrijwe dit af, of vertaal dit uit Latijn en stuur dit aan hulle vrinde. En binne 14 dae was die stellinge deur geheel Duitsland, en selfs vër daarbuite, versprei en bekend. Dit was publiek, of die wit pèrde, wat daar galop in die stormwind in die nag, of resies ja op die golwe van die see, die stellinge van Luther op hulle vaart meeneem, sodat in wenige weke die hele wêreld dit weet.

In die begin lag die Pous oor Luther en noem sij werk 'n monnik-rusietjie; later stuur hij 'n bul (bandokument), maar die studente van Wittenberg maak 'n

groot vuur buitekant die stadsmuur en braai daarop die pouslike bul.

IN WORMS

die 18de April 1521 was egter die grootste dag van Luther se lewe. Op hierdie dag het hij in Worms voor Keiser en Rijksdag gestaan. Reeds van te vore was Luther met sij teenstanders in opelike woordestrijd gewees, soos in die disputasie op Leipzig met Dr. Eek; of hij was onder verhoor geneem deur die Pouslike legat, soos deur Cajetan in Augsburg en Miltitz in Lichtenberg.

Maar wat hier in Worms sou gebeur, was so ernstig, dat al die voorgaande daarby as kinderspulletjies vergelyk kan word. Hier in Worms moes hij nou sij saak verdedig voor Karel V., Keiser van Duitsland, voor Hieronimus Aleander, die afgevaardigde teenwoordiger van die Pous, en voor al die rijksgrötes van Duitsland. Hij kon seker wees, dat die ban sou volg, en bowenal loop hij gevaar, om ook soos Johannes Huss, staande die vergadering, verbrand te word. Weliswaar had hij 'n vrijgeleide (koninklike pas) van die Keiser, maar Huss had dit ook. Die Roomse het ook wel terdege bij die Keiser aangehou, om sij beskermings belofte aan Luther gegee terug te trek, soos Koning Sigismund die van Huss teruggetrek het. Maar Karel antwoord fier: "Ek wil nie soos Sigismund bloos nie; en al is daar nêrens meer in die wêreld trou te vind nie, dan moet dit nog bij 'n Duitse Keiser gevind word!"

Toe 'n vrind Luther wijs op sij gevaar in Worms en hom afraai, om nie te gaan nie, antwoord die Hervormer: "Al is daar in Worms ook soveel duiwels, as panne (leiklippe) op die dakke van die huise, dan sal ek tog daarheen gaan."

Die aand om 6 uur word Luther geroep, om voor die vergadering te verskijn. Hoe hij die stoep-trappe van die Parlementsuis opgaan, fluister 'n ou soldaat hom iets in die oor, terwijl hij hom op die skouer klop, wat hom grooteliks bemoedig het. Dit was Georg von Frundsberg, die owerste van die landsknechte. Hij sê: "Monnikie, monnikie, jij doen vandag 'n gang, soos ek en menige owerste in die heetste veldslag, voor

die bekke van die kanonne, nie gedoen het nie: maar is jij seker van jou saak, gaan dan in Gods naam voort, en wees maar getroos, God sal jou nie verlaat nie."

Toe die eenvoudige boerseun die aand voor die grotes en magtiges van die aarde staan, het hij hom maar klein gevoel. Sij antwoord op die vraag, of hij wou herroep, was op gedempte toon, sodat selfs diegene, wat dig bij hom staan, dit nouliks kon hoor. Hij was bangs en ontsteld, en vra uitstel tot die volgende dag. 'n Treurige figuur was dit, wat Luther geslaan het. Sij vrinde bijt van skaamte hulle lippe vas; sij vijande juig, en verklaar, dat daar geen gevaar bestaan nie, dat so'n bangbroek monnikie hulle ooit van hulle geloof af sou bring.

Die volgende aand presies weer om 6 uur, nadat Luther die nag en dag in gebed en oorpeinsing deurgebring het, staan hij nogeens voor Keiser en Rijk. Ah, maar nou was dit 'n ander Luther! Hij was nie meer bang nie—hij was homself! Met duidelike en vaste stem hou hij nou 'n rede, eers in sij moedertaal (Duits), en daarna, op versoek van die Keiser, in Latijn, waarin hij sê, dat hij nie kan en mag herroep nie, tensij dan, dat hij met duidelike redene uit die Bijbel oortuig word, dat hij dwaal. Hij eindig sij skitterende rede, wat 'n magtige indruk op die vergadering gemaak het, en sij vrinde laat juig het, met hierdie gevleuelde, klassieke woorde: "Hier staan ek: ek kan nie anders nie: God help mij! Amen!"

'n Paar dae daarna het hij bevel gekrij, om Worms te verlaat, waar die Keiser en Pouslike legaat reeds besig was om 'n edik op te stel,—die beroemde of berugte Edik van Worms—waarin Luther voëlvrij verklaar en almal met ban en interdik bedreig word, wat dit sou waag, om hom in die minste te help. Vóór Luther egter die aand Worms verlaat, het 'n gesant van sij vrind en beskermer, Fredeirk die Wijse, hom iets in die oor gefluister—ons sal later sien, wat dit was.

In Möhra besoek hij sij famielie, en die 4de van Mei preek hij nog die voormiddag in die oop veld. Teen die val van die aand, in die nabijheid van die burg Altenstein, verlaat sij oom en ander hom, wat 'n end met hom saamgegaan het. Hulle was egter nouliks uit die gesig,

of die geselskap word eensklaps deur 'n bende gewapende en vermoorde Ridders oorval, en Luther word met geweld weggevoer. Die lede van die reisgeselskap, behalwe Amsdorff, wat deur Luther gewaarsku was, was dood verskrik, en laat spaander die bosse in! En Luther? Weg, vir 'n lang tyd spoorloos verdwyn, sodat geen vriend of vijand wis, wat van hom geword is nie. Die algemene opinie was, dat hij deur sij vijande vermoor was. Die waarheid was ewewel, dat dit die geheim was, wat die afgesant van die Keurvors die aand op Worms in sij oor geblaas het. Luther was dus deur die Keurvors self opgelig en op 'n eensame kasteel, die Wartburg, gebring, waar hij voortaan moes posseer as, en in die klere van, 'n Ridder, Jonker George. Hierdie stap was nodig, om die lewe van Luther te red, en sij vijande die spoor bijster te laat raak: was dit nie gebeur nie, dan het sij vijande hom seker langs die pad voorgelê en afgemaak.

Op die Wartburg het Luther 'n swaar tyd deurmaak: want nie alleen was sij hart bekommerd oor sij werk in Wittenberg nie, maar hij had ook met liggaamswakte, krankheid, en gedurige aanvalle van die sielevijand te kamp. Dit was hier, soos die owerlewering verhaal, dat die duivel opelik en sigbaar aan hom verskijn het, en vir hom staan skewebek-trek, terwyl hij besig was met sij Bijbelvertaling. En die swart kol word nog heden tendage teen die muur van sij kamer aangewijs, waar hij die inktot na die kop van die ou kanallie gegooi het!

In Wittenberg gaan dit intussen glad nie goed nie. Sekere geesdrijwers, die Zwickauer profete, wat voorgee deur 'n inwendige lig gelei te word, het die hele omtrek in beroering gebring. Nou was hulle ook in Wittenberg verskijn, en een van Luther se mede-professors aan die universiteit, met name Karlstad, of Johannes Bodenstein, soos sij gedoopte naam was, het hom met oop arms in die beweging gewerp en ondersteun die geesdrijwers op elke manier. En Melanchton, die sagsinnige en vredeliewende Melanchton, die geleerde vriend en medehelper van Luther, sit met die hande in die hare, en weet nie, wat om van die mense of hulle profesieë te dink nie. Dit word dus tyd, dat Luther sij skuilplaas

verlaat, want dinge loop verkeerd in Wittenberg en dreig, om al die goeie werk van die hervorming te verwoes. Reeds in Desember van die vorige jaar het hij stilletjies die Wartburg verlaat en was hij na Wittenberg toegegaan, alwaar hij bij sij vriend Amsdorff tuis was, die toestand van die stad bespreek, en toe sij verblijf rugbaar werd, weer haastig vertrek het na sij "Patmos." Op die Wartburg aangekom, skryf hij toe sij: "Troue vermaning van Maarten Luther aan alle Kristene om hulle te onthou van opstand en oproer."

Nou dat die Zwickauer-profete die hele wêreld in rep en roer bring en selfs Melanchton laat wankel, kan hij nie langer soos 'n das bo in die krans blij sit nie. Sij besluit is daadlik geneem: hij gaan die Wartburg virgoed verlaat. En so vertrek hij na 'n verblijf van tien maande van die kasteel—sij "Patmos," soos hij dit gewoonlik genoem het—en in Wittenberg teruggekeerd, spreek hij 8 dae lank, dag vir dag, teen die geesdrijwerij, asook teen die lawaaimakers, wat alles dreig te verniel. Ook in die omliggende dorpe tree hij in predikasies op teen die geesdrijwers. Hier, sowel as in Wittenberg, wijs hij daarop, dat die H. Skrif die enigste maatstaf en rigsgaaf van die Hervorming kan en moet wees. En so keer die rus langamerhand terug in Wittenberg en in die omliggende dorpe.

Hier in Wittenberg lei hij nou 'n lewe vol van arbeid en stryd. En bij al die moeilikheid en gevare, aan sij lewenstaak die Hervorming verbonde, had hij nog huislike kommer en sorg: want hij is in 1525 in die huwelik getreë met Katharina van Bora, 'n gewese non van adelike bloed; en behalwe sij eie kinders had hij altijd 'n huis vol van arm weeskinders, studente, ens.

Wat die inhoud van die hervormde leer van Luther betref, daarvan kan ons met 'n enkel woord volstaan, deur te wijs op die onderskeid tussen sij leer en die van Kalvyn, met verbijgaan van die dinge wat hulle gemeen had waarin hulle ooreenstem!

So het Luther die regering van die Kerk toegewijs, as toekomende aan die landsvors; en hierin het hij dus die een Pous omgeruil vir die ander—die Pous van Rome vir die politieke Pous. Die groot verskil tussen die twee Hervormers het egter daarin bestaan dat Luther uitgaan

van die vraag: "Hoe word die mens salig?" en dus die mens die middelpunt maak van sij Teologie (antroposentries), terwyl Kalvyn vra: "Wie maak salig?"—Kalvyn maak God also die senter van sij Teologie ((Teosentries). As direkte gevolg hiervan het Luther baie van die ou Roomse gebruike laat blij in die kerk, soos altare, priestergewade, kêrse in die kerk op die altaar, biege en huisdoop ens., omdat die dinge tog geen skade aan die saligheid doen nie. 'n Lutherse Kerk lijk ook van binne nog baie op 'n Roome!

Maar die knoop het veral bij die awendmaal gesit: dit was ook die "steen des aanstoots" hierdie, waarop elke poging misluk het, om die werk van die verskillende Hervormers te verenig. Luther het namelik op hierdie punt so-te-sê Rooms gebly en onverklaarbaar vasgehou aan die letterlike betekenis van die woorde bij die insetting van die awendmaal: "Dit is mij liggaam." Sij leer was, dat mens bij die awendmaal met en onder die eet van die brood regtig, letterlik die liggaam van die Here Jesus geniet. Dit is amper Rooms, want die Roomse sê, dat die brood (die "hostie," 'n ronde, gebakte koekie, so groot as 'n sikspens, met 'n kruis op die een kant, en die nagmaalsbeker op die ander afgebeeld) nadat die wijdings-formula uitgespreek is deur die priester, letterlik die liggam van die gekruisigde Kristus word. (Toe Luther in Rome was het 'n ligsinnige priester dan ook teen hom gespog, dat hij 'n groter en vernamer persoon was as die Maag Maria: want sij het die Kristus maar eenmaal in die wêreld gebring, terwyl hij (die priester) dit elke dag duisend maal doen!

Toe Luther en Zwinglie, die Hervormer van Zwitserland, dan ook eenmaal op 'n konferensie saam was, gehou met die doel, om te sien, of hulle nie 'n basis van ooreenkoms vir ewentuele vereniging kon vind nie, neem Luther 'n stuk kruit en skrywe op die tafel vóór hom hierdie woorde: "Hoc est corpus" ("dit is mij liggaam"). En daarvan kon geen mens hom afkrij nie, met die gevolg natuurlik, dat die hele ding misluk het, en van vereniging geen sprake was nie.

Dit is dus duidelik, hoe vër die awendmaalsleer van Luther verskil het van die leer van Kalvyn (en ook die

van Zwinglie, wat meer of min dieselfde was as die van Kalvyn—inderdaad het Kalvyn sij insigte op daardie punt juis van Zwinglie gekrij!) Laat ons sê, om die teenstelling te laat uitkom, dat Kalvyn geleer het: dat die nagmaal in die eerste plaas is 'n gedagtenismaal; dat dit gewone brood en wijn blij, alhoewel geheiligde, mistieke, simboliese brood en wijn; en hoewel die nagmaalsganger gewone brood eet, so eet nogtans sij siel, as met 'n geestelike mond, op 'n geestelike wijze die liggaam van die gekruisigde Kristus!

Die einde van Luther, wat nieteenstaande bowege-noemde dinge tog een van die grootste seuns van Duitsland was, en een van die beroemdste en vernaamste manne in die Kristelike Kerk, was as volg: In 1546 reis hij na sij geboorteplaas toe, Eisleben, om die twee grawe van Mansfeld, wat in kwaai-vrindskap lewe met mekaar, te laat afmaak. Aan sij vrou, wat beswaar maak teen die reis, omdat hij nie fris voel nie, sê hij: "Bid, en laat God sôre!" Van sij vrou gepraat, sij "Katie" soos hij haar plag te noem, kan ons nie nalaat nie, om tenminste net een staaltjie te vertel uit die lewe en werk van hierdie getroue kristin, wat deur haar geloof, en moed, en geduld, soveel bijgedra het tot die bloei en sukses van die groot werk van Luther, die Hervorming—haar nagedagtenis verdien dit nie alleen nie, maar eis dit! As Luther kleingelovig, neerslagtig en bedruk was, dan was juis sij biesonder opgeruimd, 'n heldin in die geloof, of sij trag om swiggend hom 'n les te leer. So was Luther een keer weer baie mismoedig en terneergedruk! Maar kijk, daar kom "Kate" aan die brekfis-tafel in swart gekleed met lamfer aan arms en hals.—"Wie is dood?" vra Luther, "of vir wat rou jij?" "Ek rou," sê sij ewe sag en ernstig, "omdat Luther se God dood is!" Luther het verstaan en is van die tafel opgestaan, 'n ander man.

Hierdie reis na Eisleben in 1546 sou sij laaste rit wees: hij het nie weer tuisgekom nie. Op die 18de Februarie 1546 is hij sag en kalm ontslaap in Jesus, na 'n hartroerende gebed, waarvan die laaste woorde gelui het: "O, Heer, waaragtige God, in u hande beveel ek mij gees, want u het mij verlos!"

Die lijk van Luther is in die slotkerk van Wittenberg begrawe: Menlanchton en Dr. Pommer het saam die lijk-rede gehou.

So is dan die groot man heengegaan. En wonderlik, duidelik is in die datum van sij dood die vinger Gods te bespeur: hij is weggeruk vóór die kwade dag. Het hij 'n jaar langer gelewe, dan moes hij miskien ook die brandstapel beklim, want luister: 'n jaar na sij dood staan Karel V. en Alva, sij magtige vijande, (wat hom vroeër nooit kon bereik nie) aan sij graf in Wittenberg. Alva sê: "Die aartsketter moet opgegrawe en verbrand word." Maar Karel antwoord (wat ook hier weer sij edel inbors toon, tenspijte van sij haat): "Ek maak nie met dooies oorlog nie, maar met lewendiges!" (lewendes). En die Heer besluit: "Die wat God bewaar, is wel bewaard!"

J. Kühn.

Zonde is als stof, dat overal indringt. In de plooiën van ons kleed, in nauwe reten en verborgen hoeken, onophoudelijk, onmerkbaar. Stof vlijt zich daar, waar 't menschenoog 't niet opmerkt, en hoopt zich op.

Als ons gebed, ons geloof, onze christelijke deugd, onze ijver, onze nederigheid, ons liefdebetoon van de plaats komt, waar wij 't zo netjes hadden gerangschikt in 't geheel van ons christelijk leven, zullen wij ons dan niet verbazen dat zich zooveel zondige zelfzucht als fijn stof daartusschen nestelde?

Prof. Dr. H. Th. Obbink.

Een mensch moet zich niet schamen "oude plunje" te hebben. Wie zijn kleeren draagt, verslijt ze, en wie in 't leven komt, doet ervaringen op.

R. Casimir.

Hij, die begrijpt, haat niet meer.

Selma Lagerlof.

JACOBUS STUART.

Jacobus Stuart en zijn vrouw.

De oudste geschreven bron voor de geschiedenis van de Boeren in Transvaal, een boek van blijvende waarde, is het werk van Jacobus Stuart: "De Holland-sche Afrikanen en hunne Republiek in Zuid-Afrika," dat in 1854 te Amsterdam verschenen is. In de dagen, toen Stuart de Republiek bezocht, waren de Boeren verdeeld in twee kampen, die zeer scherp tegenover elkaar stonden, de Pretorius partij en de Potgieter partij. De Nederlanders uit die dagen in de Republiek hebben zich immer sterk met een van beide partijen vereenzelvigd, en deel genomen aan de strijd. Nog in latere jaren heeft een Nederlander als F. Lion Cachet in 1883 in zijn "Worstelstrijd der Transvalers" die partijen beschreven, zonder ook maar een ogenblik door te dringen in de psychologische achtergrond van die partijstrijd, waardoor hij te veel beheerst werd door sympathieën en antipathieën. Geheel anders is het met Stuart. Hij heeft in de vroegste tijd de Republiek bezocht, en daarna, toen die Republiek nauweliks twee jaren bestond, heeft hij zijn beroemd werk geschreven. Hij had ook partij gekozen in de verdeeldheid der Boeren, maar het was niet zozeer een partij kiezen vóór de ene groep en tegen de andere groep der Boeren, als wel tegen twee van zijn landgenoten, de heren Smellekamp ¹⁾ en Buhrmann ²⁾, die door hun optreden veel hebben bijgedragen tot bestendinging van de partijstrijd onder de Transvalers, waardoor veel goeds en edels vaneen gescheurd is. Hun optreden heeft veel bijgedragen om de latere scheuring op kerkelijk gebied door Ds. F. Lion Cachet mogelijk te maken. Het boek van Stuart is dan ook van

1) J. H. Smellekamp, geboren in 1812, begon zijn loopbaan in Amsterdam als bediende bij de makelaars in assurantiën, de firma Vos en Zonen, was later in genoemde stad kantienhouder, en ook kantoorbediende van de Amsterdamse koopman G. G. Ohrig. Zie over hem Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman: Nieuw Nederl.-Biografisch Woordenboek, dl. II, in voce Smellekamp.

2) Hendrik Theodor Buhrmann, geboren op 21 Maart 1823 te Amsterdam, waar hij eveneens kantoorbediende was. Zie de Geschiedenis der Ned. Herv. Kerk in Z.A. door schrijver dezes, register in voce Buhrmann.

blijvende waarde, en zijn mededelingen geheel juist; nu nog kan men dit zien door ze in de Staatsarchieven te kontroleren. Vooral zijn beschrijving van de Potgieter en Pretorius groepen is juist. Het is haast onbegrijpelijk hoe sommige hedendaagse historici, met de gegevens van Stuart voor zich, in Potgieter de tijpe van de Emigrant hebben kunnen zien, de man, die niets met de Engelsen te maken wilde hebben, de voorloper van President Kruger, terwijl Pretorius de man zou geweest zijn, die meer naar Engeland overhelde, met de Engelsen korrespondeerde, met hen bevriend was. Kort gesproken, Potgieter zou de stoere onbuigzame Emigrant geweest zijn, Pretorius de flegmatikus, die vooral Engeland te vriend wilde houden. Niets is meer onjuist, zoals de archieven te Meintjeskop duidelijk doen zien. Terwijl op het hoofd van Pretorius een prijs van £2000 was, korrespondeerde Hendrik Potgieter met Sir Harry Smith, en was hij de man, die juist uitsluitend door de Goeverneur als hoofd van de Boeren erkend was! De beschrijving van Stuart op bladzijde 190 is geheel juist.

Jacobus Stuart¹⁾ werd op 9 Februarie 1803 te Amsterdam geboren, waar zijn vader Martinus Stuart²⁾, in zijn dagen een bekende kanselredenaar, predikant bij de Remonstrantse Gemeente was. Het was niet alleen als kanselredenaar, dat Ds. Martinus Stuart zich onderscheidde, hij was ook een bekwaam Theoloog, en bewoog zich ook in andere wetenschappelijke richting. Vooral op het gebied der historie was hij zeer thuis; zo verscheen van hem de "Tafelreelen uit de Fransche Staatsomwenteling" in 26 delen, en in 1793 zijn "Ro-meinsche geschiedenissen" in 30 delen! Veel is van de hand van Ds. Stuart verschenen, doch voor ons doel is het belangrijkste zijn werk "De Mensch zooals hij voorkomt op de bekende Aardbol," dat in 1806 in zes delen het licht zag, en waarvan deel vijf handelt over de in-

1) In de "Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde"—'s-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1911, verscheen een artikel van de hand van mijn vriend Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman over "De oudste beschrijving van de Transvaal en haar auteur Jacobus Stuart", aan welk artikel een enkel gegeven ontleend is, wat betreft het leven van Stuart vóór hij voor het eerst naar Transvaal ging.

2) Zie over hem: Glasius, Het Godgeleerd Nederland, dl. III blz. 400 v.v.

boorlingen in Zuid-Afrika. In dit deel spreekt de schrijver van "de wreedheid der Kaapsche boeren" tegenover de "zachtmoedigheid" van de Kaffers. Hij deed dit op gezag van Barrow¹⁾, Le Vaillant²⁾ en Damberger³⁾, want toen wist men in Holland nog niet, dat Barrow een Boerenhater was, en Le Vaillant zijn reis grotendeels verzonnen had, terwijl Damberger, wiens eigenlijke naam Taurinius was, een bedrieger was, die nooit die reis in Zuid-Afrika gedaan had.

Jacobus kreeg een goede opvoeding, en groeide op als "een man van uitgebreide kennis, veel ondernemings geest, en zuiver vaderlandsche gevoelens"⁴⁾. Hij was echter iemand met een lastig karakter, die al heel spoedig met zijn omgeving over hoop lag. Zo had hij in 1830 zijn schoonfamilie tegen zich in het harnas gejaagd, doordat hij, op punt van vader te worden, als vrijwilliger dienst nam in de oorlog van Holland tegen België, en daarna weer met de Overheid in botsing kwam, door te weigeren over de grenzen te trekken, want een inval in België beschouwde hij niet als een verdediging van zijn vaderland.

Na die tijd was hij in Goevernements dienst gegaan, als ambtenaar bij de registratie. Al spoedig, in 1836, vroeg hij om ontslag en begon een boerderij in een duinvallei bij het dorpje Velzen, met het oog om die streek te helpen ontginnen. Het ging echter niet naar wens, want hij kwam in onaangenaamheden met de landbouwkommissies, die van Regeringswege aangesteld waren. Het was in 1847, dat het bekend werkje van Professor Lauts over "De Kaapsche Landverhuizers" verschenen was, en toen Stuart er mee kennis gemaakt had, besloot hij naar Transvaal te gaan, ook met de bedoeling zijn stamgenoten daar van nut te zijn. In Januari 1851 verliet hij Holland met zijn gezin, om over Londen naar Natal te reizen, waar hij in Mei van dat jaar aankwam. Ruim een half jaar bleef hij in Natal, en ging in December met "twee groote ossenwa-

1) Sir John Barrow, Travels in South Africa, 4 vols.

2) François Le Vaillant, Voyage dans l'intérieur de l'Afrique.

3) Zogenaamd van 1781—1797 van de Kaap tot Morocco, verschenen in het Duits.

4) Aldus de vice-Admiraal J. C. Rijk, die hem "sedert zijne kindsche jaren" gekend had, Holl.-Afrikanen, blz. 282.

gens met allerlei handelsartikelen" naar Transvaal. Het was op de laatste dag van het jaar, toen hij de woonplaats van Andries Pretorius aan de Magaliesbergen bereikte, waar hij de Generaal aantrof in zijn huisje van klei met drie vertrekken, terwijl zijn papieren tusschen de stijlen en de gebindten van het dak staken. Immers Pretorius, die een vermogend man was, wilde zich geen goed huis doen bouwen, zolang hij de vrijheid en de onafhankelijkheid van het land nog niet behaald had, het geen hij dan ook na het Zandrivier Traktaat gedaan had. De oudejaarsavond bracht Stuart bij Pretorius door. 1) Pretorius was echter zeer ingenomen tegen de Hollanders, want hij zeide, dat Smellekamp de Emigranten in Natal bedrogen had, en Buhrmann stookte uit eigenbelang het twistvuur aan. Hoe heftig Buhrmann tegen Pretorius ageerde, blijkt ook hieruit, dat hij enige maanden later pogingen deed om Pretorius uit de weg te ruimen. 2)

Het was een gewichtige tijd voor de Transvaal, toen Stuart er zijn verschijning maakte. Tengevolge van stemmen die in Engeland tegen de politiek van Sir Harry Smith waren opgegaan, 3) had de Engelse minister van Koloniën in 1851 twee kommissarissen naar Zuid-Afrika gezonden, om de zaken op een beter voet te regelen, en Pretorius had van deze gelegenheid gebruik gemaakt zich met hen in verbinding te stellen. Zij nodigden hem dan ook uit om hen te ontmoeten op de plaats Zandrivier, halfweg tusschen Bloemfontein en Vaalrivier. Pretorius had geen gelegenheid om de Volksraad hiervan kennis te geven, want in die dagen, toen er zelfs nog geen postdienst was, duurde het heel lang om de Volksraad bijeen te krijgen. Hij raadpleegde alleen zoveel mogelijk het publiek, en ging met drie honderd burgers naar de voorgeslagen plaats van samenkomst. Onder die burgers bevonden zich ook de Kommandant Generaal W. F. Joubert, Kommandant G. J. Krieger, en veldkornet S. J. P. Kruger, de

1) De Nederlandsche Afrikanen, blz. 196 en 225.

2) Geschiedenis van de Ned. Herv. Kerk, dl. I, blz. 45, 46. Bijlagen XXXIV en XXXVII. De Nederlandsche Afrikanen, blz. 202; Archieven te Meintjes Kop.

3) Zie het hoofdartikel van de Londense Times op 20 Dec. 1851 bij Dr. W. J. Leyds: De Eerste Annexatie van Transvaal, blz. 92-93.

latere Staatspresident, alsmede de heer F. G. Wolmarans, die ouderling van de Hervormde Gemeente van Potchefstroom was, en in die dagen op kerkelijk gebied zeer grote invloed had. Het gevolg van deze samenkomst was het sluiten van de bekende Zandrivier Konventie van 17 Januari 1852. Buhrmann, die toen landdrost van Lijdenburg was, en in die streek veel invloed had, erkende de wettigheid van dit Traktaat niet, en ook de partij van Potgieter wilde er niets mee te maken hebben.

Er werd nu een Volksraadzitting te Rustenburg bepaald in de maand Maart. Generaal Hendrik Potgieter kwam reeds de 11de te Rustenburg aan, en Pretorius arriveerde of 15 Maart. Stuart was ook aanwezig. De gemoederen van de partijen waren zodanig verhit, dat het ergste gevreesd kon worden, en een burgeroorlog dreigde. Stuart poogde het ten beste te keren. De avond van de 15e had hij tussen 10 en 11 in het kerkgebouw, dat nog geen elf maanden te voren in gebruik genomen was 1) een onderhoud met Pretorius, en meende hem te moeten waarschuwen zich op het ergste voor te bereiden. Het gelukte echter de ouderlingen om Pretorius en Potgieter tot een persoonlijk gesprek met elkaar te bewegen, dat plaats vond in de tent van Potgieter. Het was hier, dat zij zich met elkaar verzoenden, waarna zij zich aan het volk vertoonden met de handen in elkaar, achter de opengeslagen Bijbel. De Volksraad, waarvan Stuart bij die gelegenheid als sekretaris fungeerde, keurde het werk van Pretorius goed.

Van de Volksraad kreeg Stuart een mandaat om aan de Komatie een Hollandse nederzetting te stichten, en emigranten uit Holland op grote schaal te ontbieden. Van deze plannen van Stuart is niets te recht gekomen. Toen hij in 1853 weer in Holland aankwam, om zijn plannen uit te voeren, vond hij niet de gewenste steun. Toen hij daar aankwam was Smellekamp op punt Holland te verlaten en naar Transvaal te gaan, en hij meende nog eerst aan verschillende mensen, die zich voor Transvaal interesseerden, te schrijven en hen tegen Stuart te waarschuwen. Ook schreef hij daags van

1) Vgl. de Almanak van de Ned. Hervormde Kerk voor 1922, blz. 147.

zijn vertrek aan Professor Lauts, die onder de Boeren-vrienden de eerste plaats innam, en liet zich op de meest bittere wijze uit over Stuart, hem uitmakende voor een "leugenaar en bedrieger," en beweerde, dat de Volksraad nooit het mandaat voor immigratie aan Stuart zou gegeven hebben, maar dat hij de volmacht vermoedelijk zelf gefabriceerd had, want "dat Stuart door de Volksraad der Transvaalsche Republiek als lasteraar, eer-roover en bedrieger erkend is." ¹⁾ Indien dit ook al het geval was, hoe kon Smellekamp het in Holland weten? Doch van deze beweringen van Smellekamp was niets waar. Hij schreef dit, door dat hij in Stuart een handels konkurrent vreesde. Deze valse beweringen van Smellekamp hadden echter dit gevolg, dat men in Holland zeer gereserveerd was tegenover Stuart. Te meer nog, daar Smellekamp van uit Transvaal samen met Buhrmann de mensen tegen de plannen van Stuart waarschuwde. Zo schreef Buhrmann in een brief van uit Lijdenburg op 21 Mei 1854 over deze zaak. Voor Stuart, had hij geen goed woord, en ging heftig tegen hem te keer, en noemde de inmiddels overleden Generaal Andries Pretorius "een man van hetzelfde allooi ²⁾". Smellekamp kwam al dadelik met Ds. van der Hoff, de vriend van de jonge Pretorius, en met het hoogste kerkbestuur in botsing, wat op zijn verbanning uit de Republiek uitliep. ³⁾ Professor Lauts had dadelik aan Ds. van der Hoff van Potchefstroom geschreven, om hem te vragen, wat of er van 't mandaat van de Volksraad aan Stuart waar was, met andere woorden, waar of de waarheid lag, bij Smellekamp, of bij Stuart. Vroeger had Prof. Lauts reeds Ds. van der Hoff tegen Smellekamp gewaarschuwd. Toen het antwoord van Ds. van der Hoff in Holland kwam, "dat het mandaat zoo echt is als het zijn kan," ⁴⁾ dat de waarheid dus aan de kant van Stuart lag, was deze reeds uit Holland vertrokken, om zich andermaal naar Transvaal te

1) Voor de brief van Smellekamp aan Lauts, zie Geschiedenis der Ned. Hervormde Kerk, dl. I, bijlage XXXII.

2) Een kopie van die brief is in mijn bezit.

3) Over Smellekamp-twist zie uitvoerig de Gesch. der Ned. Hervormde Kerk, dl. I, blz. 72—96.

4) Geschiedenis der Ned. Hervormde Kerk, dl. I, Bijlage XXXVIII.

begeven, teleurgesteld als hij was, dat zijn plannen mislukt waren.

Gedurende dit kort verblijf in Holland heeft Stuart de zaak van de Boeren met kracht bepleit. De orthodoxie in het Holland van die dagen was, met Mr. Groen van Prinsterer aan het hoofd, bijna als één man tegen de Boeren gekant. Hun vrienden en verdedigers hadden de Boeren onder de Liberalen. Door hun zendings-ijver waren de orthodoxen warme voorstanders van de Londense en Parijse Zendingengenootschappen, terwijl de zendelingen van die genootschappen weer vurige Boerenhaters waren. Op grond van allerlei berichten van de zendelingen had Groen van Prinsterer reeds in de jaren 1847 en 1848 ¹⁾ zich zeer onvriendelijk over de Boeren uitgelaten, waardoor hij zich de verontwaardiging van Prof. Lauts en Jhr. Mr. Beelaerts van Blokland op de hals gehaald had. ²⁾ Ook de bekende Nicolaas Beets heeft hard mee gedaan, door in redevoeringen van zendings vergaderingen van de Hernhutters te Zeist van de wreedheid en onchristelijkheid der Boeren tegenover de Kaffers te gewagen, en ook zijn informatie bronnen waren de berichten van de negrofielietische zendelingen. ³⁾ En in 1854 toen Stuart in Holland was, plaatste Mr. Groen van Prinsterer in zijn lijfblad "De Nederlander" menig bericht over de wreedaardigheid van de Boeren. Stuart liet zich niet onbetuigd, en vatte de pen op om in de Nederlander de berichten van Groen tegen te spreken. Ook in private gesprekken met medestanders van Groen, zowel als in andere bladen en in verschillende lezingen, waarschuwde hij geen geloof te hechten aan de zendelingen berichten. Terwijl Stuart op punt stond om Nederland te verlaten, verscheen een bundel gedichten van Mr. H. J. Koenen, vriend van Groen van Prinsterer, onder de titel

1) In twee brochures, Het Parijsche Zendingengenootschap 1847, en Het Nederlandsche Zendingengenootschap 1848.

2) Zie de brieven van Jhr. FF. G. A. Beelaerts van Blokland — de vader van de latere Gezant van de Z.A.R. — aan Prof. Lauts in de Gesch. der Herv. Kerk, dl. I, biplagen XI en XII.

3) De redevoeringen van Beets zijn in brochurevorm uitgekomen: "Des Christenschuld aan de Heiden" 1848, "Des Heidenschuld aan de Christen" 1850. De eerstgenoemde brochure is in 1892 herdrukt! Beide brochures, alsook die van Mr. Groen van Prinsterer en de Christelijke Liederen van Koenen zijn in mijn bezit.

"De Christenzending met een aanhangsel van Christelijke Liederen." In de Christenzending werd het door Koenen voorgesteld, alsof de zending van der Kemp in 1811 zou kunnen gestorven zijn uit verdriet hem door "de harde Boer van 't Kaapsgewest" aangedaan, waarop verschillende aller onvriendelijkste opmerkingen over de Boeren volgden. Stuart greep onmiddellijk weer naar de pen, en gaf een paar dagen voor zijn vertrek een Openbrief aan Koenen uit,¹⁾ waarin hij o.a. zegt: "Zoo lang ik hier ben, zal ik de Hollandsche Afrikanen niet stilzwijgend openlijk laten beleedigen." Zijn aanval op Koenen was zo vernietigend, dat in de tweede druk van de Christelijke Liederen, na de dood van Koenen door een vriend van hem opnieuw uitgegeven, het beter geacht werd "De Christenzending" weg te laten.

Het boek, dat Stuart in datzelfde jaar uitgaf onder de titel "De Hollandsche Afrikanen," neemt onder de gedrukte bronnen voor de geschiedenis van de Republiek in die tijd een eerste plaats in. Daarin verhaalt Stuart tevens uitvoerig zijn pogingen voor immigratie.

In 1855 was hij weer in Transvaal. Het was hij en ook Ds. van der Hoff, die de jonge Pretorius de grote wenselijkheid onder de aandacht bracht, om de Republiek een Grondwet te verschaffen. In de Volksraadzitting van Junie wees hij op de zaak. Hij wilde trots alle teleurstellingen zijn immigratie plannen niet opgeven, maar dan moest er een behoorlijke Grondwet zijn.

Op 11 September, toen de Volksraad vergaderd was op de plaats van Holthuizen aan de Pienaarsrivier, werd een commissie benoemd, waarvan de latere President Kruger ook lid was, om een Grondwet op te stellen. Die commissie kwam op 1 Oktober te Potchefstroom bijeen onder voorzitterschap van Stuart, terwijl het secretariaat waargenomen werd door een Hollander, de heer R. J. de Kok.²⁾ De commissie gaf de beginselen en

¹⁾ Herdrukt in de Gesch. der Ned. Herv. Kerk, Bijlage XLI.

²⁾ Schrijver van het boekje "Toen en Thans" door een Hollander," 1898, die op blz. 127 van deze vergadering melding maakt.

richtlijnen aan, en Stuart formuleerde de verschillende artikelen. Zijn enige leiddraad was een Franse vertaling van de Grondwet van Amerika. Na elf dagen was het werk afgelopen, en de Grondwet opgetrokken. Het konsept met de ondertekening berust tans nog in de Staats archieven te Pretoria.

De invoering van deze Grondwet strandde op het verzet van de Lijdenburgse groep. Het was voor Buhrmann, de vriend en raadgever van de heer C. Potgieter, die hem als Landdrost was opgevolgd, een onvergeeflijke misdaad, dat de naam van Stuart aan die Grondwet verbonden was. Toen de Volksraad doortastte en de Grondwet toch invoerde, en de jonge Pretorius in Januari 1857 als Staatspresident optrad, was dit rede genoeg voor Lijdenburg om zich twee maanden later finaal van de Zuid Afrikaanse Republiek af te scheiden, en zich onder de leiding van Potgieter en Buhrmann te stellen. Reeds in 1853 had Lijdenburg gepoogd zelfstandig op te treden door een soort Grondwet, bestaande uit een paar artikels, door Buhrmann opgesteld, aan aan te nemen, wat echter even ongeschikt was als basis van de Staat als de bekende Drie-en-dertig Artikelen. Die wet was nu de Grondwet van Lijdenburg.

Pretorius, wiens optreden vooral hierdoor gekenmerkt wordt, dat hij steeds de synthese tussen de verschillende Transvaalse groepen zocht, en ook tussen de Transvaal en de Vrijstaat, wilde vooral Lijdenburg niet loslaten. Wat de Algemene Vergadering van de Hervormde Kerk op 26 December 1855 aan de Kerkeraad van Lijdenburg schreef, die zich op 31 Augustus 1854 reeds van de kerk in de Republiek had losgescheurd, dat "al hebt gij u van ons afgescheiden, wij ons echter niet van u afscheiden," was ook de gedragslijn van de Volksraad. Daarom werd deze Grondwet van Stuart in 1858 opnieuw door een commissie behandeld, waarin aan C. Potgieter en Buhrmann als adviserende leden zitting gegeven werd. Hierdoor was de weg voor Lijdenburg om terug te komen geëffend. De Grondwet van Stuart werd vrij letterlik gekopieerd, alleen enkele artikels gewijzigd, en soms de volgorde veranderd, maar het grote beginsel bleef onveranderd. Buhrman was

nu onder de indruk dat hij de Grondwet van 1858 heeft helpen maken, en onder die indruk is hij gestorven.¹⁾ De naam van Stuart, de werkelijke opsteller, was weggenomen, en daarmee de ergernis voor Buhrmann. Een vergelijkende studie tussen de Grondwet zoals opgesteld door Stuart, en zoals gewijzigd in 1858, en de beïnvloeding van de Amerikaanse Grondwet, die weer de Unie van Utrecht van 1579 tot basis had, zal een zeer lonende studie zijn. Het was in 1860 dat Lijdenburg deze Grondwet aanvaardde, en terugkeerde onder de Regering van de Z.A.R.

Na die tijd komen wij de naam van Stuart nog enkele malen tegen. Met staatszaken heeft hij zich niet meer in gelaten. Hij vestigde zich in de Vrijstaat, waar hij op 19 September 1878 gestorven is. Aan hem komt de eer toe en de dank van de Transvaler, dat hij de opsteller was van de eerste Grondwet der Zuid Afrikaanse Republiek.

S. P. ENGELBRECHT.

Pretoria.

1) Zie het naschrift van zijn brief van 5 April in De Volkstem van 15 April 1889.

KIJKJES IN DE GESCHIEDENIS DER NED. HERV. GEMEENTE VENTERSDORP.

De Ned. Herv. Gemeente Ventersdorp werd gesticht op 20 Febr. 1892. *) De hoeksteen van de oude kerk werd gelegd op 15 April 1893. Hier volgt een letterlijk afschrift van het programma: †)

PROGRAMMA

van de

HOEKSTEENLEGGING

der

Nederduitsch Hervormde Kerk van Ventersdorp, Z.A.R.

op den 15den April 1893.

Ventersdorp,

21 April.

De optocht geschiede in de volgende orde:

De oudste Ouderling, Br. A. Röscher, met den Bijbel, en de Bouwmeester A. Röscher Jr., met zijn Troffel.

De Leeraren en Kerkeraadsleden van deze en andere Gemeenten: Van deze gemeente A. Röscher, M. C. Rijkaard, W. D. Basson, J. Visser, C. H. Buitendag, Ouderlingen.

Diakenen: J. H. Brandt, H. van Dijk, Frederick Labuschagne, J. H. Scheffer, L. Nel.

Consulent: Ds. C. W. du Toit.

Gouvernements-ambtenaren: M. E. Gey, Resident-Vrederechter: H. C. Visser, Veldkornet, en anderen.

De Gemeente.

De verrichtingen waren als volgt:

Gezongen Psalm 100 : 1. Ouderling Rijkaard ceremonie-meester.

Lezen, Maleachi 3 : 7—12 en toespraak Oud. A. Röscher.

*) Zie Almanak, 1922, blz. 167 v.v.

†) Dit belangrijk stuk berust in de gemeentelike archief. Het verdient publikatie.

Gezongen Psalm 118 : 11. Gelezen Nehemiah 2 : 17
—20. Wijdingsgebed Ds. Rorich.

Legging Hoeksteen Ds. C. W. du Toit (Consulent).
Vrijwillige toespraken.

Dankgebed door Ds. C. W. du Toit (Consulent).

Slotzang Gezang 20 : 9 en Zegen.

Bij de toespraak door Ouderling Röscher na het lezen van Maleachi 3, die hij zeer ernstig uiteen zette en toepaste bij gelegenheid, werd gelegenheid gegeven om op de Hoeksteen tienden, m.a.w. vrijwillige offeranden, te leggen zoals een ieder God mocht vinden; en daar de opkomst zeer groot was, en dicht aan elkaar staande, werd zowat vertoefd om de buitensten ook kans te geven, en werd telkens weer op de beloften in Maleachi 3 gewezen aan degenen, die dat woord gehoorzaamden en hunne tienden inbrachten.

Er werd op de Hoeksteen gelegd £16. Dit was meer dan verwacht werd: want het was niet verwacht dat zulk een gelegenheid zou gegeven worden; zoo, waren de aanwezige gewilligen meest onvoorbereid en met ledige zakken, doch men kon zien de een van den ander geld ter leen vragen om toch ook iets bij te dragen.

Dit heeft velen de oren en ogen doen opengaan, en zal wel meer dan een tot het geven van des Heren tienden hebben doen besluiten.

Toen niemand anders optrad sprak Ouderling Röscher, als Voorzitter der Bouw-kommissie, de vergadering toe, dankende een ieder die zo gewillig hebben bijgedragen.

Alles liep in orde af zonder een enkel haakje.

Het bovenstaande Programma met de namen van Z.H.Ed. D. J. P. Kruger als Staatspresident en van andere hoge ambtenaren werden in de kas van de Hoeksteen gelegd met de jongste Staatscourant."

Hier eindigt het stuk. De hoeksteen van het oude kerkgebouw werd in de muur bij de hoofdingang van de nieuwe kerk ingemetseld. Die steen verdient zeker wel de ereplaats.

De gemeente had nog geen eigen predikant. Pogingen werden aangewend om met Lichtenburg in combinatie te treden, doch mislukten.

Op 17 Okt. 1898 werd Ds. A. Murray, predikant der Ned. Geref. Kerk te Jacobsdal, O.V.S., tot herder en leraar beroepen. Ds. Murray liet zich de beroeping welgevallen.

Op 11 Okt. 1899 brak de Anglo-Boereoorlog uit en verspreidde alom ellende en jammer. Het maatschappelijk leven werd uit zijn voegen gerukt en het kerkelijk leven in zijn groei en ontwikkeling belemmerd.

Ook over de akker van het gemeentelijk leven te Ventersdorp liet de oorlog zijn kille adem gaan en de groei van de nog zo jeugdige gemeente kwam daardoor feitelijk tot stilstand. De bange nood, waarin het Vaderland verkeerde, deed de burgers des lands te velde trekken en het spreekt vanzelf, dat in die tijd vrijwel alle gemeentelijke bedrijvigheid noodgedwongen moest ophouden.

Ds Murray bleef op zijn post en nam de diensten op het dorp waar, totdat ook hij eindelijk uitweek naar Potchefstroom en daar vertoefde.

Ten bewijze daarvan, hoe alle gemeentelijke werkzaamheden stilstonden, diene het feit, dat gedurende de oorlogsjaren (Okt. 1899—Mei 1902) slechts één Kerkeraadsvergadering gehouden werd, nl. op 9 Okt. 1900. Het was een buitengewone vergadering, waarop blijkens aantekening tegenwoordig waren, behalve de Voorzitter, de ouderlingen Röscher, Rijkaart en Visser en de diaken Brandt, alsmede oud-ouderling Basson. Op deze speciale vergadering werden uitsluitend financiële zaken behandeld.

Op 8 Des. 1902, dus 2 jaar en 2 maanden later, werden eerst weer de geregelde Kerkeraadsvergaderingen hervat.

Gedurende de oorlogsjaren heeft de gemeente het salaris van de predikant niet kunnen betalen. Na de oorlog stond de gemeente, die wegens de oorlog materieel nagenoeg algeheel geruïneerd was, voor een schijnbaar onoverkomelijke moeilijkheid. Het achterstallige salaris

moest worden betaald, maar hoe? Toen deze zaak op de Kerkeraadsvergadering van 24 Des. 1902 ter sprake kwam, deelde de Voorzitter mede, dat hij vrijwillig afstand zou doen van de helft van het achterstallige salaris. Voorts gaf de Voorzitter, met het oog op de buitengewoon benarde toestand van het land, zijn bereidwilligheid te kennen om £100 stg. jaarliks van zijn salaris te laten vallen. "Hij doet zulks", staat er genotuleerd, "in het vertrouwen dat dezulken die 'het goed dezer wereld' nog hebben, hunne harten en handen zullen open doen tot instandhouding van de gemeente". Op de gemeentevergadering, die op diezelfde avond gehouden werd, deelde ouderling A. Röscher dit der gemeente mede. Daarop gaven allen, die tegenwoordig waren, hun dankbaarheid jegens Ds. Murray te kennen door eenparig op te staan. Aan Ds. Murray werd een schuldbewijs gegeven voor de helft van zijn achterstallig salaris. Deze som is Ds. Murray dan ook later ter hand gesteld.

De jammerlike nasleep van de oorlog dompelde de gemeente in bijna onoverkomelijke moeilijkheden, inzonderheid met betrekking tot haar instandhouding. Nagenoeg alle boereplaatsen waren verwoest. Men moest zijn boerderij opnieuw beginnen. En dat zonder kapitaal. Vee was er nauweliks. Vervoermiddelen had men niet. Een diaken vertelt, hoe hij te voet van plaats tot plaats moest lopen, dagen lang, om te kollekteren. Gewilligheid om te geven was er, zoals altijd, maar—geld had men niet, vee en produkten evenmin. Een gift van een halve kroon gold als een aanzienlike som. Zo benard was destijds de toestand. Doch men wanhoopte niet en onder Gods zegnende hand ging het allengskens beter.

Op zijn vergadering van 5 April 1903 hechtte de Kerkeraad zijn goedkeuring daaraan, dat de predikant van tijd tot tijd een Engelse dienst hield voor de Engelssprekenden op het dorp. Enkele leden der gemeente waren aanvankelijk ontevreden daarover, dat die diensten in het Ned. Herv. kerkgebouw werden gehouden, doch namen er mettertijd genoegen mede.

Onder de bearbeiding van haar predikant ging de gemeente steeds vooruit. Op de vergadering van 8 Feb. 1904 echter deelde Ds. Murray aan de Kerkeraad mede, dat hij het beroep naar Rustenburg had aangenomen.

Op 6 Apr. d.a.v. werd met eenparige stemmen beroepen Eerw. Prop. P. J. v. d. Merwe. Dat het met de finantiën der gemeente nog niet gunstig gesteld was (als gevolg van de oorlog), bewijst wel het feit, dat besloten werd het salaris op £200 stg. te bepalen "met vooruitzicht op verhoging zoo spoedig als de schuld nog rustende op de gemeente zal afbetaald zijn." Op diezelfde dag werd aan Ds. Murray eervol ontslag verleend.

Dat het de gemeente zwaar viel afscheid te nemen van haar herder en leraar, laat zich gemakkelijk gevoelen. Er waren in de loop des tijds hechte banden van wederzijdse waardering gelegd tussen de gemeente en Ds. Murray, haar eerste eigen predikant. Zijn arbeid, hoewel onderbroken door de driejarige oorlog, was niet ongezegend. Zijn opvolgers mochten nog maaïen, wat hij heeft gezaaid.

De gemeente was herderloos. En dat in een kritieke tijd, want de nadelige gevolgen van de oorlog deden zich inzonderheid op stoffelijk gebied nog geducht gevoelen.

De gemeente bleef geruime tijd vakant. Acht beroepen werden tevergeefs uitgebracht. Wat er zo al plaats vond gedurende de vakature, kan ik ongelukkig wegens plaatsgebrek hier tans niet behandelen. Ik sla dus noodgedwongen die belangrijke periode over. Acht beroepen werden vruchteloos uitgebracht. Het negende beroep werd uitgebracht op Ds. F. S. du Toit, die zich tot grote vreugde der gemeente de keuze liet welgevallen. Ventersdorp en Lichtenburg waren intussen in kombinate getreden, zodat Ds. du Toit ook predikant werd van Lichtenburg.

Wat gedurende de negenjarige ambtsbediening van Ds. du Toit al dadelik de aandacht trekt, is de bouw van het sierlike, nieuwe kerkgebouw.

Op een gemeentevergadering gehouden op 26 Sept. 1908 "wijst Br. Hudson op de wenselijkheid om op de volgende gemeentevergadering te spreken over het oprichten van een nieuw kerkgebouw." Op de gemeentevergadering van 24 Des. 1908 kwam de zaak ter sprake. "Op voorstel van de Scriba, gesecondeerd door de Br. Ouderling Bodenstein wordt vervolgens besloten, dat er een kommissie benoemd zal worden, die een plan zal ma-

ken, op welke wijze een nieuwe kerk gebouwd zal worden, welk plan dan aan de gemeente in de April-vergadering zal voorgelegd worden, die dan een definitieve beslissing zal nemen.

Op voorstel van Br. Hudson, gesekondeerd door de Scriba, zal die kommissie bestaan uit 4 kerkeraadsleden en 3 lidmaten uit de gemeente.

Gekozen worden de Brs. Hudson, H. Brandt en W. Basson; voorts de Kerkeraadsleden K. de Kock, D. Bodenstein, H. Pieterse en J. van Graan."

Intussen werd er ijverig voor het nieuwe kerkgebouw in de gemeente gekollekteerd. En op de gemeentevergadering van 26 Maart 1910 werd besloten: "Aan den Kerkeraad worde opgedragen de nodige stappen te nemen om 250,000 bakstenen te laten vormen, 200 vrachten klippen, de nodige grond enz. te laten aanrijden door diegenen die niet in staat zijn bijdragen in geld te leveren, terwijl de anderen kunnen intekenen voor geld of waarde."

Nog vóór het aannemen van een tender werden reeds klippen en grond aangevoerd. Door de ijver der gemeente en onder het bestuur van een wakkere bouwkommissie vorderde het werk voorspoedig, totdat men op een buitengewone Kerkeraadsvergadering gehouden op 23 Nov. 1912, kon besluiten om de nieuwe kerk met Maart 1913 in te wijden. Op de Kerkeraadsvergadering van 1 Maart 1913 werd de inwijding definitief bepaald op 28 Maart 1913 te vier ure 's namiddags. Op deze vergadering was Ds. du Toit wegens krankheid afwezig, alsmede bij gelegenheid van de plechtige inwijding der kerk. Op de Kerkeraadsvergadering van 29 Maart 1913 werd er o.m. van hem een brief gelezen, waarin hij de gemeente hartelijk geluk wenste met haar nieuw kerkgebouw. *)

Gedurende de ambtsbediening van Ds. du Toit werden ook op een gemeentevergadering (28 Maart 1908) het houden van bazaars afgeschaft.

De verhouding van de Ned. Herv. gemeente tot de zuster gemeente (de plaatselijke Ned. Herv. of Geref. gemeente) liet niets te wensen over. Er heerste wederzijds

vertrouwen en liefde. En toen Ds. A. G. Driessen, de predikant der zuster gemeente, naar Standerton vertrok, werd hem niet alleen een adres door de Kerkeraad der Ned. Herv. gemeente aangeboden, maar hield hij zelfs, na 's morgens afscheid te hebben genomen van zijn gemeente, 's avonds een afscheidspraak in het Ned. Herv. kerkgebouw. *)

Ds. du Toit bleef beide de gemeente Ventersdorp en Lichtenburg trouw bedienen. Toen het tijdperk vastgesteld voor de duur van de combinatie verstreken was, werd het weer op een buitengewone Kerkeraadsvergadering, gehouden op 25 Maart 1911, en waarop er ook 3 afgevaardigden van Lichtenburg tegenwoordig waren, voor een onbepaalde tijd verlengd. In 1913 werd er besloten, dat de combinatie op 1 April 1914 zou ophouden te bestaan.

Ds. du Toit moest wegens krankheid een tijd lang uit de gemeente. Op de Kerkeraadsvergadering van 31 Maart 1913 werd de vrees geopperd, dat "Z. Eerw. in langen tijd niet zijn werk zal kunnen doen." Aan de Scriba van de Westelijke Ring werd met het oog daarop geschreven, "dat er voorziening zal moeten worden gemaakt voor de Nachtmaalsdiensten en zoo mogelijk ook voor 'n maandelijke Zondagsdienst." In het slotgebed werd "de kranke leeraar aan de genade des Heeren" aanbevolen en werd "gesmeekt dat Z. Eerw. voorspoedig moge herstellen en nog lang arbeiden tot zegen der gemeente." Men sprak bij die gelegenheid ook zijn bereidwilligheid uit om de predikant, zo nodig, een lange rusttijd toe te staan.

Op de kerkeraadsvergadering van 7 Julie 1913 werd er een brief van Ds. du Toit voorgelezen, waarin hij "zijn herstel en zijn dank maar nothans zijn uitputting" meldde. Ds. du Toit keerde enige tijd daarna terug en mocht de Kerkeraadsvergadering van 24 Des. 1913 presideren.

Dat zijn levenseinde naderde, was zichtbaar. De laatste Kerkeraadsvergadering door hem gepresideerd werd gehouden op 30 Maart 1914—2 maanden en 19 dagen vóór zijn betreurd afsterven. Ds. du Toit overleed

op 18 Junie 1914 aan de Pastorie te Ventersdorp na een smartvol lijden.

Aan Ds. P. W. Ennis werd opgedragen op de Kerke-raadsvergadering van 29 Junie d.a.v. om aan mevr. du Toit en haar dochters een officiële brief van deelneming namens de Kerkeraad te schrijven. Ouderling Rijkaart "bedankte de leeraren Di. Van Belkum en Ennis voor al hun hulp en troostwoorden."

Zo is henegegaan een man, die de gemeente trouw bediend heeft, die door het gehele publiek geacht werd en aan wie zijn gemeente met onverbreekbare banden van hartelike liefde verbonden was. Zijn nagedachtenis blijft nog levendig in het hart der gemeente voortleven. Zijn naam zweeft nog op veler lippen. *)

Tussen haakjes worde hier nog aan toegevoegd, dat Ds. du Toit zich ook met betrekking tot het onderwijs zeer verdienstlik heeft gemaakt. De hoeksteen van het plaatselike schoolgebouw werd ook door hem gelegd.

Gedurende de ambtsbediening van Ds. du Toit is Ouderling A. Röscher overleden. Bij die gelegenheid werd het volgende schrijven van de Hoogeerw. Scriba van de Westelike Ring door de plaatselike Kerkeraad ontvangen. Br. Röscher heeft veel voor de gemeente gedaan en ik laat het schrijven hier volgen, opdat het aan de vergetelheid ontruikt worde:

Aan den Weleerwaarden Kerkeraad
der Nederduitsche Hervormde Gemeente
van Ventersdorp, Transvaal.

Weleerw. Scriba!

De Westelike Ring, vertegenwoordigd door afgevaardigden ter Ringszitting te Zeerust 25 en 26 Maart 1912, betreurt ten zeerste het overlijden van den oud-Broeder en Ouderling onzer kerk A. C. F. Röscher.

En omdat wij weten, dat de overledene vooral voor Ventersdorp een zwaar verlies is, heeft de vergadering, boven vermeld, mij opgedragen om de bijzondere condoleanties, d.z. gevoelens van medelijden, van haar aan den Kerkeraad van Ventersdorp mede te deelen.

Moge de Bestierder onzer kerkelike belangen door dit wegvallen van een zoo groot weldoener ons geven de noodige moed om zooveel maar mogelijk is dit verlies voor Zijn heerlijk werk te vergoeden.

Ik heb de eer te zijn,

Namens de Ringsvergadering,

De Scriba

Ds. P. van Drimmelen.

Zeerust, 27 Maart 1912.

Daniël F. Erasmus.

Ventersdorp, October 1922.

Der droeven tranen drogen
Dat is een schoon vermogen,
Het stilt des lijders pijn.
Doch hooger staat het pogen
Om van geen schreiend' oogen
De oorzaak ooit te zijn.

De liefde moet in ons zijn als een vuur, brandende in ons zelf, verterende al wat klein en slecht in ons is, verwarmende onze omgeving met koesterende gloed.

Jan Ligthart.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A., door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H. de Bussy, prijs 17/6.

PIETER JOHANNES LODEWIKUS VENTER.

Het was gedurende het bezoek van de predikanten A. Murray en J. H. Neethling in April 1852 aan de Zoutpansbergen, dat daar een ouderling en twee diakenen gekozen werden. Zoutpansberg was een afdeling van de gemeente van Magaliesbergen, later bekend onder de naam van Rustenburg. Wegens de grote uitgestrektheid gaf de Kerkeraad van Magaliesbergen dadelik verlof aan Zoutpansberg om zich als afzonderlike gemeente af te stichten. Dit gebeurde, en de eerste Kerkeraadsvergadering van Zoutpansberg als zelfstandige gemeente werd gehouden op 1 April 1854 onder voorzitterschap van Ds. van der Hoff bij welke gelegenheid een tweede ouderling gekozen werd. De eerste ouderling was de heer P. J. L. Venter, van wie wij hier een portret geven. Hij werd op 29 December 1811 in de Kaapkolonie geboren, en was een van de Voortrekkers. In Zoutpansberg woonde hij op de plaats, waar vele jaren later het dorp Pietersburg is uitgelegd. Dit dorp is dan ook naar hem genoemd, en niet naar wijlen Generaal Piet Joubert, zoals velen ten onrechte menen. Hij was de leider van de gemeente, en bleef ouderling totdat hij zich naar het Hogevelt begaf.

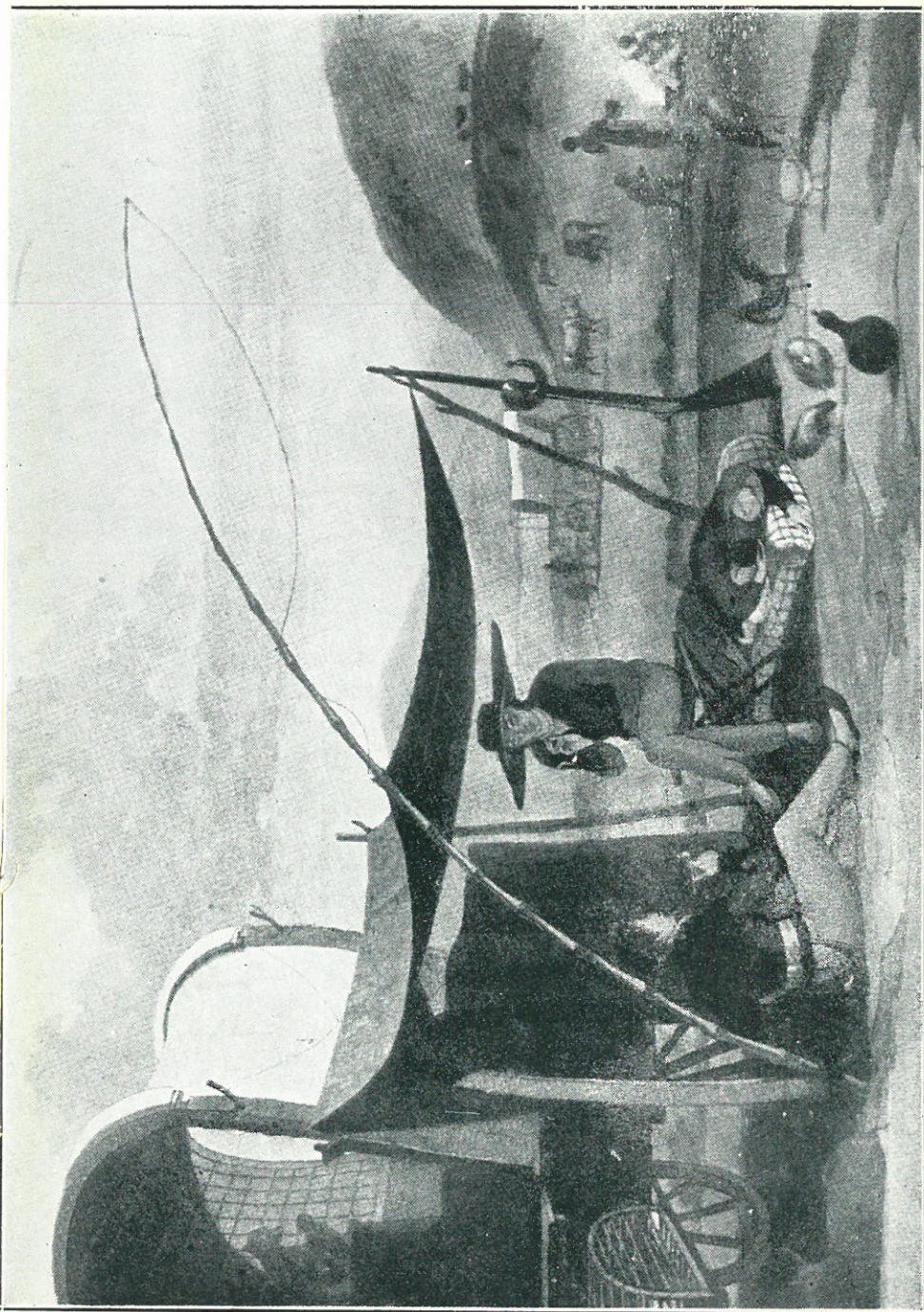
Met de Kerkvereniging van 1885 had hij niet veel op. Toen hij hoorde, dat er te Witfontein een groep was die niet samen wilden gaan, schreef hij op 11 Februarie 1886 aan die Kerkeraad, dat hij, in dien Witfontein Hervormd zou blijven, zich daar zou aansluiten. Dit schrijven is vooral hierdoor van belang, omdat het dagtekent nog voordat Witfontein besloten had Hervormd te blijven. Hij heeft dan ook het zijne gedaan om na de disorganisatie van 1885 weer orde te helpen scheppen, en de kerk op te bouwen. Op 18 December 1894 is hij ontslapen, diep betreurd door allen, die hem gekend hadden.

S.P.E.

P.

P. J. L. Venter en echtgenote.

UITGESPANNEN IN HET VELD, OMSTREEKS HET JAAR 1800.

Dit plaatje is naar een tekening van de kunstenaar Samuel Daniell, die in Zuid-Afrika vertoefde in de dagen van de eerste Engelse bezetting van de Kaap. Hij heeft toen verschillende waardevolle en natuurgetrouwe tekeningen in Zuid-Afrika gemaakt, die tans ons een aanschouwelijke voorstelling geven van de toenmalige toestanden. De tekening, die wij hier weer geven, stelt voor een uitspanning in het veld. Wij zien de klederdacht van onze voorouders, de brede rand hoed, het korte baadje en de eigenaardige snit van de broek. De kruithoorn hangt op zij, en de Boer is niet opreis gegaan zonder zijn "voorlaaier"-geweer. Op een matras ligt de moeder met haar kleine. De wagens zijn van de zogenaamde "kakebeen wagens" die bij de voortrekkers ook nog in gebruik waren.

S.P.E.

Dr. BERNARDUS POORTMAN.

Vele ouden van dagen, vooral uit Westelik Transvaal, zullen zich nog Dr. Poortman herinneren, die vele jaren lang de enige dokter in Transvaal was. En ook tans wordt in Potchefstroom in de apotheek van Geo. Rankin nog Dr. Poortman's maag- en levermiddel verkocht. Hij was een Nederlander van geboorte en aanschouwde op de 17e Oktober 1812 het levenslicht te Amsterdam, de woonplaats zijner ouders, in welke plaats hij ook aan het Atheneum in de medicijnen studeerde en bevorderd werd tot genees-, heel- en vroedmeester. Daarna deed hij als scheepsdokter verschillende reizen naar Zuid-Amerika en Nederlands Indië, en bevond zich zo in 1839 te Kaapstad, en in 1840 in Natal. Daar maakte hij zich vele vrienden en gaf al dadelik al zijn krachten om de zaak van de Voortrekkers te bevorderen, en liet zich verkiezen tot lid van de Volksraad van die jonge Republiek. Op 5 Julie 1842 werd hij in het huwelijk bevestigd met mejuffrouw Susanna Zietsman, waardoor hij nog nauwer verbonden werd met de Voortrekkers. Hij bleef te Pietermaritzburg wonen tot 1851, toen hij zich te Potchefstroom vestigde, waar hij echter niet lang bleef wonen, want spoedig ging hij naar Ladysmith en in 1865 naar Winburg in de Vrijstaat, en niet lang daarna vestigde hij zich andermaal te Potchefstroom, waar hij bleef wonen en zijn praktijk als geneesheer bleef uitoefenen tot aan zijn dood toe op 7 Mei 1892.

Dr. Poortman was een aanwinst voor de jonge Transvaal. In de oude tijd was hij de enige geneesheer, en als zodanig heeft hij dan ook veel leed helpen verzachten. Gedurende de oorlog van 1880-81 stond hij te Potchefstroom de Boeren-kommando's bij met mediese hulp, en was hij gedurende het beleg van Potchefstroom zeer actief om ook op ander gebied te helpen waar hij kon, want het Boerenvolk was zijn volk. Tot aan zijn dood toe was hij ook een trouw lid van de Hervormde gemeente van Potchefstroom, en een getrouwe kerkganger. Hij was twee keer gehuwd, na de dood van zijn eerste vrouw 1878 hertrouwde hij in 1879 met mej. S. M. Weykard, die hem overleefd heeft.

S.P.E.

Dr. Bernardus Poortman, geboren 17 Oktober 1812, overleden 7 Mei 1892.

EEN TROUWPARTIJ IN POTCHEFSTROOM IN HET JAAR 1875.

Het nevenstaande portret is genomen in Potchefstroom voor de pastorie van wijlen Ds. van der Hoff, toen zijn dochter Marie van der Hoff in het huwelijk bevestigd is met de heer Godfried Watermeyer, een neef van Egidius Benedictus Watermeyer, de bekende rechter in Kaapstad. Dit portret is ook belangrijk voor de klederdracht van die tijd, de dagen van de hoe-pelrokken.

De namen van links naar rechts: i, Koos Peters; ii, Piet Butner; iii en iv, onbekend; v, P. v. d. Hoff; vi, mevr. v. d. Hoff; vii, President T. F. Burgers; viii, Godfried Watermeyer; ix, M. v. d. Hoff; xiii, Staatssekretaris N. J. R. Swart; xiv, Agnes Peters; xv, Christsie Pretorius, de enige dochter van President Pretorius, naar wie het dorp Christiana en Chrissiesmeer genoemd zijn; xvi, onbekend; xvii, Staasprokureur J. Buchanan.

AAN L. N. TOLSTOI.

Ruwe, ruige kop, gerimpeld als een oude weg, waarover vele zware wagens, volgeladen, zijn heen gegaan.

De kleinen, die bloemen plukken aan der wegen rand, vluchten weg voor U, om uwe ogen, die weerlichten door onweerswolken en om uwe borstelige wenkbrouwen. Kinderen beminnen wel het avondlandschap, maar niet het zonloos-grimmige. Zij vinden mooi de zachten vrede, waarmee de oude zon hen groet, voordat zij ondergaat.

Er is geen lach om uwen mond, geen glimlach verheldert uw gelaat.

Wildernis is alles aan u.

Wildernis uw ongekamde baard, uwe wanordelijke haren.

Werdt gij geboren in eenzame woestijn?

Was uw legering met de dieren des wouds?

Weerkaatsten rotsen niet uw stem? Was niet uw roepen als het brullen van een leeuw?

Grootgebracht in weelde, maar verkiezend het arme leven!

Dalend van de trappen van de Tempel, bijna verstikt door wierook en dode lofgezangen, zocht gij de stille vroomheid der Stundisten.

Ge waart alleen. Alleen! Met ontzaglike beroering in uw binnenste.

Alleen met uwe worstelende ziel!

Ver weg de wereld, waar de mensen zich bewegen bij miziek en vrolijke liederen, spel en dans, waarmee zij menen weg te lachen alle onrust, elk verdriet, te overstemmen het stille wenen van binnen, de wroeging van 't geweten.

Hoe vër de wereld van genot en hoe vër de wereld van dode vroomheid! En toch, hoe nabij! Gij kondt niet ontvluchten, wat gij haattet met volkomen haat uwer ziel. De wereld was wel zonder u, maar gij niet zonder de wereld. Daarom was uw hoofd gebogen, zwaar van peinzen; werdt gij benauwd door droomen. Van de

wereld droomdet gij, van de mensen. De machtigen der aarde vierden feest, dronken-van-wellust; de feestzalen straalden van licht en daverden van gejuich, maar buiten de paleizen: wanhoopskreten! Uit de donkere cellen der gevangenissen drongen tot u door vloeken en bittere klachten. In de hutten leed vrouwen en kinderen gebrek. Geschreeuw om brood en om recht pijnigde uw hart. Ook pijnigde u het zielloos geprevel der geboden van de lippen der dode Godsdienstigheid.

O, uwe ziel kon dit niet langer verdragen! In stille uren laast gij de Bijbel. Toen wist ge u Gods gezant. Als een Elia tradt gij onverschrokken naar voren. Uw stem was als een Amos-stem, bazuinstoot, donderslag! Een orkaan, die ontwortelt de oude, vermoldde bomen en het stof in wolken voor zich uit jaagt!

Tolstoi, moderne boetgezent, wel zijt ge groot en geweldig; maar ik weet niet of ik u moet bewonderen of beklagen. Bewonderen: de macht van uw woord in grote stijl, uw energie om waar te maken, wat ge als waarheid zeidet te hebben gevonden, uw medeleven met het arme en verdrukte in deze ongevoelige wereld van zelfzucht, uw gevoel voor recht, uw afschuw van onrecht. Ja, dat alles ik bewonder het.

Maar moest uw werk niet mislukken, waar gij om het ideaal, de werkelijkheid voorbij zaagt? Die om het ideaal te verwezenliken meendet, dat het middel daartoe was het sluiten van Gerechtshofdeuren en het openen der gevangenisdeuren, het zich maar uit-laten-leven van boosheid en misdaad; alsof de misdaad zal verdwijnen, zoodra deze maar geen tegenstand meer ondervindt. Alsof Jezus dit bedoeld zou hebben, toen Hij sprak: weersta den booze niet! Zolang gij bestraft, verwijt, waarschuwt, voel ik de waarheid heen sidderen door uw gloeiend woord. Ja, uw woord was macht. Gij wildet een weg banen door de wildernis en een zegen zijn voor uw rijk en ach, zo arme land! Maar is eenzijdigheid dikwijls de kracht van Groten, het was uw zwakheid. En ze werd uw mislukking. Voor u bestonden slechts twee soorten van mensen: rijken en armen, onderdrukkers en onderdrukten, volstrekt-schuldigen en onschuldigen. Gij wildet bekering van die het goede der wereld genieten, van vorsten en van priesters en van rechters,

maar buiten deze grens waren allen onschuldig. Gij hamerdet met uw vuist op het ijzeren pantser der samenleving en sloeg er vuur uit. Langs andere weg dan gij gedacht zult hebben, werd het pantser verbrijzeld en zijn koningen gedood geworden en rijken tot bedelaars geworden. Toch geloof ik, als ik u begrepen heb, dat ge eer het aangezicht zoudt verbergen, roepende : "O land, o land, o land!" dan dat ge in de handen klappend, zoudt juichen.

Het is nu alles anders, nu gij als uit het graf herrezen de dingen op aarde aanschouwt. Alles anders en toch alles nog bij 't oude: duizenden in de gevangenissen, oordelende Gerechtshoven. Het is nog dezelfde wereld, behalve dat ze nog wat slechter aan toe is, dan toen gij peinsdet op middelen ter hervorming en meendet de oorzaken van de wereldziekte te hebben gevonden. Toch was uw gang met majesteit en in uw gevolg waren zovelen, die het goed meenden met de wereld, denkers en dromers en dichters. Ook voor Jezus had ge een plaats in uw gevolg. Maar dit moest uw mislukking worden, want daar is voor hem maar één waardige plaats: boven allen en boven alles! Met de sleutel van uw verbazingwekkende eenzijdigheid, hebt ge de sloten geforceerd van deuren in hemel en op aarde. Wie dan geweld bestrijdt, zij het in naam van de vrede, door geweld kan niets bereiken dan nieuw geweld. O, als gij Jezus gezien hadt, niet als een verbeterd zelfportret, maar in de heerlijkheid van Zijn wereldontkenning en wereldverovering, van Zijn liefde, die in de wereld vergaat en daardoor de wereld behoudt. Niet het extra-ordinaire Christendom, maar het Ordinaire, naar de Orde van Jezus Christus. Niet een uiteengerafeld en daarna een naar-eigen-smaak samengevoegd Evangelie. Geen kapitalisties Evangelie en ook geen socialisties Evangelie. Geen Tolstoyaans en ook geen Imperialisties Evangelie. Alleen: het Evangelie! Jezus brak af om op te bouwen. Maar opbouwen was ũw werk niet, Ruslands profeet! Uw kracht was in de negatie. Nu is alles puinhoop en niet gelijk op het suizen van de zachte stilte, waarvan gij gesproken hebt.

Gij hebt het wel heel moeilijk gehad met uw fijn voelende ziel achter harde bolster, waarvan ik iets zie lich-

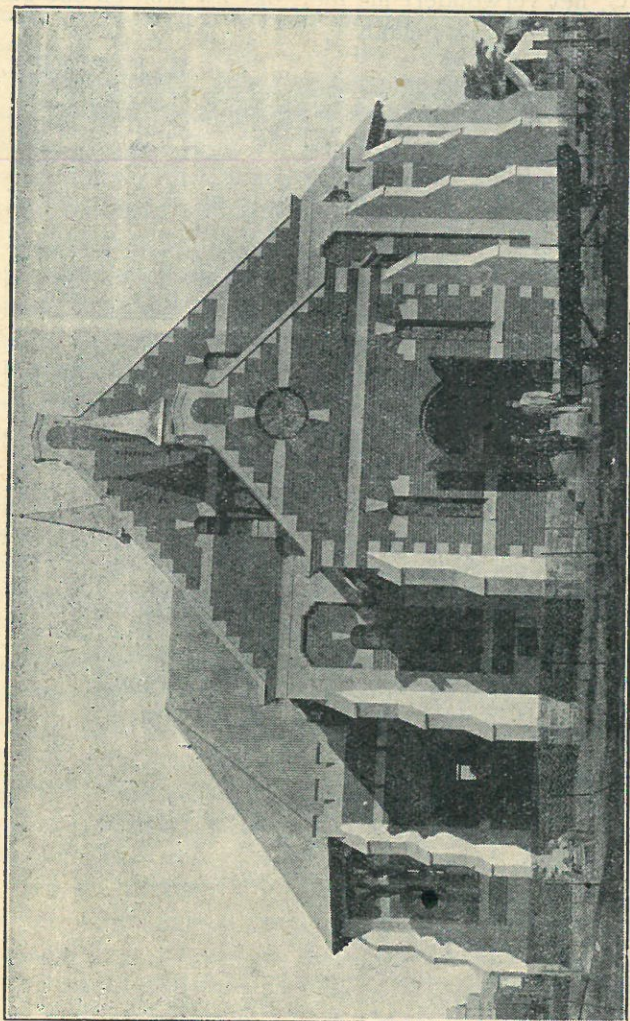
ten in het diep van uw diepe ogen. Tegen de harde rots der werkelijkheid zijn uwe idealen tepletter geslagen en ge zijt gestorven, u voortslepend op weg naar een klooster.

O, het verwondert me niet, dat uw land en dat gans de wereld is als uw gelaat.

G. E. ALERS.

Stel u met vormen niet tevreden,
En blijft niet hangen aan den schijn;
In uwe ziel moet godsdienst wezen,
Als in uw godsdienst ziel zal zijn.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A.,
door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H.
de Bussy, prijs 17/6.

De Ned. Hervormde Kerk van Nijlstream.

DE NIEUWE KERK VAN DE NED. HERVORMDE GEMEENTE VAN WATERBERG.

“Een sieraad voor het distrikt Waterberg,” alzo wordt de nieuwe Hervormde Kerk van Nijlstream genoemd. En geen wonder, want het is het werk van de bekwame architect de heer P. Westmaas van Pretoria, die tezamen met de aannemer, de heer Canrinus, ook van Pretoria, alle lof verdient.

Het gebouw is ontworpen in Oud Hollands Romeinse stijl. Het grondplan is zodanig geconstrueerd, dat de bankenrijen cirkelvormig zijn geplaatst, met de preekstoel als middelpunt. Het kerkgebouw bevat een gallerij, waarvoor een wentel trap is aangebracht in het hoofdportaal. Er zijn ruim 900 zitplaatsen. De aanleg der fundering is van concrete, en vandaar werd het gebouw tot de hoogte der vloeren opgetrokken in klipsteen, gevolgd door uit Pretoria aangevoerde bakstenen. De ramen zijn van staal, en voorzien van dof kerkglas in loodgevat. De plafonds binnen het gebouw bestaan uit asbestos, en de verlichting is zogenaamd Royal gaslicht, waarvan het reservoir buiten de kerk geplaatst is. In het geheel bestaat de verlichting uit 12 sierlike lampen, die ruim £70 gekost hebben. De kosten van het gebouw bedragen £9,000, waarbij nog £1,000 komt voor de preekstoel, de banken, de nachtmaalstafels enz.

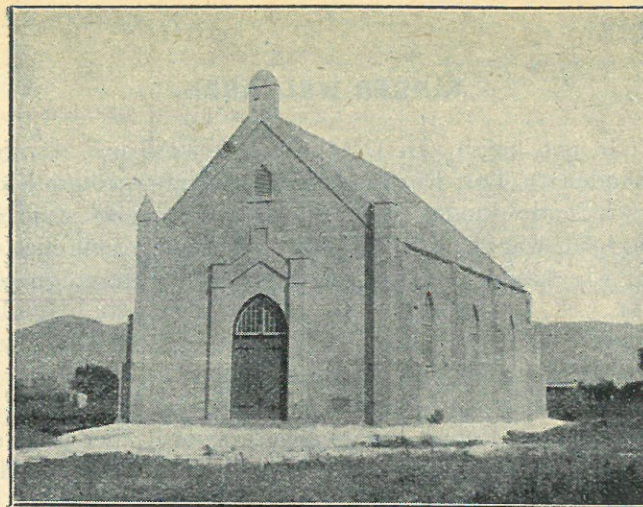
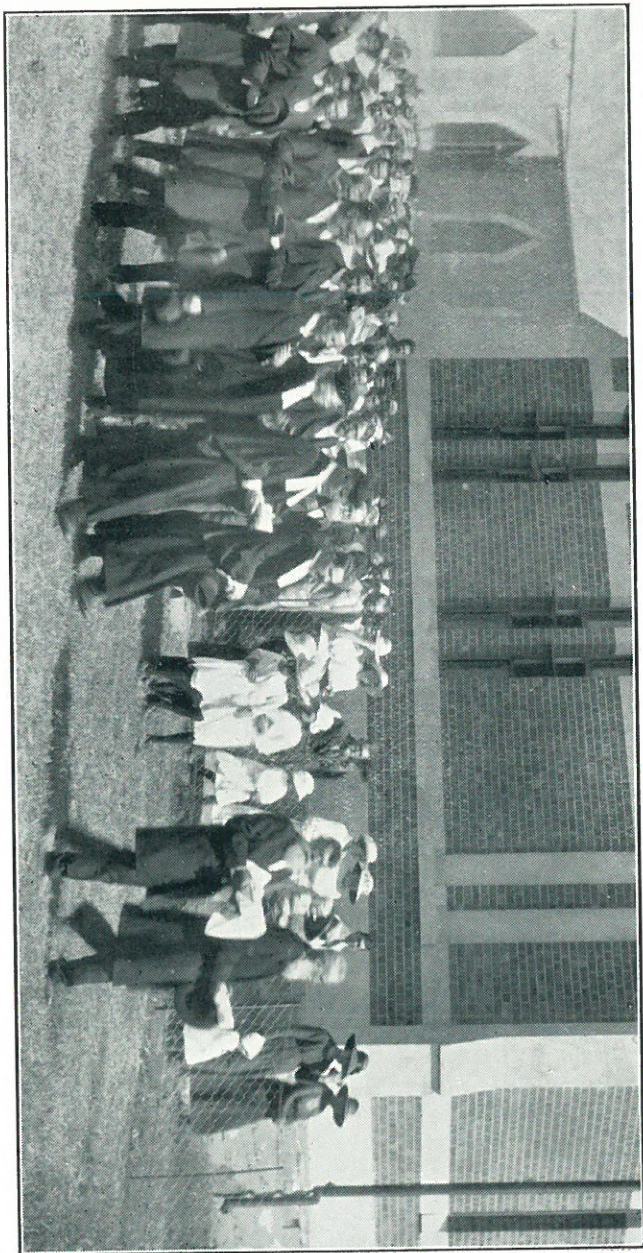
In December 1921 werd met het bouwen begonnen, en op 26 Maart kon de hoeksteen gelegd worden door de oudste ouderling, de heer H. J. Geyser. De inwijding vond plaats in April 1922, waarbij de voorzitter der Algemene Kerkvergadering, Ds. L. E. Brandt, vroeger predikant van Waterberg, de feestrede hield. Een niet gering aandeel van belangstelling en toewijding tijdens de bouw der kerk is getoond door de toenmalige Consulnt, Ds. A. J. Barger van Middelburg.

De ene foto geeft ons de kerk. Doordat bij het nemen ervan het hele kerkplein vol met wagens stond,

kon het niet van een goed standpunt genomen worden, waardoor het gebouw niet tot zijn recht komt. De andere foto stelt voor de optocht van de oude kerk, die op de achtergrond zichtbaar is, naar de nieuwe kerk. Voorop gaan de ouderlingen Geyser en van de Merwe, die de Bijbel van het oude naar het nieuwe gebouw dragen; dan ziet men Di. Barger en Brandt, gevolgd door Dr. Engelbrecht en Ds. Steenkamp (die van de Verenigde Gemeente is), dan de Kerkeraadsleden en de gemeentelieden. S.P.E.

Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk in Z.A.,
door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. I, verschenen bij J. H.
de Bussy, prijs 17/6.

De optocht van de oude kerk naar de nieuwe kerk.

Ned. Hervormde Kerk te Piet Potgietersrust, waarvan de hoeksteen gelegd is op 19 November 1921, en die ingewijd is op 25 Maart 1922 door Ds. L. E. Brandt.

NEDERDUITS HERVORMDE KERK TE PIETER-POTGIETERSRUST.

Reeds door onze voorouders, nadat zij hier in de noordelijke delen van de Zuidarikaanse Republiek waren ingetrokken, was het plan door hen opgevat om hier ook een kerk te bouwen. Het fundament werd aan begonnen, maar moest worden gestaakt omdat de inwoners toen in lager en later in 'n schans moesten gaan staan, vanwege de kaffers (Mapela), waarin zij twee jaren hebben moeten blijven, en eindigde met het opgeven en verlaten van dit dorp in het jaar 1867, dat weer het gevolg was van de zware koorts, waaraan zovele bewoners toen stierven, dus werd er verder niets aan gedaan. De moeilijke dagen die alhier doorgemaakt zijn van af de wederaanlegging van dit dorp in 1891, met de kleine bevolking, gaven er geen kans om met de kerkbouw aan te gaan. Nu is dat Gode zij dank tot stand gekomen: onze kerk staat.

KINDER WELVAREN.

In het begin van October 1922 werd een Kongres gehouden te Port-Elizabeth van de afgevaardigden der verschillende kinder welvarenverenigingen in Zuid-Afrika. Er waren ongeveer 200 afgevaardigden, niet alleen van kinderwelvaren of beschermingsverenigingen, maar ook van Stadsraden, schoolraden, en liefdadigheidsverenigingen. Het trof mij, dat er slechts vier Hollandse predikanten waren en wel twee van deze uit plaatsen waar nog geen vereniging bestaat, terwijl in de steden en dorpen, waar gewerkt wordt, het grootste aantal kinderen, voor wie gezorgd wordt, tot de Hollandse kerken behoort.

Er zijn vroeger al meermalen sulke kongressen gehouden, en de belangstelling is altijd biezonder groot. Dit jaar duurde het weer drie dagen. Op de eerste dag werden de belangen van het kleine pasgeboren kind besproken, o.a. de invloed van syphilis en die van alkohol op het kleine kind en de vreselik gevolgen, die arme onskuldige kleine kinderen moeten lijden ten gevolge van deze dingen.

Op de tweede dag werd gesproken over het opgroeiende kind, zijn behandeling op school, zijn voorbereiding voor de maatschappij, zijn vermogens en geaardheid. Ook wat er in Kanada, voornamelijk in Toronto voor kinderen gedaan wordt.

De derde dag was gewijd aan de bespreking van voorstellen, die van verschillende zijden waren ingezonden in verband met het werk voor en onder de kinderen.

De werkzaamheden van de verenigingen, die hier bijeenkwamen, berusten op de Wet ter bescherming van kinderen (No. 25 1913) met de wijzigingen, die daarin aangebracht zijn in 1921. Hierin wordt voorziening gemaakt voor de bescherming van kleine kinderen onder 7 jaar, die niet bij hun eigen ouders of naaste familie wonen, tegen wreedheid of verzuim, een verbod van te bedelen, de beperking van handeldrijven op straat door kinderen, straffen van personen, die kinderen verleiden,

ontvoeren of onteren, of zulke dingen aanmoedigen. In zekere gevallen kunnen personen, die zich schuldig maken aan overtredingen onder deze wet door een gerechtshof onder borgen verbonden worden zich goed te gedragen of beter te zorgen voor de kinderen voor wie zij verantwoordelijk zijn, zelfs in geval van eigen ouders en kinderen, ook kunnen kinderen in een veilige plaats, die daarvoor aangewezen is onder gebracht worden, of aan andere geschikte personen overgegeven worden, terwijl straffen bepaald worden voor de overtreders. Ouders kunnen gedwongen worden te betalen voor het onderhoud hunner kinderen ook al zijn die van hen afgenomen en bij andere mensen of in een staatsnijverheidsschool geplaatst.

Indien mogelijk wordt er rekening gehouden met de kerk of het geloof van een kind, zodat het bij mensen komt van dezelfde overtuiging. Mocht een kind beneden de 14 jaar iets kwaads doen, waarvoor boete betaald moet worden, dan kan de Magistraat de ouder gelasten die boete te betalen voor zijn kind.

De wet voorziet in het reinigen van kinderen van luizen of aanstekelijke ziekte.

Waar kinderen in een inrichting verzorgd worden kan de Minister personen aanstellen om die inrichting te bezoeken en naar de welstand der kinderen te vernemen.

Onder deze wet zijn personen, die kinderen onder 7 jaar bij zich hebben, verplicht binnen 48 uur na het ontvangen van zulk een kind daarvan kennis te geven aan de Magistraat, of op het platteland binnen een week aan de veldkornet. Ook bij verandering van adres moet kennis gegeven worden.

Zulke kinderen worden geregeld bezocht door personen, door het hof daartoe aangesteld, en indien de toestand van het kind of de omgeving van het huis of de pleegouders niet goed bevonden wordt, kan zulk een kind verwijderd worden.

Behalve in bepaalde gevallen is het verboden het leven van zulk een beschermd jong kind te verzekeren, het is zelfs verboden te adverteren dat men een jong kind wil overnemen.

Een ander hoofdstuk van deze wet voorziet in de oprichting en onderhouding van Staatsnijverheidsscholen en bepaalt de omstandigheden waaronder kinderen naar zulk een inrichting gestuurd kunnen worden, o.a. in geval de ouders, een of beide in de gevangenis zijn, zich slecht gedragen of dronkaards zijn, onmachtig zijn wegens armoede of andere omstandigheden, hun kinderen te onderhouden; waar een kind weigert naar school te gaan, of in omstandigheden verkeert, die geacht worden met de belangen van het kind te strijden. Inrichtingen, die door private personen of verenigingen onderhouden worden, kunnen door de Minister gecertificeerd worden en komen dan in aanmerking voor ondersteuning van Staatswege, deze inrichtingen zijn dan natuurlijk onderworpen aan inspectie en moeten aan zekere voorwaarden voldoen. Het verkopen of geven van tabak en sterke drank aan kinderen is verboden onder deze wet en zelfs het binnen gaan van kinderen in kantines en andere plaatsen, waar onzedelijkheid gepleegd wordt.

Onder de nieuwe bepalingen kan aan moeders of grootmoeders, die arm zijn en weeskinderen te verzorgen hebben, onder toezicht van een beschermingsvereniging of zelfs van een persoon, die goed bekend is, en die zich wil verantwoordelijk stellen, een toelage uit de Staaskas gegeven worden, waardoor zij in staat gesteld wordt die kinderen bij zich in huis te houden en zelf op te voeden zonder te behoeven uit te gaan om te werken en de kinderen aan anderen over te laten. Dit is een zeer grote hulp voor weduwen en weeskinderen en heeft al menig kind gered en menige moeder bewaard voor ondergang.

Ik heb tamelijk uitvoerig gehandeld over de bepalingen van deze kindrewet, omdat die zo belangrijk zijn voor de toekomst van ons volk en omdat deze dingen over het algemeen zo weinig bekend zijn.

De tijd is voorbij, dat de naaste familie altijd gewillig en in de gelegenheid was, om weeskinderen in het huisgesin op te nemen. Wij overwegen zelf het oprichten van ons eigen Hervormde Weeshuis en wij moeten zorgen voor onze kinderen, want die zullen de vaders en moeders van ons volk worden in de toekomst.

Er sterven gemiddeld in Transvaal alleen 6 kinderen onder 10 jaar per dag. Dat is meer dan 2,000 kinderen per jaar, en door betere verzorging zouden zeker velen gered kunnen worden, en behouden blijven. Er moet een einde gemaakt worden aan de toestand, dat een moeder meer kinderen begraven dan in leven heeft en de moeder, die er op roemen kan, dat zij al twaalf kinderen begraven heeft is zeker geen voorbeeld voor onze opgroeiende jonge mensen. Onze hoop en verwachting is, dat in elk dorp een kinder welvaren vereniging zal opgericht worden, die kan helpen met raad en daad in de bestrijding van ziekte en sterfte onder kinderen en de rechte verzorging van het opgroeiende geslacht.

Behalve de dingen, waarin de wet voorziet, omvatten de werkzaamheden van zulk een vereniging het geven van goede raad en hulp aan aanstaande moeders, het inrichten van bewaarplaatsen, waar moeders, die uit werken moeten gaan, overdag hun kleine kinderen kunnen laten onder toezicht van geofende verpleegsters, het bezoeken van meisjes, die gevaar lopen op verkeerde wegen te gaan, en nog velerlei andere dingen, die strekken kunnen tot redding van kinderen en jonge mensen voor de samenleving en voor het koninkrijk Gods.

Daarom kan ik zo van ganser harte, opgrond van mijn lange ondervinding in Johannesburg allen, predikanten, kerkeraadsleden en private personen aanmoedigen om dit gezegende werk te ondernemen, en als iemand raad en voorlichting verlangt is de kinder welvarenvereniging te Johannesburg die de oudste en grootste is in Transvaal, ook bereid te helpen. Geef mij de kinderen en ik heb het volk.

L. E. BRANDT.

SUNBRAND KUNSTMEST- STOFFEN.

Kunt U doorlopend op uw Bankrekening trekken
zonder nieuwe gelden in te leggen?

NEEN !

Kunt U doorlopend Phosphor Oxide, Nitrogeen,
Potas van uw grond door uw gewassen laten trekken
zonder ooit deze Plantvoedsels aan te vullen?

NEEN !

Daarom moet gij Kunstmeststoffen gebruiken en
ik beveel ten sterkste aan het gebruik van

SUNBRAND MENGSELS

Welke al de drie plantvoedsels leveren in de rechte
verhoudingen. Deze versterken de grond, terwijl
enkelvoudige kunstmeststoffen de waarde vermin-
deren.

Doe aanzoek bij

C. ROLFES,

Agent van het Duitse Potas Syndikaat,

16 LOOPSTRAAT, KAAPSTAD.

Tel. "Seflor".

Postbus 81.

Telefoon 508.

ERMELO.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente KOSTHUIZEN.

NELSTEHUIS voor Jongens der Hogere
School.

HUGENOTENTEHUIS voor Jongens der La-
gere School.

GROOTUITKOMST voor Meisjes boven 12
jaren.

KLEINUITKOMST voor Meisjes onder 12
jaren.

Logiesgeld £9 per kwartaal vooruitbetaalbaar.

Ermelo is uitstekend geschikt voor studie wegens
het gezonde klimaat en is gelegen aan de Springs-
Piet Retief Spoorweg.

Verdere biezonderheden te verkrijgen bij de
Sekretaris,

F. VAN SCHOUWENBURG.

Bus 148, Ermelo.

HOGERE OOSTEINDSCHOOL, PRETORIA.

KENNISGEVING.

Logieshuis voor jongens, te openen bij het begin van de Schoolkursus, 1923, onder persoonlijke leiding van het Hoofd der School.

f12.10.0 per leerling per schoolkwartaal bij vooruitbetaling.

TOEZICHT OP DE STUDIE.

Aanvragen voor plaatsing, zo spoedig mogelijk, bij het Hoofd der School. Adres: 84, Celliersstraat, Pretoria; na 1 Januari 1923, 160, Buitenstraat, Pretoria.

M. VAANDRAGER,
Hoofd H.O.E.S.,
Pretoria.

Advertentie-Inhoud.

	Bladz.		Bladz.
A.		J.	
African Products Mfg. Co., Bpkt.	102	Jones & Co.	48
B.		K.	
A. Blaettler	32	Kaffrarian Steam Milling Co., Bpkt.	50
T. W. Beckett & Co., Bpkt.	112	W. Korsman	52
Bile Beans Mfg. Co.	88	L.	
Bourne & Co. (Singer Ma- chine)	8	Claude Lowe (Kerol)	54
G. P. Brits Jnr.	10	Lever Brothers (Sunlight Zeep)	96
G. H. Braak (Hupp Garage) Brits en Buitenlands Bijbel Genootschap	12 74	M.	
C.		Wm. Muller & Co.	60
Cape Explosives Works	14	Malcomess & Co. 22, 24,	132
Chadwick & Gould, Bpkt.	36	Gebrs. Moosdijk	64
Cooper, Gill & Tomkins	16	R. Müller	26
D.		McDougall & Robertson, Bpkt.	110
John Daverin & Co.	38	Merryweather & Son	90
Dunlop & Hewlett	40	Montagu Co-op. Wines, Bpkt S. Meyerson	28 58
E.		Wm. Millar & Co.	4
Electro-pathic Institute	34	Robt. Murray & Co.	68
Herbert Evans & Co.	18	N.	
Ermelo School	205	Nectar Tea & Coffee Co., Bpkt.	30
F.		Nationale Bank	2
L. Fatti & Co., Bpkt.	20	Nederlandsche Bank	94
H. Freitag (E. Köhly)	2	Nieuw Zeeland Assurantie Mij.	116
Formamint	100	Norman & Co., Bpkt.	82
G.		O.	
Groeneveld, Bpkt.	112	Ohlsson's Cape Breweries	80
W. G. Glennie	98	P.	
L. te Groen	104	G. F. Perrins & Co.	32
J. H. Gertzen	42	H. en V. Pickstone & Broeder Omslag	
H.		Price's Kaarsen	92
J. A. Helmuth	100		
Henwoods	44		
Hogere Oost-Eindschool	206		
Hillman Brothers	46		

	Bladz.		Bladz.
R.		V.	
Residentie Hotel	108	N. Veenemans (Trio)	104
C. Rolfes	204	W. van Wijk de Vries	Omslag
S.		W.	
Southern Life Association	114	Woods, Bpkt.	62
Setllenbosch Universiteit	6	De Witts	56
J. L. van Schaik, Bpkt.	64	v. d. Wal & Reesse	58
T. Simpson & Co. (Mazawat- tee)	106	Western Tanning & Boot Co.	86
Standard Bank	72	Z.	
A. Savelkoul & Co.	108	Zuid Afrikaanse Spoorwegen	76
Spearman's Sahro Remedies, Bpkt.	66	Zuid Afrikaanse Brouwe- rijen	Omslag
Suid Afrikaanse Boekstoor	78	Zuid Afrikaanse Onderlinge Maatschappij	70
T.			
Taylor & Geerling	Omslag		
D. S. du Toit	84		